

ISRAËLS AANNEMING, HET LEVEN UIT DE DODEN

Romeinen 11:15

*"Want indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming
wezen, anders dan het leven uit de doden?"*

Een kerk-historische documentatie over het nationaal en geestelijk herstel van het volk der Joden; de heilstijd der kerk tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel en andere belangrijke verhandelingen betreffende de "leer der laatste dingen"

door

C. J. Buys

UITGAVE TOLLE LEGE - BLEISWIJK Z.H. - 1974

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003.

INHOUD

Proloog
Ten geleide

1. **Het leven uit de doden, in het laatst der dagen**
Is het wereldeinde nabij?
Toekomstverwachting
Een spoedig einde der wereld?

2. **Het Chiliasme**
Wat het wél is, wat het niet is
Verregaande onkunde
Betekenis van het woord *chiliasme*
A-chiliasme
Wat het duizendjarig rijk wel is
Wat het duizendjarig rijk *niet* is

3. **De vaders en het vrederijk**
Algemeen verwacht
Een Godvruchtige Meester in de Rechten. (Mr. J. Vermeer)
Neo Gereformeerd óf Oud-Gereformeerd?
De bloeitijd van de Kerk, vóór het einde van de wereld
Uw koninkrijk kome!
Het gevolg van de wegvagende wraak des Heeren
Comrie – E. Erskine – Rutherford
De opkomst der kerk ná de val van de Antichrist
Ontstellend
Ten besluit

4. **Israëls aanneming**
Israël wacht nationaal en geestelijk een grote toekomst
De bekering van Israël niet het einde van Gods werken op aarde
Israël nu
Het leven uit de doden

5. **In de schaduw van het millennium**
De laatste tientallen jaren van onze twintigste eeuw
Wij gaan gewoon door
Wat hebben wij te verwachten?

p.s. Het tweede gedeelte van het boek nog niet digitaal beschikbaar

Proloog

Het is een ontstellende zaak, dat terwijl een goddeloze groepering als de zgn. *Jehovah Getuigen* - die in wezen niet anders dan lasteraars zijn - op een intense wijze met de toekomstverwachting bezig zijn en daaraan bekendheid trachten te geven; de Reformatorische Kerken en christenen angstvallig zwijgen en dienaangaande geen enkele leiding geven.

Ontstellend is het, dat "Jehovah lasteraars" en andere sekten, hun in aantal sterk uitbreidende volgelingen, vreselijk misleiden met allerlei toekomstverwachtingen, die op fantasie en niet op de Bijbel zijn gegrond; de leidlieden der Reformatorische Kerken, de christenen volledig "in de kou" laten staan.

Ontstellend is het, dat dáárdor de reformatorische christenen geen weerwoord hebben - laat staan een gefundeerde bijbelse beschouwing - tegen allerlei sektariërs die hun pad kruisen. Hierdoor worden velen een gemakkelijke prooi van het steeds luider klinkende geroep: "*Ziet, hier is de Christus en ziet, Hij is daar.*"

Ontstellend is het, dat een groot deel der losgeslagen jeugd zich keert tot allerlei Oosterse mystiek en godsdiensten óf met haar pop-godsdienst vroomheid zoekt in haar goddeloosheid; terwijl degenen die beter kunnen en móeten weten, de jeugd zonder profetisch getuigenis benaderen en het opgroeiend en wegzinkend opkomende geslacht, in de handen laat van on-, bij- en schijn geloof.

Het meest ontstellende is echter, dat, terwijl de kerk in haar rechtzinnige ontwikkeling uit de eeuwen die achter ons liggen, een schat van gegevens, verklaringen, aanwijzingen en profetieën, áán ons en vóór onze tijd en de vlak voor de deur staande toekomst heeft nagelaten, dit niet meer bekend is; ja, veelal wordt verduisterd en tegengestaan.

Volgens Ds. Hendrik de Cock uit de vorige eeuw, hebben de Godgeleerden der vorige eeuwen, ons "als zieners de weg gewezen"! Wát zij "gezien" en wát zij "aangewezen" hebben op grond van Gods onfeilbaar Woord, is méér waard dan de voorspellingen en beschouwingen van alle sektarische stromingen van deze eeuw bij elkaar!

Dit werk zal in zijn geheel het bewijs zijn van de waarheid van het bovengenoemde.

TOLLE LEGE - NEEM EN LEES!

Ten geleide

Er is op de uitgeefster aandrang uitgeoefend, niet langer te wachten met het doen verschijnen van een werk, waarin gedocumenteerd uitéén wordt gezet, wat de Reformatorische Kerk in West-Europa uit de vorige eeuwen, ons heeft nagelaten over de grote kerk- en wereldgebeurtenissen van deze tijd en de naaste toekomst. In concreto: wat de heersende kerkleer is geweest in het bloeitijdperk van de gereformeerde theologie over:

- ten eerste: de toekomst van het volk der Joden;
- ten tweede: de opkomst en val van de antichrist;
- ten derde: het zogeheten "duizendjarig rijk";
- ten vierde: welke tijd aan deze gebeurtenissen zal voorafgaan.

En de theologie uit die tijd - vooral die van Nederland, Schotland en Engeland - hééft ons wat te zeggen dienaangaande.

Is er enerzijds een rijke oogst in *Jozefs geestelijke voorraadschuur* voorhanden wat betreft de heilsleer - zodat we stevig houvast kunnen hebben temidden van alle afwijkingen naar links en naar rechts - een niet minder rijke oogst is opgeslagen van geschriften die ons niet in het onzekere laten omtrent datgene, wat onze vaders uit de Heilige Schrift hebben geput, over de voortgang en toekomst van het Koninkrijk Gods. Wie delft in deze nagelaten goudmijnen, haalt de schoonste schatten naar boven!

Vanwege de steeds benauwender en sterk verslechterende tijdsomstandigheden, was de uitgeefster van oordeel niet langer te wachten, om tot een publicatie van dátgene te komen, wat vooral onze "oude schrijvers" hebben nagelaten.

Dit werd nog bijzonder geaccentueerd door de recente oorlog in het Midden-Oosten; de vierde heldenstrijd in 25 jaren van het dappere Israël met de Arabische volkeren.

De studie áán en vóór dit werk besteed is nog lang niet afgerond. Het wachten dáárop zou echter nog jaren kunnen duren. Zeer terecht kan en moet men zich afvragen hoe de wereldsituatie over enkele jaren zal zijn. Het gehele wereldbeeld kan dan wel grondig gewijzigd zijn. Dat er wat te komen staat; dat er wereldwijde verschrikkingen op handen zijn, is voor ons een uitgemaakte zaak. We snellen naar een eind. Doch tevens naar *een nieuw begin*. Wat daar echter aan vooraf zal gaan moet allervreselijkst zijn. En dáárom ook wilde de uitgeefster niet langer wachten met deze verloren gegane getuigenissen en profetieën ons volk aan te bieden.

Het werk in de huidige vorm is voornamelijk bedoeld als een dogmenhistorisch betoog. Zo de Heere wil hopen wij later dit werk uit te breiden en verder te gaan met een bijbels/dogmenhistorisch betoog, om dáárna de Schriftgegevens en dogmenhistorische gegevens te vergelijken en tot een conclusie te komen. Zo is er nog veel dat om uitwerking vraagt; hetgeen voor een belangrijk deel ook kan voortvloeien uit de ontvangst van dit werk. Men leze daarvoor vooral het "naschrift."

Wat echter in dit werk geboden wordt, zal in ruime mate al stof tot overdenking geven. Het zijn geen nieuwe, geen vreemde dingen die we naar voren brengen; wél verloren gegane!

De gegevens der "oude theologie" die ons ter beschikking staan hebben we lang niet alle kunnen gebruiken. Zeer veel wacht nog op rubricering. Hetgeen wij echter hebben

gebruikt is volkomen verantwoord. De plaatsen waar de gegevens te vinden zijn hebben we steeds vermeld. Mocht dat toch onduidelijk of zelfs vergeten zijn; men vrage het ons na!

Zoals reeds gezegd hebben we lang niet alle, ten dienste staande gegevens, gebruikt. Vandaar dat de behandelde onderwerpen dan ook niet als "afgerond" beschouwd kunnen worden. Vanwege het nog vrij plotselinge verschijnen van dit werk is bij voorbeeld de verhandeling over de "antichrist" zeker niet volledig te noemen. Aanvankelijk zou het volle accent van dit boek op het volk der Joden liggen. Daar de "aanneming der Joden" echter niet los te denken is van "het leven uit de doden", moest noodzakelijkerwijs zeker ook het "vrederijk" aan de orde worden gesteld. Een verhandeling over de "antichrist" zou zelf aanvankelijk geheel achterwege blijven. Toch hebben de uitgeefster en samensteller gemeend daar niet geheel aan voorbij te gaan. Vandaar het opgenomen artikel „Moet de antichrist nog komend." Ook dit gedeelte is voornamelijk gestaafd met de "oude theologie."

De inhoudsopgave van dit werk geeft wel een duidelijke indruk van het belangrijke gegeven dat dit werk biedt. Alle citaten en verhandelingen van de "oudvaders" springen in dit boek duidelijk naar voren. Ter verduidelijking vooral voor onze tijd, hebben wij hun gegevens van begeleidende en verbindende tekst voorzien. Waar nodig en nuttig hebben wij in "noten" nog het één en ander toegelicht. Ook daarin hebben wij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de oudvaders zélf!

Het hoofdstuk "Is het wereldeinde nabij?" hebben wij bedoeld als algemene inleiding op het geheel. In de daarop volgende hoofddelen zult u uitvoeriger documentatie vinden. Een nog niet eerder in de Nederlandse taal verschenen verhandeling van jonathan Edwards over "Het duizendjarig rijk", werd vertaald door de heer Van Essen. In het bijzonder vragen wij ook uw aandacht voor "In de schaduw van het Millennium", waarin de op handen zijnde wegvaging van onze westerse beschaving en cultuur aan de orde komt, met de grote verschrikkingen die daarmee vergezeld zullen gaan. Meerdere belangwekkende stukken treft u aan. Men leze en herleze! En vooral; men toetse alles aan Gods Woord.

En de Heere gebiede er genadiglijk Zijn zegen over.

"Zoekt in het Boek des Heeren en leest; niet één taan deze dingen zal er feilen, het één noch het ander zal men missen."

Wij wensen nog op te merken, dat wij de aangehaalde gedeelten van de "oude schrijvers", behoudens enkele spellingswijzigingen, geheel gelaten hebben in de oorspronkelijke zinsbouw en woordkeus.

1. Het leven uit de doden, dat zal volgen op de aanneming der Joden
wordt - met de apostel Paulus - geloofd en geleerd door:

W. GREENHILL in "Voorrede van de laatste 9 hoofdstukken van Ezechiël"

"De meeste Godgeleerden hebben sedert de tijden van Hieronymus geloofd, dat hier op geen lichamelijke tempel, of stad of landverdeling wordt gezien, maar dit alles te verstaan is, enkel van een geestelijke tempel en wel bijzonder van de Christelijke Kerk van het Nieuwe Testament. Bijzonder met die geheime zin, dat de kerk van het N.T. wel in het gemeen hierdoor wordt verstaan, *doch dat zulks met nadruk zijn heerlijkste vervulling zal hebben met de heerlijkheid van Gods Kerk in het laatste der dagen*. Dit is zodanig het algemeen gevoelen, dat er maar reinigen zijn, die daarvan verschillen ... Deze tempel zijnde een voorbeeld van de kerk van God in het algemeen, van de kerk des N.T. in het bijzonder en allerbijzonderst van de Joods-Christelijke kerk *in het laatste der dagen*."

JOH. D' OUTREIN in "Het heilig Sabbath- en Jubeljaar"

"Niemand zal mij licht betwisten, dat er een gevoelige overeenkomst is tussen de beduidenis van de Sabbathdag en het Sabbathjaar, alsmede het Jubeljaar. Maar nu is het *bij de meeste Godgeleerden buiten verschil*, dat de Sabbathdag wel geweest is een voorbeeld van de ganse tijd van het N.T.; maar *in het bijzonder van de laatste tijd ...*"

JOH. à MARCK in "Het merch der Christelijke Godgeleerdheid"

"Niet alleen blijft de kerk altijd in de wereld bestaan, maar zij komt ook altijd weer haar rampen te boven en uit haar onzichtbare staat met nieuwe luister te voorschijn. En gelijk de volle ontworsteling van al haar rampen *algemeen verwacht wordt in de volmaakste verheerlijking van haar ten laatste dage*; zo heeft men ook met recht een volle hoop van een zeer gelukkige staat der kerk hier op aarde voor die laatste dag, welke in heerlijkheid alle voorgaande luister ver te boven zal gaan."

W. à BRAKEL in "Redelijke Godsdienst"

"Of in de laatste tijd der wereld een heerlijke staat der kerk op aarde te verwachten is? *Dit is het gevoelen van zeer veel uitnemende Godgeleerden van alle tijden en van verre de meesten in onze dagen, en het is mij zo klaar uit Gods Woord, dat ik daaraan gans niet twijfel*."

Is het wereldeinde nabij?

Deze vraag mag wel eens gezien worden, daar hieromtrent grote dwalingen heersen. Men beluistert, zonder te onderscheiden, onschriftuurlijke en niet te bewijzen kanselmededelingen over een aanstaande wederkomst van Christus op de wolken des hemels. In het algemeen wordt dit klakkeloos aangenomen en geloofd, zonder zelfstandig te onderzoeken of de dingen die geleerd en voorgehouden worden ook alzo zijn; zie Handelingen 17: 11.

Verder is het in het algemeen zó, dat kerkelijk Nederland, voorzover het nog niet grotendeels verwereldlijkt is, geen begrip en geen belangstelling meer heeft voor de eschatologie (= de leer der laatste dingen) en ook dáárdóór maar al te gemakkelijk overneemt wat predikanten en voorgangers opdissen.

Tevens acht men in het algemeen gesproken, het acht geven op *het profetisch woord* onnodig of zelfs verkeerd! Of men doet het vals. Hetgeen de Bijbel zegt over de toekomst van het Koninkrijk Gods mag eigenlijk niet meer genoemd worden, tenzij men het alles geestelijk en hemels betreft. Dat een zeer groot gedeelte van de profetieën handelt over de uitbreiding van het Koninkrijk Gods op aarde wil men niet meer weten. Dat dit Koninkrijk zich uitbreidt of uitbreiden zal tot aan de einden der aarde, Psalm 72, interesseert het christendom eigenlijk niet en daarom gelooft men het niet of men heeft dat niet geleerd en daarom laat men het liggen. Men betreft tenslotte toch alles geestelijk en hemels, ook die psalm, in strijd met de tekst zelf!

En toch laat de huidige wereldsituatie zich niet verklaren buiten de profetische verwachtingsleer der Heilige Schrift. De recente gebeurtenissen in het Midden-Oosten en de nog veel ingrijpender die aldaar te komen staan, zijn niet en nooit te verklaren buiten de Schrift! Maar alleen dáármee zijn ze dan ook te verklaren en te begrijpen!

Onze vaders hebben wel degelijk nauwgezet de profetieën wel onderzocht en verklaard. Dat zal dit werk ruimschoots aantonen. Thans is het helaas zo, dat degenen die het meest spreken over en zeggen te zijn voor de "oude waarheid" er blijk van geven deze "waarheid" en "waarheden" in het geheel niet te verstaan; zelfs niet te willen verstaan.

Deze gestalte vindt men veelal in de "zwaardere kringen." Zij menen, dat het toch mis gaat in en met de wereld, het geloof wordt al minder en de tijd, dat de Heere wederkomen zal om te vragen naar geloof is zeker aanstaande. Men meent dan, dat dit afvallig Westers Christendom wereldomvattend is en alsof God het Evangelie ook niet bestemd heeft voor de andere gewesten der wereld! Omdat het Westen de Reformatie steeds meer vertreedt en zich afmeer naar Rome richt, daarom zal God het Evangelie niet wegnemen van de wereld. Integendeel!

Hoor slechts wat de in 1673 geboren Schotse predikant R. MILLAR er van zegt:

"Wanneer wij in deze gewesten der wereld moede zijn van het Evangelie, dan zullen vreemdelingen het met vreugde ontvangen en velen zullen komen van Oosten en Westen en zullen met Abraham, Izak en Jacob aanzitten in het Koninkrijk der Hemelen. De doodsbeenderen zullen dan leven en een groot heerleger derzelve op hun voeten staan. Dit zal allen, die de Heere Jezus beminnen, verblijden en een heldere glans van Godsdienst en Godsvrucht zal de aarde vervullen. De Christelijke Godsdienst is niet voor een enkel volk of land opgesteld maar is wijselijk door de grote Insteller van dezelve voor het ganse mensdom beschikt . . ." (Historie van de voortplanting der Chr. godsdienst).

De "lichtere" groeperingen brengen het er al niet veel beter af; roemen nog wel veel in hun godsdienst, die veelal met grote wereldzin gepaard gaat en verwachten toch ook eigenlijk niet anders dan 's werelds eind en ondergang.

Deze gedachte, van het nabij zijnde wereldeinde, is volkomen in strijd met de wereld- en kerkgeschiedenis en met de Schrift zelf. Het einde der wereld is niet nabij; hoezeer dan ook het einde dezer christenheid en wat daarmee samenhangt.

Dat het wereldeinde nog niet aanstaande is blijkt duidelijk uit een tekst, die veelal wordt aangehaald om het bewijs te leveren, dat we nu toch wel de oordeelsdag nabij zijn!

Bedoelde tekst is Mattheüs 24:6, "En gij zult horen van oorlogen, en geruchten van oorlogen; ziet toe, wordt niet verschrikt; want al die dingen moeten geschieden, maar nog is het einde niet." Welnu, zegt men, deze dingen zien wij vooral in onze dagen in vervulling gaan, met in het bijzonder het volgende vers, waar gesproken wordt over hongersnoden, pestilentiën en aardbevingen; het einde der wereld moet volgens Christus' woorden wel aanstaande zijn. *Maar nog is het einde niet.*

Om eigen zin en mening te handhaven wordt het laatste gedeelte van deze tekst over het hoofd gezien en maakt men er van, "en nu is het einde." Afgezien nog van het feit of onze dagen alléén de vervulling van genoemde onheilen te zien geven (men denke aan de geweldige pestepidemieën der middeleeuwen, waarbij miljoenen het leven verloren en gehele landschappen en steden werden ontvolkt - de catastrofale natuurrampen in vorige eeuwen, (om nu alleen te noemen de aardbeving te Lissabon in 1755 die ruim 60.000 slachtoffers eiste), is het volkomen in strijd met de Schrift, dat het "laatste der laatste dagen" een opeenvolging van oorlogen en geruchten van oorlogen zal te horen en te zien geven.

Als het einde der wereld werkelijk gaat komen zal de mensheid de oorlogen allang hebben overwonnen door het Evangelie des vredes; "en de veelheid van vrede, totdat de maan niet meer zij." Dan zal het werkelijkheid geworden zijn wat we nu zingen:

*'t Rechtvaardig volk zal welig groeien;
daar twist en wrok verdwijnt,
zal alles door de wrede bloeien,
toddát geen maan meer schijnt!*

Ook hier wordt de Schrift weer bedorven, daar men er "*nadat* geen maan meer schijnt" van maakt!

Dit is hier beneden toch niet te verwezenlijken; zou het hier moeten gelden dan is immers ons gehele kerkelijke en christelijke leven veroordeeld. Deze "gemeenschap der heiligen" moet maar bewaard blijven voor het hiernamaals.

Toch zal God Zijn vastgemaakt bestek volvoeren, dwars tegen het theologisch denken onzer eeuw in! In plaats dan, dat de wereld zal spreken over oorlogen en geruchten daarvan, zal zij tegen het naderende wereldeinde zeggen: "Het is vrede en zonder gevaar." Nu bezwijkt veeleer het hart der mensen vanwege vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen; zie Lukas 21 :26.

Om ons betoog ook kerk-historisch te staven geven wij hieronder een verklaring van 1 Thessalonicenzen 5: 1-5, door de Nederlandse theoloog A. LANDREBEN uit het begin der 18e eeuw:

" ... Deze reden nu, dat die dag de goddelozen zo onverwacht overkomen zal, versterkt de apostel nog door een tweede reden in het derde vers, zeggende: "Want wanneer zij zullen zeggen het is vrede en zonder gevaar, dan zal een haastig verderf

hun overkomen, gelijk de barensood een bevruchte vrouw en zij zullen het geenszins ontvlieden. De apostel zegt,

1e dat de goddelozen zullen zeggen, het is vrede en zonder gevaar.

Ten 2e, wat daarop gebeuren zal, dan zal een haastig verderf hun overkomen.

Ten derde wijst hij de zekerheid daarvan aan, gelijk de barensood eens bevruchte vrouw en zij zullen het geenszins ontvlieden. Wanneer zij zullen zeggen, het is vrede en zonder gevaar.

Het is uit de Schriften der Profeten kennelijk, dat God Zijn kerk in het laatste der dagen, onmiddellijk op en met de ondergang aan de antichrist en van de verdervers der aarde, een grote luister, heerlijkheid en verheffing heeft toegezegd. Welke heerlijkheid hierin bestaan zal, dat God Sions twistzaak zal twisten, Jesaja 34:8, haar recht zal uitbrengen aan het licht, Micha 7:9, de vijanden van Zijn kerk oordelen, de gerechtigheid door haar beleden op een uitnemende wijze voor de dag brengen, Jesaja 62:1, enz.

Dan zal God ook eindelijk Zijn Geest als gehele waterstromen over Zijn volk uitstorten, Ezechiël 47:1-5, door welke verlichting de kennis zal vermenigvuldigen, Jesaja 30:25 en 26, de heiligmaking vermeerderen, waarmede zij als met een blinkend fijn lijnwaad versierd, glinsteren zullen, Openbaring 19:8. Dan zal God ook Zijn kerk rust en vrede geven, hebbende al haar vijanden geoordeeld en ten onder gebracht. Van deze vrede, die God in het laatste der dagen aan Zijn kerk geven zal, wordt gesproken in Jesaja 2:3 en 4. Zie ook Jesaja 11 :6-9, Micha 4: 1-3 en dergelijke plaatsen meer.

En zeker, wanneer de antichrist zal uitgeroeid zijn en God de verdervers der aarde zal verdorven hebben; dat zal een gewenste staat voor de uiterlijke kerk zijn en het is te begrijpen, dat de vrede dan groot zal zijn.

Ondertussen zullen er dan nog zijn, gelijk te allen tijde, boze, onheilige en goddeloze mensen, niet alleen uit de overgeblevenen van de antichristelijke menigte, maar ook onder alle andere heidenen en volkeren, welke niet bevonden worden geschreven te zijn in het Boek des Levens.

Die zijn het die deze vrede zullen misbruiken en vervallen tot de uiterste zorgeloosheid, zeggende, het is vrede en zonder gevaar. Het grondwoord geeft te kennen een geruste en zekere staat, waarin niets te vrezen is: de LXX gebruiken het om het Hebreeuwse grondwoord mee te vertalen, zie Leviticus 26:5, Deuteronomium 12:10, Spreuken 11:15.

Zo dat zij, te weten, deze zorgelozen zeggen zullen, het is vrede, daar is geen kwaad voor ons te vrezen; waar is de belofte Zijner toekomst; waaruit blijkt, dat er in het laatste, na al die beroertens en oordelen een algemene wrede ook naar het lichaam wezen zal, Psalm 46:9 en 10; en ten tweede, dat zulks de goddelozen aanleiding zal geven om na al de voorgaande oordelen en verschrikkingen wat bedaard zijnde uit te roepen, "vrede, vrede, voorwaar de schrik en bitterheid des doods is geweken", met Agag de koning der Amelekieten."

Dat we ook nu nog lang niet aan het wereldeinde toe zijn kunnen we mét vrijwel de meeste oude theologen leren van de in 1649 gestorven THOMAS SHEPPARD. In zijn werk *"De ware bekering"* lezen we op blz. 68 en 69:

"Vraag: *Maar wanneer zal dit oordeel wezen?*

Antwoord: Hoewel wij de dag, noch de ure kunnen zeggen, nochtans zijn wij hiervan verzekerd, dat het zijn zal als de uitverkorenen zullen geroepen zijn, om wier wil de wereld is, Jesaja 1:9. Als de pilaren zullen weggenomen zijn, wee dan de wereld; gelijk als toen Lot uit Sodom genomen was, verbrandde Sodom.

Doch het is niet waarschijnlijk, dat de tijd vooralsnog komen zal; want niet alleen de verstrooide Joden, maar het gehele lichaam der Israëlieten moet geroepen zijn en een heerlijke gemeente hier op aarde hebben, Ezechiël 37.

Deze heerlijke kerk geeft de schriftuur en de reden te kennen, welke, als zij zal geroepen zijn, zo ras niet zal vergaan als zij geboren zal zijn, maar altijd enige tijd zal bestaan."

Hetzelfde gegeven vinden we bij de Nederlandse theoloog H. WITSIUS. In een preek over de wederkomst van Christus tot het eeuwig oordeel lezen we:

"Christus heeft enige tekenen in de Schrift uitgedrukt en gewag gemaakt van enige voorname veranderingen in de kerk dewelke of meer van verre, of meer van nabij, Zijn laatste toekomst zullen voorafgaan. Hoedanige zijn:

1. Het rijk van de antichrist, gebouwd, toegerust en nedergeworpen;
2. De heilzame herstelling van het Joodse volk;
3. De heilige en heerlijke staat van de gehele kerk op aarde; en wat van dit soort zaken nog meer zijn, die wij nu alle in 't bijzonder niet verder kunnen ophalen en volgen."

TOEKOMSTVERWACHTING

Wat de toekomstverwachting betreft, zijn er in hoofdzaak twee beschouwingen in Reformatorische kring. Namelijk die van Dr. Abr. Kuyper, die de verklaringen gegeven door de "oudvaders" *onhoudbare en averechtse voorstellingen* noemde; én die . . . van de oudvaders zélf!

Vrijwel de gehele theologie dezer eeuw volgt de bedrieglijke Dr. Kuyper, die, na het vaandel van Groen van Prinsteren overgenomen te hebben en daaraan trouw beloofde, de zaak der Reformatie op een vreselijke manier verried, door Rome toe te vallen. Men denke aan het monsterverbond met Rome, de ervvijandin van de Reformatie! Door het loslaten van de "onhoudbare en averechtse" exegese onzer vaders verstaan we nu niets meer van de toekomst. Daarom moet men onherroepelijk dwalen. Zeer tot schade van het gehele kerkelijke leven. De toekomst is dan zo donker en duister als de zwartste nacht. Door het prijsgeven van datgene wat onze gereformeerde theologen van weleer ons over zulke belangrijke zaken hebben nagelaten, begrijpt kerkelijk Nederland van de bijbelse profetieën vrijwel niets meer. En zoals reeds gezegd; buiten de oude Gereformeerde toekomstleer en -verwachting, zoals de meest vooraanstaande theologen van voorheen ons op grond van Gods Woord hebben nagelaten, is de huidige situatie niet te verklaren en is er geen oplossing voor. De Reformatie teert op de laatste schijn van haar eertijdige kracht. De huidige toestand der kerk is daar o.a. het sprekendste bewijs van. Maar . . . een nieuwe tijd staat te komen, niet alleen om de plaats der Reformatie in te nemen, maar om die in kracht van Geest vér te overtreffen. Men leze hierover naast à Brakel, Vitringa en Van der Groe, Jodocus van Lodensteyn in zijn predikatie over Ezechiël 37: 7 en 8.

Dat het wereldeinde ook *nu* nog niet nabij is heeft Van Lodensteyn ons zoveel eeuwen geleden al gezegd! Van Lodensteyn heeft - en Vitringa ligt geheel in die lijn - de Reformatie der 16e eeuw nog niet het einde van Gods wegen op aarde gezien. Hoe Van Lodensteyn, van wie door tijdgenoten wordt getuigd, dat in hem "iets apostolisch" was, de Hervorming heeft gezien, moge blijken uit enkele aanhalingen van bovengenoemde preek.

Lodensteyn beschrijft de door God gewerkte reformatie en uitleiding uit het Roomse Babylon en zegt er o.m. van:

"dat er een gedruis of een beroering kwam in de beenderen, en dat men, na lange tegenstand kon zeggen: ziet, daar is het lichaam der Reformatie. Maar wat gebeurt er? en hoe ging het toen verder? *Hier bleef het staan*, en wij hadden een lichaam zonder Geest . . ."

Voorts beschrijft Van Lodesteyn zwaardoor en waarom de Reformatie hier is blijven steken. Men gelieve dit zelf zo mogelijk na te lezen. En dan vervolgt hij:

"Niet dat ik daarmee zeggen wil, dat dit zo geweest is van het begin der Reformatie en dat men daardoor het goede en grote werk der Reformateurs zou vernietigen. O neen! die hebben het hunne gedaan; maar het is Gods dispensatie, dat Hij belooft heeft te formeren een lichaam zonder Geest.

Ik wil ook niet zeggen, dat de eerste Reformateurs zouden geweest zijn zonder Geest. Dat ook niet. Maar men moet onder de reformatoren de ene van de andere leren onderscheiden." (wordt verder beschreven).

Voorts tekent hij hoe het voor de Reformatie in het Pausdom toeging en vervolgens waarin de Reformatie om het gebrek in het Pausdom te herstellen te kort is gebleven. Aan het slot:

"Wij moeten in nederigheid zitten wachten, totdat de Heere belooft te komen om ons de Geest des levens te geven."

"Och! dat dan deze dag mocht zijn de dag, die van God verordineerd was om het leven te geven uit de doden! En dat het Babel van die zondige wandel mocht vallen! Amen."

Welnu, als God bij de Reformatie slechts het lichaam heeft willen vormen, dan verwachten wij met de Schrift daarin een Geest des levens. En dat grote werk der Reformatie zal worden voltooid als Satan wordt gebonden!

En dat Van Lodesteyn zeer stellig geloofd heeft aan een grootse toekomst der kerk na de bekering der Joden, kunt u uitvoeriger lezen in "De vaders en het vrederijk."

Het wereldeinde is nog lang niet nabij. Van der Groe zei in zijn dagen "nog in geen duizend jaar"! En dat geldt nu nog evenzeer. Want; volgens Gods Woord - en zoals het door vrijwel al onze gereformeerde theologen van voorheen is begrepen - moeten de volgende drie grote gebeurtenissen nog plaats hebben:

- ten eerste: De antichrist (Rome-het Pausdom) moet geheel van de aarde verdaan worden.
- ten tweede: Het volk der Joden moet geheel nationaal hersteld worden en zal bovenal geestelijk hersteld worden, door bekering tot de Christus der Schriften; en dat als gehele volk.
- ten derde: De satan moet gebonden worden, zodat hij duizend jaren geen enkele invloed meer zal hebben op het volkeren leven. Hierdoor zal de kerk des Heeren 1000 jaren heersen en haar licht wijd en zijd verspreiden over de gehele aarde.

En deze zaken zijn niet moeilijk te begrijpen! Men denke aan het gezegde van Ds. L. LEDEBOER: *"De zaak is zo eenvoudig, helder en klaar, dat men geen profet of profetenzoen behoeft te wezen om dit te voorspellen . . .!"*

Dat deze genoemde gebeurtenissen "helder en klaar" zijn zal de inhoud van dit werk bevestigen. De ontkenning - ja zelfs bestrijding - van het door de vaders krachtig beleden vrederijk op aarde, kan als een zoveelste bewijs gelden van de juistheid der

profetie dezer vaderen, dat een middernachtelijke duisternis dit vrederijk kort zal voorafgaan; en dat maar enkelen hier naar uit zullen zien, zoals maar enkelen de komst van de Zaligmaker in het vlees verwachten. Men kan deze zaken overvloedig dit gehele boek door vinden.

Het wereldeinde is nog lang niet nabij omdat . . . *er nog een duizendjarig vrederijk komt!* Dat dit zeker en gewis zo zal zijn kunt u zeer uitvoerig gedocumenteerd lezen in "De vaderen en het vrederijk." Om een algemeen inzicht te krijgen verwijzen we u ook nog naar de aparte verhandeling "Het 1000 jarig rijk: Wat het wél is - Wat het niet is." Dat de val van de antichrist nog aanstaande is stemt de gehele christenheid ons wel toe; al meent het overgrote deel, dat deze grote vijand van Christus nog moet komen. Dáárvoor leze u "Moet de antichrist nog komen?" Deze val zal volgens de algemene opvatting het einde der wereld kort voorafgaan. Dit is in strijd met de Schrift, hetgeen elders wordt aangetoond. De algemene bekering van het volk der Joden wil deze en gene ook wel toe gaan stemmen; hoewel men in de uitlatingen daaromtrent uiterst voorzichtig is!

EEN SPOEDIG EINDE DER WERELD?

Dit verwacht kerkelijk Nederland vrij algemeen. Hiervoor zijn vele bewijzen aan te voeren uit het geschreven én gesproken woord. Eén voorbeeld willen we noemen. In het "Haagsch Kerkblad" (een classicaal orgaan van de Chr. Ger. Kerken) stond op 31 januari 1958 een artikel van de hand van Ds. H. Toorman, onder de titel "Is de komst van de Heere Jezus nabij?." In genoemd artikel komt Ds. Toorman tot de slotsom, dat een tijdperk van 50 jaar nog wel eens het uiterste kon zijn, dat ons van die dag scheidt. We gaan verder niet in op hetgeen Ds. Toorman aanvoert als aanwijzingen en bewijzen, dat het einde der wereld nabij is. Wij zijn het daarmee gans en al niet eens. Op één teken dat Ds. Toorman aanvoert als bewijs dat het wereldeinde zeer nabij is - namelijk *het volk der Joden* - willen we iets nader ingaan. Zeker, dit volk is een teken! Maar geen teken van het naderend wereldeinde, hoezeer dan ook een teken van het naderend einde van ons gehele kerkelijk en westers leven. Het "teken" Israël is anders dan Ds. Toorman meent. Met de bekering van Israël zal een geheel nieuw en beslissend tijdperk in de geschiedenis van het christendom beginnen. Gods Koninkrijk zal komen door de verlossing van Israël.

Dit kunt u uitvoerig lezen in "Israëls aanneming." G. VOETIUS zegt in zijn Catechisaties, dat de bekering van Israël het einde der wereld als van verre zal voorafgaan. We zijn nog lang niet aan het einde. De beste tijd voor de wereld en de kerk is nog komende. En om dat werk aan te vangen is de Koning der Kerk met haast komende.

Dan kunnen we het toch nog eens zijn, zoals Ds. Toorman in 1958 schreef, "Is het teveel gezegd, als ik stel, dat een tijdperk van vijftig jaren wel eens het uiterste kon zijn, dat de Heere ons nog laat?" Wij menen dat dit zo is. Alleen verstaan we het anders dan Ds. Toorman hier bedoelt! Toch blijkt uit zulke artikelen, dat men wel allerwege "aanvoelt" dat er iets staat te gebeuren. Hoewel het zeer gecamoufleerd wordt en er overheen geleefd wordt, zo kan men toch goed merken, dat het hart des mensen bezwijkt van vrees en verwachting vanwege de dingen die het aardrijk zullen overkomen.

Het is dezer dagen weer goed duidelijk geworden. Men denke aan de bedreigde Russische interventie [in het Midden-Oosten] en de Amerikaanse reactie daarop. Het is weer afgewend voor zeer tijdelijk. Maar het is wel te vrezen, dat de maat der ongerechtigheid bijna vervuld is. Dit geslacht tracht te vergeten en er van te maken wat er van te maken is; waarbij de "kijkkast van de satan" als een uitnemende drug fungeert! De wereld leeft uit het principe "brood en spelen" en: "ná ons de zondvloed." De christenheid, voorzover zij al niet geheel de wereld gelijk is, heeft geen oog meer voor het komende heil van kerk en wereld, en verwacht niet anders dan 's werelds ondergang en de spoedige wederkomst van Christus. Laat de wereld maar tobben en zwoegen naar vrede.

Dat zoeken naar vrede is de drijfveer van de groten dezer wereld. Zij trachten hier tekening in te brengen. Het zal echter alles op niets uitlopen. Men denke aan het volgende: "Een huidige bijeenkomst van de groten dezer wereld, is niets anders dan een groep van mensen, die individueel niets kunnen bereiken, en nu samen komen, om dan collectief vast te stellen, dat er niets te doen valt."

WAAROP WORDT GEWACHT?

Kerk en wereld wachten op de uitbarsting die niet af te wenden is. Alleen, hoe en wanneer zal dat plaats hebben? Men wacht het onzekere maar af. Verwachting voor de wereld is er toch niet meer. De Bijbel geeft óók grond voor een verwachting. Wáárop wordt gewacht? *Op Israëls bekering!* Als Gods oude volk, dat reeds zolang heeft gezeten zonder Koning en zonder vorst, zich zal bekeren en zoeken de Heere hun God en David hun Koning, en vrezende komen tot de Heere en Zijn goedheid in het laatste der dagen. Daar mag met recht op gewacht worden, als op een leven uit de doden. Wanneer de edelen der volken zich zullen vergaderen tot het volk van de God Jacobs en de schilden der aarde des Heeren zullen zijn. Dan eindelijk vrede, eindelijk rust voor de moede schepping.

Dit zullen de groten der aarde niet bereiken; deze heilstaat zal het communisme niet zijn maaxsel kunnen noemen; noch minder zal hij worden verhinderd door het christendom onzer dagen. De komst van het vrederijk ligt vast in het raadsbesluit Gods; ons geopenbaard in Zijn Woord.

We gaan niet naar het wereldeinde, maar naar de wereldvernieuwing! Maar men diene er tevens van bewust te zijn, en met de meeste ernst en aandrang brengen we dit naar voren, dat die wereldvernieuwing zal gaan door de weg van een wereldzuivering; door een zuivering die allervreselijkst zal zijn. Dit zal alle wereldcatastrofen der geschiedenis in de schaduw stellen en zal zeer nabij komen aan het eindoordeel. In zijn commentaar op Openbaring 16:18 zegt C. Vitranga, in zijn verhandeling van de geweldige beroeringen die over de wereld zullen komen als "de ganse stad en kerkstaat van de antichrist zal worden omgekeerd", het volgende:

"Hiervan wacht de kerk nog met vreeze en bekommering de vervulling en het is dwaas iets van onze, of de volgende tijden te willen vervroegen; en die zulks doen vernietigen hun eigen onderstellingen en ontzenuwen de kracht en heerlijkheid dezer Godspraak; maar niemand stelle daarom de vervulling van dit en het volgende vers uit tot de dag des oordeels; want die zulke gedachten verdedigen wil in zo groot licht van Goddelijke Schrift, moet aan zichzelf overgegeven en niet weerlegd worden."

Zullen we de Schrift en onze godzalige vaders gaan geloven? Of zal het met deze christenheid gaan naar het bekende woord van Winston Churchill? "De mensen struikelen nu en dan over de waarheid, maar de meesten krabbelen haastig overeind en lopen snel door alsof er niets was gebeurd."

"Het is nacht en stikdonker om ons heen" klaagde Ledeboer al. En in welke duisternis we verkeren is voor degenen, die enigermate licht hebben in de kerk- en wereldsituatie, en nog enigszins door de Egyptische duisternis waarin we verkeren heen kunnen priemen, zo duidelijk en helder als het licht van de zon op de middag. Wij mogen wel uitroepen met Ledeboer, *"we zijn het kwijt"* en bidden en vragen aan de Koning der Kerk, of Hij licht wil geven in de middernachtelijke duisternis waarin we zijn komen te verkeren; en of Hij in Zijn ontfermingen wil teruggeven wat we kwijtgeraakt zijn, en wat we nu meer kwijt zijn dan ooit!

2. HET CHILIASME

WAT HET WEL IS - WAT HET NIET IS

"O! wat zal dat een dag zijn als de leeuw uit de bodemloze put zo vast zal liggen opgesloten, als zij die nu in de toren zijn. De engel zal op de bepaalde tijd nederdalen met de keten in zijn hand. Hij zal de slang, die oude duivel aangrijpen en hem voor *duizend jaren* binden, hem in de put werpen en verzegelen, welk zegel vaster zal zijn dan hetwelk de koning van Babel voor het leeuwenhol maakte, opdat zijn voornemen, dat hij met Daniël had niet mocht verijdeld worden. Vaster dan ook het zegel van de Joodse rabbijnen op het graf van Christus, hoewel het ten doel had de kracht der Almacht tegen te houden."

Het bovenstaande zegt W. HUNTINGTON in een geschriftje *"Roofgoed gehaald uit de staatsgevangenis te Londen"*, na een bezoek aan de "toren"; een gevangenis te Londen.

Men zou zich af kunnen vragen of het raadzaam is te spreken *over chiliasme, millennium*, of, om het voor een ieder duidelijk te zeggen, over het *duizendjarig rijk*. Juist omdat kerkelijk Nederland zo kopschuw is voor deze benamingen, zouden we mogelijk deze omschrijvingen beter kunnen laten rusten en alleen spreken over een bepaalde bloeitijd in de geschiedenis der kerk. We zouden dan veel minder kans lopen iemand voor het hoofd te stoten; ja, men zou het niet zo gauw door hebben, dat we met zo'n omschrijving tóch het 1000 jarig rijk bedoelen! Wij achten dit echter niet juist; ja zelfs geheel verkeerd. Het gaat er waarlijk niet om, wat kerkelijk Nederland wil of niet wil; wat kerkmensen graag horen of niet graag horen. Het gaat er om, wat de Bijbel er van zegt; wat de Heere er in Zijn Woord van heeft geopenbaard. Tevens is het uitermate belangrijk te weten wat de kerkgeschiedenis hierover leert en wat onze theologen van voorheen er over geschreven hebben. En dat is waarlijk niet voor tweeërlei uitleg vatbaar.

De Bijbel spreekt zeer duidelijk van een 1000 jarig rijk.

De meeste "vaderen" hebben het zeer nadrukkelijk geleerd in post-chiliasische zin. Er is dan ook geen enkele reden om termen te gaan verdoezelen. Integendeel; wij achten, dat dit een groot kwaad zou zijn. We vragen niet om gunsten van mensen; we hebben slechts rekening te houden met Gods Woord. Welnu, de Heere heeft ook hierin - door Zijn. Woord en door Zijn knechten - klaar en duidelijk gesproken. Daaraan zullen we ons houden; al waren de plakkatens tegen!

VERREGAANDE ONKUNDE

Op die verregaande onkunde willen we nog nadrukkelijk wijzen. In het algemeen gesproken zal men ervaren, dat kerkelijk Nederland het 1000 jarig rijk ontkent. En toch; als we de zaken aan een nader onderzoek onderwerpen blijkt, dat ook degenen die een bloeitijd voor de kerk ontkennen, ook zélf spreken ván en geloven áán een 1000 jarig rijk! We moeten er eens terdege op letten, hoe de ontkenkers van het duizendjarig rijk, zichzelf gedurig tegenspreken. Het is toch immers zo, dat degenen die het 1000 jarig rijk in post-chiliasische zin verwerpen, ook zélf dit 1000 jarig rijk leren en er geloof aan hechten! Alleen: *zij plaatsen dit rijk anders!*

Zij spreken van een andere tijdsperiode waarin dit rijk zal gezien worden! Maar de uitgebreidheid van die periode is dan in het algemeen zeker net zo lang, als de tijdsduur die de post-chiliasten hieraan geven. Dit moet u dus heel goed vasthouden. Een ieder die de Bijbel als kenbron en maatstaf hanteert gelooft dat er een duizendjarig rijk is. Openbaring 20 spreekt er zeer duidelijk van. Dit is dan ook nog nooit door iemand ontkend!

BETEKENIS VAN HET WOORD "CHILIASME"

Chiliasme is afgeleid van het Griekse woord "chilioi", dat duizend - 1000 - betekent. Meer niet. Achter dat woord zit verder niets meer. Noch iets geheimzinnigs of wonderlijks. Van dat woord "chilioi" zijn verschillende woorden afgeleid, zoals:

chiliarch = een bevelhebber over duizend

chiliade = duizendtal

chiliasme = een duizendjarig rijk

chiliast = een aanhanger van het duizendjarig rijk

Een ieder die de Bijbel aanvaardt zouden we dus "chiliast" kunnen noemen! Allen geloven aan het chiliasme - een 1000jarig rijk. We spreken ook wel van MILLENNIUM; hetgeen de Latijnse naam is voor het duizend jarig rijk.

MEN VERWARRE VOORAL DE BEGRIPPEN "CHILIASME" en "DUIZENDJARIG RIJK" NIET!

Zij die een toekomstig 1000 jarig rijk verwachten, vereenzelvigen het chiliasme met duizendjarig rijk; terwijl de verwerpers van het chiliasme wél aan een 1000 jarig rijk geloven, maar in een andere zin! *In wezen is er tussen beide benamingen geen verschil, maar het onderscheid is zo gegroeid.* Men kan wel pro of contra het chiliasme zijn; maar niet pro of contra het 1000 jarig rijk!

Tot goed begrip en voor vruchtbaar lezen van dit werk willen we nog wijzen op de volgende aanduidingen:

a-chiliasme of géén chiliasme

- zij die het 1000 jarig rijk als toekomstig vreedrijk verwerpen.

Prae of grof chiliasme

- zij die een persoonlijke wederkomst van de Heere Jezus verwachten vóór het 1000 jarig rijk en een opstaan van de ontslapen heiligen, om met Christus lichamelijk en zichtbaar te regeren.

Post of gematigd chiliasme

hier géén lichamelijke wederkomst van Christus en geen opstanding der martelaren; dan eerst na het duizendjarig rijk.

In deze definitie is tamelijk wel de hoofdstrekking van het chiliasme samengevat. In dit werk - kerkhistorisch gedocumenteerd - wordt slechts gesproken over het POST-chiliasme. Zoals men zal kunnen opmerken is er grote overeenstemming bij alle post-chiliasten in de hoofdlijnen, hoezeer er ook verschil is in onderdelen. De grote lijnen zijn echter gemakkelijk te vatten en kunnen voor een ieder duidelijk zijn.

Er zijn enkele theologen uit de bloeitijd van de gereformeerde leer, die ook niet hebben gevoeld voor het chiliasme in zijn gematigde vorm. Hier liggen allerlei oorzaken aan ten grondslag. Die hopen we in een latere studie naar voren te brengen. Opmerkelijk is echter, dat de enkeling die geen oog had voor de luister der kerk tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel; ook weinig geloof hechtte aan de algemene bekering der Joden en zeker niet aan het nationaal herstel van dat volk!

Voor ons zij momenteel genoeg te weten, dat Vader à BRAKEL waarheid sprak toen hij schreef, *dat het post of gematigd chiliasme is geloofd en beleden, door zeer veel uitnemende Godgeleerden van alle tijden en door de meesten in zijn.*

A-CHILIASME

De anti-chiliassten noemen een toekomstig 1000 jarig vrede-rijk onschifftuurlijk en heten een bepaalde periode in de wereldgeschiedenis het duizendjarig rijk. Ook hierin is veel onderscheid. Sommigen laten dit rijk aanvangen met Christus' geboorte, Zijn sterven of Hemelvaart. Het merendeel meent echter, dat dit rijk is begonnen met de bekering van Keizer Constantijn de Groote, van het heidendom tot het christendom. Volgens anderen leven we nog in het duizendjarig rijk, terwijl weer anderen van gedachte zijn, dat dit rijk is geëindigd met de Franse revolutie en dat we dus nu leven in de kleine tijd die satan nog rest. Degenen die stellen dat we nu nog in het 1000 jarig rijk leven achten algemeen, dat dit zal eindigen met de nog te verschijnen antichrist. Vanwege het grote belang om goed te vatten wat de kerk in haar rechtzinnige ontwikkeling wèl en niet geleerd heeft omtrent dit toekomstig duizendjarig rijk, geven wij onderstaand nog een kort resumé.

WAT HET DUIZENDJARIG RIJK WEL IS

1. Het is een bepaalde periode in de wereldgeschiedenis die nog geheel toekomstig is.
2. Dit tijdperk zal zich uitstrekken tussen de ondergang van de antichrist/de bekering der Joden en het laatste oordeel.
3. De satan zal in die periode gebonden zijn en geen invloed meer kunnen uitoefenen op het leven der volken.
4. Het Evangelie zal dan de gehele wereld vervullen en alle volken, c.q. mensen, zullen - hetzij van harte, hetzij geveinsd, - het christendom omhelzen.
5. Doordat het Evangelie over en in de gehele wereld zal heersen, zal op de gehele aarde vrede en gerechtigheid heersen.
6. Bij de grote inwendige genade die er dan zijn zal, zal ook de uitwendige welvaart groot en overheersend zijn.
7. De religie zal dan geestelijker zijn dan ooit tevoren.
8. Deze ware religie zal voornamelijk door het bekeerde Israël worden verbreid. Het zal dan weer als Sem zijn rechtmatige plaats innemen, nadat Japhet zo lang in zijn tenten gewoond heeft.
9. In die grote en heerlijke zegen zal blank, bruin, geel, zwart en rood, gelijkelijk delen.
10. Christus zal vanuit de Hemel door Zijn heiligen op deze aarde regeren.

WAT HET DUIZENDJARIG RIJK NIET IS

1. Het is geen tijdperk dat al geweest is en b.v. aanving met de Hemelvaart van Christus en eindigde met de Franse Revolutie.
2. Het is geen tijdperk waarin we nu leven; ongeveer begonnen met de bekering van Constantijn de Groot óf de Reformatie en dat zal eindigen bij de openbaring van de zgn. nog te verschijnen antichrist.
3. Het is ook niet zó geheel toekomstig, dat het een onderdeel van de Parousi [=Wederkomst] is.

4. Het is geen periode waarin Christus met Zijn heiligen lichamelijk en zichtbaar vanuit Jeruzalem op aarde zal regeren.
5. Het is ook geen tijdperk als een soort Mohammedaans paradijs, waarin de natuurlijke mens zijn genot zal hebben.
6. Het is ook geen tijd, waarin het éne volk over het andere zal heersen, maar allen zullen gelijkelijk in de zegen van het Evangelie delen, hoewel verwacht mag worden, dat het volk der Joden - zeker in het begin van deze heilstijd - leiding en richting zal geven aan het volkeren leven.
7. Het is geen tijdperk, waarin nog op enigerlei wijze ruimte zal worden gelaten voor "onze kerken"; maar de Heere zal te dien dage alleen groot en verheven zijn.
8. Het is geen tijdperk, aan welks begin de martelaren lichamelijk zullen opstaan, om hun aardse leven weer op te nemen, hetgeen zij reeds door de dood hebben beëindigd.

Dat het bovenstaande nog voor veel uitbreiding vatbaar is zal duidelijk zijn. We menen het echter hierbij te moeten laten. Op één zaak willen we nog wijzen. In dit werk hebben we meermalen Dr. A. Kuiper genoemd en als overtuigd geestverwant van de "oude theologen" en warm beminnaar van die theologie, kunnen we geen respect hebben voor Dr. Kuiper. We willen er echter nog wel op wijzen, dat een grote geest - wat hij ongetwijfeld was - niet meegaan kon met hen, die het 1000 jarig rijk in het verleden dateerden óf meenden, dat we er nog in leven. In zijn studie "Over de voleinding" verwerpt Dr. Kuiper dit en zegt ronduit, dat hierin de chiliasten gelijk hebben, dat het duizendjarig rijk nog geheel toekomstig is! Maar Dr. Kuiper doet de Schrift toch geen recht, maar verwerpt het 1000 jarig rijk als toekomstige heilstijd voor de kerk. Dit kwam in zijn "systeem" niet van pas. Hier is vooral de visie op de antichrist van groot belang. We laten dit rusten, daar we hier nog eens uitgebreid aandacht aan willen besteden. Hoe zag Ds. Kuiper het 1000 jarig rijk dan? Hij liet het uiteenvallen als een onderdeel van de parousi = wederkomst des Heeren ! In zijn - ook deels filosofisch systeem - worden de 1000 jaren bij hem een symbolische aanduiding dat de eeuwigheid is ingegaan!

Wij conformeren ons echter van harte met de Schotse predikant Robert Fleming en zijn geestverwanten, dat het duizendjarig vreedrijk het uitnemendste en heerlijkste tijdperk is van de christocratie, gedurende welke tijd Christus de oude Theocratie der Joden zal doen herleven, doch op een geestelijker en heerlijker wijze. Men zie hiervoor zijn werkje "Opkomst en ondergang van het pausdom." Dit wil dit boek beklemtonen en daarvan een rijk getuigenis geven! *Israëls aanneming = het leven uit de doden !*

3. De vaders en het Vrederijk

Het verwijt, dat de Heere Jezus tijdens Zijn omwandeling op de aarde richtte tot de leidlieden van die dagen, namelijk dat zij de tekenen der tijden niet konden onderscheiden, is ook in onze dagen wel bijzonder actueel. Naarmate de kerk in verval geraakte, in die mate heeft zij ook de verwachting der "Toekomstige Dingen", zoals Gods Woord ze ons leert en zoals onze gereformeerde vaders ze hebben beleden, prijsgegeven. Van de leer dezer "Toekomstige Dingen" in het algemeen en van de leer van het "Duizendjarig Rijk" in het bijzonder, wil kerkelijk Nederland niet meer weten; tenzij in de kringen waar men deze zaken bederft in grove chiliastische dwalingen en fantasieën.

Hoe nu de leer der toekomst is volgens de Bijbel en de kerk vanouds, blijkt wel zeer duidelijk uit hetgeen de boetgezant der 18e eeuw, Th. van der GROE, in zijn verklaring van de Catechismus naar voren bracht. Zijn kristalheldere uiteenzetting laten we hier volgen:

"Ziet daar toehoorders! hier hebt ge nu een zakelijke beschrijving van de wijze, op welke het laatste algemene oordeel ten jongste dage door Christus hier op de wereld zal gehouden worden. Wij hebben hier nog enige bijzonderheden, rakende deze omstandigheden te overwegen.

De eerste bijzonderheid is deze, aangaande de tijd, wanneer deze algemene gerechtsoefening op de aarde zal gehouden worden; hoe kort, of hoe lang het nog wel zal duren, eer die grote en doorluchtige Dag des Heeren komen zal.

In het algemeen wordt ons in Gods Woord geleerd, dat de dag des algememen oordeels zal komen op het einde der wereld, als al de uitverkorenen, zoveel als er van eeuwigheid in het Boek des Levens zijn aangetekend, zullen geboren zijn, en God de Heere alles, wat Hij nog besloten heeft te zullen doen in Zijn kerk en in de wereld, zal hebben uitgevoerd. Doch ofschoon de Heere, voor ons mensenkinderen, de juiste tijd van het laatste oordeel heeft liefd om wijze redenen verborgen te houden, zo heeft Hij nochtans verscheiden tekenen in Zijn Woord gegeven, die de komst van Christus ten oordeel noodzakelijk moeten voorafgaan; van welke een gedeelte reeds vervuld is en het andere gedeelte nog ná deze zal vervuld moeten worden. De dingen die volgens de Heilige Schrift nog vóór des Heilands komst ten oordeel moeten geschieden, bestaan voornamelijk hierin:

- Dat nog eerst de antichrist moet vallen, zijn rijk geheel verbroken en de stad Rome, de troon van het beest verwoest moet worden.
- Dan moet nog eerst het gehele Joodse volk tot Christus bekeerd worden en de volheid der heidenen ingaan.
- Dit geschied zijnde, moet er nog een verheerlijkte staat der kerk komen, waarin de gelovigen met Christus als Koning een tijd van duizend jaren hier op aarde zullen heersen, gedurende welke duizend jaren de duivel in de hel zal gesloten worden, zodat hij in die tijd de volkeren niet meer verleiden zal, volgens Openbaring 20.
- Dat er dan, na die duizend jaren, nog weder een zeer zware vervolging over de kerk moet komen, door Gog en Magog, die de legerplaats der heiligen zullen omringen en de kerk van Christus ten uiterste zullen benauwen.
- Na welke zware vervolging, die echter maar een korte tijd zal duren, deze Gog en Magog door vuur, dat uit de Hemel komen zal zullen verslonden worden.

- En dan, als deze grote en doorluchtige dingen geschied zullen zijn, is het waarschijnlijk, dat het einde der wereld nabij zal zijn en dat Christus eerlang ten oordeel zal komen.

Ziet geliefden! zo blijkt in dit alles dan, dat de dag des oordeels, volgens Gods Woord, nog zo nabij niet is; maar dat het nog meer dan duizend jaren zal duren."

Het bovenstaande is te vinden in "Verklaring Heidelbergse Catechismus" over Zondag 19 - vraag 52.

Op gelijke wijze als Van der Groe sprak de bekende W. à BRAKEL in de "Redelijke Godsdienst", waar we o.m. lezen

"1e. Of in de laatste tijd der wereld een heerlijke staat der kerk op aarde te verwachten is?"

Dit is het gevoelen van zeer veel uitnemende Godgeleerden van alle tijden en van verre de meesten in onze dagen, en het is mij zo klaar uit Gods Woord, dat ik daaraan gans niet twijfel. Ziet het in dit hoofdstuk, als de antichrist geheel vernietigd zal zijn, dat hij geen strijdende partij tegen de kerk zal kunnen ter baan brengen, vers 4 en 6.... Onder de zevende bazuin zullen de koninkrijken der wereld in Christus geloven en zich onder Christus en Zijn dienst buigen, Openbaring 11: 15. Dit geeft te kennen een extraordinaire toevloed van allerlei naties tot Christus en zijn dienst, 't welk niet anders dan de kerk heerlijk maken kan.

2e. Waarin zal de heerlijkheid der kerk bestaan?

1. De antichrist, die de kerk zoveel kwaad heeft gedaan, zal geheel vernietigd zijn en blijven.
2. De duivel zal ingebonden worden, zodat hij geen openbare partij tegen de kerk strijdende zal kunnen opmaken, gelijk hij eerst door de heidense keizers en daarna door de antichrist gedaan heeft en nog doet.
3. De Turk, de ervvijand van de kerk, zal geheel verbroken worden, om de weg te banen tot het tezamen brengen en bekeren der Joden en door hen tot bekering der Oosterse volken.¹
4. De gehele Joodse natie zal onze Heere Jezus Christus erkennen als de ware en enige hun beloofde Messias; zij zullen zich tot Hem bekeren, Hem zonderling liefhebben, eren en verheerlijken.
5. Daar zal zijn een wonderlijke ijver onder de heidenen om Christus te kennen en in hem te geloven. De kennis van de Heere Jezus, de liefde tot Hem, de heiligheid des levens, de heerlijkheid, zal zo groot zijn in de Joodse natie, dat de heidenen tot hen zullen toevloeien en tot het geloof in Christus, Romeinen 11: 15. Als Juda en Israël een vloek zouden geweest zijn onder de heidenen en zij wederom tot zegening zouden zijn, dan zal 't geschieden, Zacharia 8:13 en 23; Micha 4: 1, 2 en
6. Daar zal zijn een uitnemende vreedzaamheid en kennis der goddelijke verborgenheden, Jesaja 11:9; 60:17, 18 en 19.
7. Daar zal zijn een uitnemende heiligheid. Jesaja 60: 21. Zacharia 14:12, "Daar zal geen Kananiter (openbaar godloze) meer zijn in het huis des Heeren der heirscharen te dien dage." Vers 20 "Te dien dage zal op de bellen der paarden staan: De heiligheld des Heeren." Vers 21 "Ja al de potten in Jeruzalem zullen de Heere der Heirscharen heilig zijn, enz." 't Welk uitdrukkingen zijn, die de grote heiligheid in al haar kracht te kennen geven. Zacharia 12:6.

¹ Men denke nu vooral aan de Arabische wereld. De Mohammedaanse wereld zal zeker ondervinden wat we lezen in Zach. 12:6! Om de Joden tot God en Zijn Christus te brengen moet Allah en zijn profeet verdwijnen. En dan vangt voor de Arabische wereld ook de vervulling van Jesaja 19:25 aan!

8. De Heere zal zich zonderling in hen tegenwoordig vertonen, Zacharia 2:4; Zefanja 3:17; Jesaja 60:19.
9. Jezus alleen zal Koning zijn, de kerk zal haar eigen kerkstaat hebben en geen overlast lijden van enige overheid, Zach. 14:9; Daniël 2:44; 7:27.
10. Daar zal zijn een zonderlinge vruchtbaarheid der aarde en overvloed van levensmiddelen, tot onderhoud der gegoeden en mededeling aan de armen, die er altijd zullen zijn, doch alsdan rijkelijk zullen worden onderhouden, Ezechiël 34:16; Ezechiël 34:17; Amos 9:13. Al deze teksten spreken niet van de wederkering uit de gevangenschap van Babel, ook niet van de tijd des N.T. in het begin, maar van de tijd der bekering der Joden in de laatste dagen, en wat de Heere dan aan Zijn kerk zal doen, gelijk de omstandigheden en de teksten tonen en de verstandige lezer zal kunnen zien . . .

. . . omdat Openbaring 19 en 20 wel uitdrukkelijk tonen, dat de duizendjarige binding van satan en heersing der kerk begint ná Rome's verwoesting. Rome staat nog, de antichrist zit nog op zijn troon, welke is des draaks troon, die door de antichrist de kerk nog hevig vervolgt. De Joden zijn nog niet bekeerd, die wel van de voornaamste zullen zijn, zo niet de eersten van de heerlijke staat der kerk en het leven uit de doden onder de heidenen, doch de bekering der Joden is er nog niet; daarom heeft die heerlijke staat nog geen begin genomen . . .

XXIII, 12: *Of de heerlijke staat der kerk nog geheel toekomstig is en wanneer?*

Antwoord Hij is nog toekomstig en geheel toekomstig, gelijk uit de vorige antwoorden op de vorige vragen blijkt.

Vraag. *Maar wanneer zal die een begin nemen?*

Antwoord Niet na de verdelging van Gog en Magog, want dan zal er geen tijd meer zijn. Niet de tijd des oordeels of na het oordeel; want daarna zal geen vervolging der kerk meer komen; na de duizendjarige binding komt nog een tijd van loslating van de duivel en van Gog en Magog.

Vraagt men, *wanneer dan?*

Ik antwoord uit hoofdstuk 19 en 20, dat het zal zijn na de vernietiging van de antichrist en voor de opstand van Gog en Magog. Dit blijkt uit al hetgeen tevoren gezegd is . . . want zal die tijd niet zijn voor de verwoesting van de antichrist, en niet na maar voor God en Magog, gelijk bewezen is, zo is het de tijd die daar tussen ligt, wanneer de Joden zullen bekeerd zijn en daarop een leven als uit de doden zal zijn onder de heidenen. Maar verwacht van mij niet een juiste bepaling van de tijd, alleen zeg ik, dat ik die niet zal beleven."

W. à BRAKEL: "DE WARE CHRISTEN" (prekenbundel) Predikatie over Mattheüs 25:1-14. Blz. 155.

O, hoe moesten wij begeren te zien, wat in Gods Woord genaamd wordt de eerste der dagen van de Zoon des Mensen! O, wat een verandering zal die dag in de wereld maken, als des Bruidegoms komst die geheel veranderen zal; uit die baarmoeder des dageraads zullen veel bekeerden voortkomen, Psalm 110. 't Welk is de dauw van Christus' jeugd; dan zullen de ogen der blinden zien en de oren der doven geopend worden en de tongen der stamelenden zullen bescheidenlijk spreken, Jesaja 29:18 en 32:3 en 4. De lamme zal lopen als een hert en de tong der stommen zal zingen op de weg der heiligheid, daar de onreine niet kan over gaan en de dwaze niet op dwalen zal. O, dat die Geest uit de hoogte mocht worden uitgestort, om ons te doen ontwaken en

voorraad van olie op te doen in de vaten en zo met Christus ons Hoofd verenigd zijnde, te wachten op Zijn komst, waarvan ik nog wat zeggen moet.

Blz. 163. Er is een dubbele komst van Christus.

1. Om de joden te roepen en met hen de volheid der heidenen in te zamelen, welke genoemd wordt; de verschijning Zijner komst, 2 Thessalonicenzen 2:8. Wanneer er zijn zal zulk een glans van de waarheid schijnende in de wereld, gewapend met zulke werktuigen, die de antichrist ten enenmale zullen verdelgen, Openbaring 19:19 en 20.
2. Zijn komst ten oordeel, Hebréeën 9:28; 1 Korinthe 15:23 en 24, wanneer er zal zijn een algemene opstanding van goeden en kwaden, 1 Thessalonicenzen 4:15-17 . . . enz.

Blz. 164. Hieruit kunnen wij leren, dat in die dagen van Christus' komst, geheel Zijn kerk en de belijders van het Evangelie, zullen worden maagdenbelijders en zichtbare heiligen en alle lidmaten schijnen ondertrouwd te zijn aan Christus. Nochtans zal er bij sommigen gevonden worden een roekeloze dwaasheid en grote zorgeloosheid zal op velen vallen."

Men lette op het getuigenis van à Brakel, dat in zijn dagen de meeste en in de tijden daarvoor zeer vele theologen dit gevoelen waren toegedaan. Een enkele heeft in deze zaken onvoldoende licht gehad -hoezeer het ook waar is, dat zelfs degenen die min of meer geopende ogen voor deze doorluchtige zaken hebben gekregen, nog maar een klein gedeelte hebben beschreven - doch de algemene gedachte uit de tijd van à Brakel is geweest, dat de bloeitijd van Christus' kerk en koninkrijk eerst zal volgen op de ondergang van de antichrist en de bekering der oden. Zij die het anders zeggen, hebben de kerk in haar rechtzinnige ontwikkeling tegen zich! Dat men nu allerwegen doet alsof de kerk van Gouds geen heilstaat voor de kerk op aarde stelde, is slechts een bevestiging van de profetische getuigenissen onzer "oudvaders", over de tijd, die het vreedrijk kort zal voorafgaan!

Wij hopen dit deugdelijk te bewijzen!

Zeer helder in zijn verklaring van de "toekomstige dingen" is de grote theoloog C. VITRINGA. Deze hoogleraar, die leefde van 1659 tot 1722, was in zijn dagen, vanwege zijn godsvrucht en geleerdheid, vermaard in geheel Europa. Zijn collega's getuigden van hem, dat hij zeer bedreven was in de Schriften en waarlijk machtig in het Profetisch Woord.

Nederland heeft wat gedaan om de kristalheldere uiteenzettingen van deze godgeleerden te verwerpen en het grote licht dat de Heere hen geschonken had in te ruilen voor een licht, dat blijken zal enkel duisternis te zijn!

We luisteren eens naar enkele korte aanhalingen uit zijn uitgebreid commentaar op de Openbaring van Johannes

Hoofdstuk 20 - deel II - blz. 601 e.v.,

XIII. Wat zullen wij dan eindelijk zeggen en vaststellen? Daar is zoveel ik zien kan niets anders over, dan dat men de 1000 jaren begint met de tijden, waarin het rijk van het beest eindigt en derhalve is het lange tijd van vrede en voorspoed der kerk en de gelukkige toestand derzelve op aarde, waarvan de profeten doorgaans zo heerlijk spreken . . .

Maar niemand denke, dat deze gedachten nieuw en onrechtzinnig zijn. De geleerde en Godvruchtige mannen, die na de Hervorming was opgegaan, dit boek doorbladerd en

opgehelderd hebben, zovele mij zijn voorgekomen, hebben allen deze stelling omhelsd, omdat zij zagen, dat de samenhang der profetie en de geschiedenissen der zaken en kerkgevallen dezelve begunstigen; als F. LAMBERTUS; C. GALLUS; A. MANTUANUS; C. PANNONIUS; J. BROCARDUS; A. LEONIUS; daar kan men bijvoegen de jongere en bedrevenste uitleggers van dit boek, als, LAUNUS, MEDUS en zelfs COTTERIUS, ofschoon die zijn verstand te veel toegeeft.

Ook is Thomas Burnet, die wegens zijn vernuft en geleerdheid prijzenswaardig is, van deze grondstelling niet afgeweken, ofschoon ik zijn bijzondere en eigen gedachten voor hem laat.

Maar of wel de meeste uitleggers der middeleeuwen dit 1000jarig rijk hoger afleiden, voornamelijk bewogen door het gezag van AUGUSTINUS, *die geen bekwame uitlegger dezer dingen kan geoordeeld worden en zelfs tegenstrijdigheden hierover schrijft*; echter zijn er anderen die de Heilige Schriften en het Profetisch Woord tegen één vergeleken hebben, die geenszins getwijfeld hebben onze gedachten te onderschrijven; waarvan wij een voortreffelijk voorbeeld vinden bij een zekere minnebroeder, in zijn boek van *de Wisselvalen des toekomende tijd*, van welk Wilhelmus van Nangis in zijn *Chronieken* met grote lof spreekt, bij Dacherius (Spicil. Tom. XI, pag. 824), in het jaar 1356. En boven hetgeen wij hebben bijgebracht zijn er nog andere bewijzen die deze stelling begunstigen.

XIV. En vooreerst zou ik wenschen, dat men in acht nam, dat de oude kerkleraars, die vlak na de tijden der apostelen geleefd hebben, de woorden van Johannes op dezelfde wijze hebben verstaan en begrepen; dat men door deze 1000 jaren begrijpen moet de tijd van vrede en voorspoed der kerk des Heilands op aarde, die het einde van alles niet lang zal voorgaan; welke overlevering, schoon die van sommigen niet zeer gelukkig is verklaard, omdat zij daar hun eigen gedachten onder gemengd hebben; a, gelijk een zeker geleerd man gist, meen ik echter niet, dat men aan de ware uitlegging dezer plaatsen kan twijfelen, die door overlevering van die tijd, die naast aan de tijden der Apostelen kwam, is overhandigd.

Ook heeft dat gevoel bij de meeste en geleerdste mannen in de kerk gegolden; of gelijk Justinus zegt; bij de Christenen die alleszins rechtzinnig zijn en der Goddelijke Schriften ervaren zijn geweest; tot de tijden van Hieronymus en Augustinus toe; schoon deze zelfs uit eerbied voor de oudheid, die gedachten niet heeft durven verwerpen ....

Het is mij genoeg, dat de stelling van het 1000 jarig vrede-rijk der kerk, op deze schrifuurplaats is gegrond en in de eerste kerk de overhand heeft gehad. Alhoewel ik hetgeen, dat de geleerde mannen uit eigen vernuft bij deze overlevering hebben gevoegd, hen laat verantwoorden; waar van straks nader; want ik zie alleen op de grondslag der overlevering en dat is mij genoeg.

Blz. 605. Ja, wat meer is, indien het Koninkrijk van Christus hier op aarde voorspoedige tijden te wachten heeft, die gelukkiger zullen zijn dan de tijden die de kerk tot dusver heeft genoten, is het dan wel te geloven dat die van minder duur zullen zijn dan 1000 jaren? Dat de kerk, of het Rijk van Christus gelukkiger dagen te wachten heeft op aarde, leren ons eenstemmig alle de Godsspraken der profeten en dat geloven in deze tijd allen die zich gezet hebben om de Godgeheimen te verstaan. Ja, is het ook wel te geloven, dat God die al Zijn werken volbrengt en volmaakt, het Rijk van Zijn Zoon op aarde onvolmaakt zou laten? Zal de duivel, zal het beest heersen en zal Christus niet heersen? Zal Jezus Christus tegen Zijn vijanden hier op aarde strijden en die nooit volkomen overwinnen? Zal de kerk volgens het voorschrift en de wil van

God bidden "Uw Koninkrijk korre", en dat Rijk van God en Zijns Gezalfde nooit komen noch kracht doen? Waarlijk, indien deze wereld voornamelijk is geschapen en onderhouden wordt opdat eens het Rijk en de Naam van God door de gehele wereld geopenbaard en geroemd wordt; waarom zouden wij die hoop verloren geven, die ons het ganse profetische Woord inboezemt?

Want zo men tot heden niet bewijzen kan, dat de steen uit de berg gehouwen, de gehele aarde vervuld heeft, Daniël 11 :35 en dat God één zij en Zijn Naam één, Zacharia 14:9 over de ganse aarde, en dat Zijn Naam heerlijk zij door de ganse wereld, Psalm 8:10; dat de goddelozen van de aarde vergaan zijn, Psalm 104:35 en dergelijke beloften meer, en daar het de Almachtige aan geen macht ontbreekt, waarom zouden wij deze wijd uitgestrekte hoop in enge palen besluiten en minder verwachten dan God heeft beloofd? Immers, ik kan niet zien, dat zulks Gods eer verbreidt.

Blz. 607/608.

XVIII. Wat dan? Zullen wij dan weder moeten overgaan tot de gedachten der Duizendjarig-Rijks-gezinden, die al lang verworpen zijn en door de voorzichtigste Godgeleerden gewraakt? Of zullen wij moeten vaststellen dat na de bekering der Joden tot Christus de stad Jeruzalem heerlijk zal worden herbouwd? En de tempel volgens de zeden van Mozes met de oude tempeldiensten moeten hernieuwd zijn? Christus Jezus zichtbaar uit de Hemel nederdalen en in die stad heerlijk heersen en over de heidenen heerschappij voeren? Dat de martelaren en gelovigen der oude tijden waarlijk zullen worden opgewekt en tot het bestuur der kerken bevorderd worden? Dat het gelaat der ganse aarde door vuur veranderd en vernieuwd zal worden en dan zonder arbeid van mensen vele en voortreffelijke vruchten tot des mensen onderhoud overvloedig voortbrengen?

Waarlijk, zo dit het duizendjarig rijk betekent, gelijk men dat noemt, zo keer ik mij geheel en al van deze gezindheid af. Immers is het Rijk van Christus, dat nieuw is *geheel geestelijk en Zijn heerlijkheid is geestelijk*; en indien dat ooit op aarde heerlijk moet vertoond worden, gelijk ik geloof dat het zal vertoond worden, zo zal het zijn natuur niet veranderen noch zichzelf vernietigen. Het is daarom dat ik de stellingen van dat soort, hoeveel en verscheidene die mogen zijn; gelijk er velen zijn waarin de verstanden der ouden zo gedarteld hebben, volkomenlijk verwerp.

Uitgenomen, dat ik de bekering der Joden vaststel en niet ongaarne toestem, dat het land Kanaän van zijn vloek ontheven zal worden en dat de stad Jeruzalem weder herbouwd en bewoond zal worden. Want dit schijnt uit de woorden van de Heere Jezus te volgen, Lukas 21:24. Het is genoeg tot verstand van deze en andere profeten, dat men begrijpt en stelt, dat na de verwoesting der grote koninkrijken die tegen Christus zijn, de staat der kerk gerust en vredig zal zijn en blijven een lange tijd; en dat de Joden in de schoot der kerk gebracht zullen worden; welke kerk naar de leergronden en zeden der apostelen zal gericht zin en bestraald worden met het licht der kennis en Godvruchtigheid; en dat de genade des Heeren in overvloedige mate zal worden uitgestort en de gaven des Heiligen Geestes rijkelijk toebedeeld; en dat de kerk onder het bestuur van Godvruchtige overheden en voorzichtige herders voorspoedig zal zijn; zich wijd en zijd uitbreiden; op de hoogten der aarde raden en de stralen van haar heerlijkheid overal verspreiden. Dit is onze hoop; dit is de wens der gelovigen . . .

Blz. 627/628.

De zuiverheid der ware Godsdienst en de kracht der Godzaligheid zal de wereld bestralen. De waarheid zal over de schadelijke dwalingen en ketterijen openlijk zegepralen; en de broedertwisten die de kerk verdeeld hadden zullen beslist zijn. God zal voorzichtige, getrouwe, Godvruchtige en in de school des Heiligen Geestes wel onderwezen mannen verwekken, die van vorsten en overheden zullen geëerd worden en de kerke Gods naar het voorschrift van Gods Woord en naar het geleide van Gods Geest zullen besturen. De ergernissen zullen uitgeroeid worden en door strengheid der kerktucht bedwongen worden . . .

Gij vraagt wellicht, *hoe zullen deze dingen geschieden?*

Niet door mensenmacht of geweld, maar door Mijnen Geest zegt de Heere. De gangen Gods in Zijn heiligdom zijn wonderlijk en ontzaglijk en die daar op letten zien dat God zich allengs een weg baant en reeds gebaand heeft, tot voltoering van dit groot genadewerk ter bekwame tijd. Ondertussen moet men dat heil der kerk met stilheid en hoop afwachten."

Tot zover diverse gedeelten uit deze beroemde verklaring van Vitringa.

Er zou nog zeer veel te citeren zijn over allerlei actuele zaken uit diverse werken van Vitringa. De onderzoeker van zijn werken komt diep onder de indruk van zijn grote kennis en de profetische blik die God hem geschonken had.

In het vervolg hopen we hiervan nog iets te laten zien en zo de Heere het geeft - vooral in een volgende uitgave, nader en uitgebreider op zijn uitleg der profetieën in te gaan.

Onder de tekenen, die de komst van Christus ten oordeel moeten voorafgaan, rekent A. FRANCKEN, bekend geworden door zijn werkje "*Kern der christelijke leer*", de volgende:

"Vraag: *Moeten er evenwel niet enige tekenen aan Zijn komst voorafgaan?*

Antw.: Ja, zekerlijk.

Vraag: *Welke zijn die tekenen van Zijn komst?*

Antw. : Niet alleen in 't gemeen de vermenigvuldiging van dwalingen, een algemene zorgeloosheid en verdrukking over de kerk, maar in het bijzonder zal Zijn komst voorafgaan een heerlijke staat der kerk hier op aarde.

Vraag: *Waarin bestaat die heerlijke kerkstaat?*

Antw.:

- In een verkondiging van het evangelie over de gehele wereld, Mattheüs 24:14, "En dit Evangelie des Koninkrijks zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis allen volke; en dan zal het einde komen."
- In een bekering van het Joodse volk tot Christus, Hosea 3:5; Romeinen 11:26.
- In een grotere val van de antichrist, Openbaring 18:2, "Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon.""

De hoogleraar M. LEYDEKKER, opvolger van de beroemde G. Voetius, dacht er al niet anders over. In zijn "*Kort begrip der Ware Godgeleerdheid*" lezen wij, nadat hij de dwalingen der pre-chiliasten heeft bestreden en verworpen:

"Wij veroordelen evenwel niet het gevoelen van diegenen, die door de gunst van Koning Jezus, voor de kerk betere tijden verwachten, in welke de troon van het beest gans verduisterd zal worden; Babel zal vallen, de zwaarheid van het Evangelie in de wereld uitblinken, de bekering van het grootste gedeelte van het Joodse volk en de ingang van het heidendom zal plaats vinden en het geestelijk rijk van Christus uitgebreid zijnde, de kerk des te meer bloeien zal."

Onze vaders maakten wel onderscheid tussen een éérste en tweede val van de antichrist. De eerste of aanvankelijke val zagen zij dan in de gezegende Reformatie, terwijl zij de tweede of algehele val in het geloof tegemoet zagen, als de Heere de Joden zal verlichten en Zijn kerk wereldwijd zal vernieuwen.

Steeds weer vinden we in werken, waar we het ogenschijnlijk niet zouden verwachten, de stellige verwachting van de komende heilstijd der kerk.

Bij voorbeeld in de "Verklaring van de Geloofsbelijdenis" door A. ROTTERDAM, bij het rechtzinnige volk geliefd vanwege deze verklaring. In dit werk zegt hij

"Vraag: *Verwachten wij nog een grotere volmaaktheid en luister der kerk op aarde?*

Antw.: Ja, Petrus 3:13, "Maar wij verwachten naar Zijn belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont."

Vraag: *Hoe zal dat geschieden?*

Antwoord:

1. Door een algemene bekering van het doodse wolk, zo duidelijk bij de profeten voorzeggd; o.a. Hosea 1:10-12 en 3:5, "Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren en zoeken de Heere hun God en David hun koning; en zij zullen vrezende komen tot de Heere en Zijn goedheid, in het laatste der dagen. En door Paulus uitgebeeld, Romeinen 11 : 25 en 26.
2. Door een meerdere toevloed der heidenen, waar de voorzeggingen van melden, Daniël 2:35, "Maar de steen, die het beeld geslagen heeft werd tot een grote berg, alzo, dat hij de gehele aarde vervulde." Zacharia 14: 9, "En de Heere zal tot koning zijn over de ganse aarde; te dien dage zal de Heere een zijn en Zijn Naam een", en Paulus in Romeinen 11 : 12, "En indien haar val de rijkdom is der wereld en haar vermindering de rijkdom der heidenen, hoeveel te meer haar volheid."
3. Door een meerdere val, niet alleen van de oosterse vijand Christi, maar ook van de roomse antichrist met zijn aanhang, 2 Thessalonicenzen 2:8, "En alsdan zal de ongerechte geopenbaard worden, welke de Heere zal verdoen door de Geest Zijnsmonds en te niet maken, door de verschijning Zijner toekomst." Openbaring 18:2.
4. In groter geluk en voorspoed der kerk, niet alleen geestelijk, maar ook lichamenlijk, door vermindering van kwalen en vermeerdering van allerlei goed."

ALGEMEEN VERWACHT

Dat de verwachting van een algemene en uitnemende heilstijd voor de kerk, na de verwoesting van Rome en de wederaanneming der Joden eens de heersende kerkleer was, kunnen we weten uit de "oude schrijvers" welke over deze doorluchtige zaken hebben geschreven, maar vinden we bij deze en gene nog eens nadrukkelijk bevestigd. Zoals b.v. bij à Brakel reeds genoemd, maar ook bij een uiterst knap geleerde als JOHANNES Á MARCK.

Professor H. Witsius zei van hem: "Als men de levenden niet moest ontzien, zou ik wel iemand kunnen noemen, die niet alleen in dezelfde ouderdom als Baliël, en zelfs jonger, te weten op zijn 19e jaar tot doctor in de filosofie en in de theologie is gepromoveerd, en kort daarna op zijn 21^e jaar tot de theologische kathedra van een beroemde academie verheven, de professorale waardigheid zo zeer heeft opgehouden, dat hij door voorzichtigheid en statigheid niet slechts de jongelingen voorging, maar zelfs door vaardigheid en kloekheid van verstand, vastheid en scherpzinnigheid van oordeel en encyclopaedische kennis zowel van vele talen als van zaken, de ouden en die in onze kunst zijn grijs geworden evenaarde, kortom een ieder tot verwondering strekt" . . .

In "Het merch der Christelijke Godgeleerdheid" schrijft deze Godgeleerde als volgt over de in zijn tijd nog eeuwen durende, maar nu naaste toekomst:

"Hoofdstuk 32:XXIII. Niet alleen blijft de kerk altijd in de wereld bestaan, maar zij komt ook altijd weer haar rampen te boven en uit haar onzichtbare staat met nieuwe luister te voorschijn. En gelijk de volle ontworsteling der kerk van al haar rampen algemeen verwacht wordt in de volmaaktste verheerlijking van haar ten laatste dage; zo heeft men ook met recht een volle hoop van *een zeer gelukkige staat der kerk* hier op aarde voor die laatste dag, dewelke in heerlijkheid alle voorgaande luister van haar ver te boven zal gaan. Waartoe bijzonder behoort de bekering van het Joodse volk, niet van enigen, noch ook van allen zonder uitzondering, maar in het algemeen op de menigte van Abrahams zaad uit Israël en de 12 stammen gesproten, gelijk als die nu, vanwege haar ongeloof door God verworpen is. Dit leren ons duidelijk talrijke voorzeggingen van het Oude Testament (Jesaja 11:11-13; 27:9, 13; 59:20; Jeremia 30:8, 9; 31:1, 31; Ezechiël 34:23, 24; 37:23, 24; Hosea 1:10-12 enz.) blz. 891.

XXVI. Wij kunnen er niet aan twijfelen, of met deze bekering der Joden zal gepaard gaan:

1. Een meerdere uitbreiding der kerk onder de heidenen. Volgens de doorluchtige voorzeggingen die wij overal vinden (Jesaja 11:2; 60:1 enz. en Daniël 11:35; Zacharia 14:9 enz.), welke ten dele zijn vervuld in de eerste tijden van het N.T., doch welke volle vervulling nog komende is. Volgens het duidelijk getuigenis ook van Paulus, Romeinen 11: 12, 15, 25 en 26, in welke plaatsen men niet zeggen kan, dat op tevoren bekeerde heidenen alleen wordt gezien, hetwelk tegen het oogmerk en de samenhang aanloopt; noch ook zeggen moet, dat de volheid der heidenen in de tijd voor de bekering der Joden noodzakelijk voorafgaat; veel min besluiten mag uit de jaloersheid der Joden, dat de heidenen ook niet door haar bekering met een heilige ijver zouden kunnen worden aangedaan. Waarbij men ook nog voegen kan de aard der zaak zelf, dewijl in de bekering der Joden een doorluchtig wonderwerk van Gods goedheid openlijk zal gezien worden en de Joden, ongetwijfeld vanwege de grootheid van haar voorgaande ongeloof des te ijverig in het Christendom zullen zijn om ook anderen tot hetzelfde te bekeren.
2. Een meerder val, niet alleen van de Oosterse vijand Gods, [=Mohammedanisme] maar ook van de roomse antichrist met zijn aanhang, die wij evenwel niet verwachten, dat voor de jongste dag geheel zal worden verdaan. En daartoe worden wij geleid door de voorzegging van zijn geleidelijke ondergang door de Geest van des Heeren mond en van de schrikkelijke oordelen over dat Babel die nog haar volkomen vervulling niet hebben gekregen, (Openbaring 10:4; 14:18; 17:16; 18:2 enz.). Door de aard der zaak, daar het onmogelijk is, dat het rijk van Christus bovenmate zeer toeneme, tenzij het vijandelijke rijk van de antichrist op dezelfde wijze vervalde.
3. Eindelijk ook een meerder, hoewel niet 't enenmaal volmaakt geluk der kerk, door wegneming van kwalen en toebrenging van goederen, zowel lichamelijk als geestelijk. Waartoe wij weder worden gebracht door tevoren aangehaalde profetieën en door de aanmerking der zaak zelf, terwijl een gelijke heilige ijver van Joden en heidenen immers toont een overvloed van geestelijke genade en de heiligheid tot haar gezegend gevolg heeft allerlei tijdelijk geluk. (blz. 895-896) ."

Uit het aanhangsel van bovengenoemd werk, zijnde een nieuwjaarspreek, uitgesproken te Leiden in 1701, over "De verwachte vernieuwing der wereld", blz. 1000-1001.

"Een veel algemener vernieuwing was er van de wereld beloofd in de betere en latere dagen van de Messias.

- Alsdan zou God van de hemel metterdaad tonen verzoend te zijn met Zijn uitverkorenen door de offerande van Zijn Zoon in de openbare verkondiging van het evangelie des vredes en in de zegenrijke uitstorting van de geest der aanneming.
- Alsdan zou de verheerlijkte Zaligmaker de hemelse rijkszetel beklimmen aan Zijns Vaders rechterhand en als de grote Hogepriester in het hemelse heiligdom voor ons intreden.
- Alsdan zouden de hemelse geesten, tevoren om de zonde met het Goddelijke zwaard der wraak in de hand zich vertonende, blijde en openbare medewerkers van ons eeuwig heil zijn.
- Alsdan zou de hemel, wegens de zonde tevoren gesloten en als in het verborgene voor weinigen toegankelijk voor alle vlees wijd open gesteld, om deszelfs heerlijkheid duidelijk te beschouwen en met vrijheid tot deszelfs genot toe te treden. En niet minder zou de verandering zijn op aarde. De woestijn en de dorre plaatsen zouden vrolijk zijn en bloeien als een roos, zij zouden lustig bloeien en zich verheugen en juichen, de heerlijkheid Libanons aan haar zijnde gegeven, de Heere zou een altaar hebben in het midden van Egypte en een opgericht teken aan haar landpalen voor de Heere en van de opgang der zon tot haar ondergang zou Zijn Naam groot zijn onder de heidenen en aan alle plaatsen zou reukwerk worden toegebracht en een rein spijsoffer en de ware tempel des Heeren zou aan alle plaatsen worden gebouwd, ook van degenen die verre waren, de zaligmakende genade Gods zou verschijnen aan alle mensen in haar volheid en klaarheid, het juk der oude dienstbaarheid met een aangename vrijheid worden verwisseld, zowel onder Joden als onder heidenen, niet meer door een middelmuur van elkaar af te scheiden.
- Het gelovig verlangen der rechtvaardigen verzadigd door een dadelijk genot van des Heeren geopenbaarde heerlijkheid; op de ganse aarde zou de Heere zijn volk zaaien en door de uitgegoten stromen van Zijn Geest doen uitspruiten als wilgen aan de waterbeken, zodat ook van de zijden der rivieren der Moren ernstige aanbidders offerande zouden brengen en zij alleen geestelijk tot de Heere en tot elkander verzameld zijn.

De plaatsen der Schrift, op welke deze zaken en woorden zien, zijn genoeg bekend en het zijn allemaal zaken die volgens de voorzegging en uitkomst een volle zekerheid hebben, dewijl wij ons met de verdere stellingen of spreekwijzen van anderen aan te halen en te onderzoeken niet zullen inlaten.

Gelijk nu in dezen allen de vernieuwing der wereld even zichtbaar is, zo schijnt uit het oude en nieuwe Testament noch een veel meerdere vernieuwing, als totnogtoe is gebeurd, n.l. *in het laatste einde van de dagen van de Messias*.

- Dan namelijk, als de Goddelijke genade zo helder van de hemel zal stralen, dat het licht der zon zevenvoudig als het licht van zeven dagen en het licht der maan als het licht der zon zal zijn, ten dage als de Heere de breuk Zijns volks zal verbinden en de wonde waarmede het geslagen is, zal genezen.²

² VITRINGA tekent bij Jesaja 30:26 aan, dat dit in haar volkomenheid ziet op de allerlaatste staat van de kerk op aarde, "wanneer Jezus Christus de kerk van alle vervolgingen en van een allerzwaarste lang-

- Dan, als het verdwaalde huis van Israël geheel terecht zal worden gebracht en haar late nakomelingen met verfoeiing van haar en harer vaderen ongerechtigheden zich zal bekeren tot hare God en Koning en de Heere ten andere male Zijn hand aan haar leggen om weder te verzamelen het overblijfsel van Zijn volk, hetwelk is overgebleven van Assyrië, van Egypte, van Morenland, van Elam, van Sineas en van de eilanden der zee, en de Verlosser komende tot Sion voor die zich bekeren van de overtreding Jacobs.
- Dan, als met de zaligheid van geheel Israël de volheid der heidenen zal ingaan en de steen zonder handen worden tot een grote berg die de gehele aarde vervult, en alle andere volken zowel als Israël zullen wandelen, elk in de naam huns Gods en alzo de einden der aarde worden de bezitting van Koning Jezus.
- Dan, als het overstromende geweld van de verderfelijke Arabier in het oosten en zuiden zal ophouden en de verschrikkelijke macht van de roomse antichrist in de gehele wereld te gronde zal gaan en de leugen en goddeloosheid worden verbannen *en de aarde zo vol zijnde aan de kennis des Heeren gelijk de wateren de bodem der zee bedekken, overal een nieuw leven uit de doden gezien zal worden en de Heere Koning zijn over de ganse aarde, de Heere één en Zijn Naam één.*

Wij wijzen U ook in deze maar de hoofdsommen der zaken als met de uiterste vinger aan."

EEN GODVRUCHTIG MEESTER IN DE RECHTEN

Vernemen we nu eens de oude waarheid uit de mond van een niet-theoloog, n.l. Mr. JUSTUS VERMEER, in leven doctor in de rechten en ouderling te Utrecht!

Hoewel hij geen predikant was, zo mag hij nochtans met ere genoemd worden bij vele andere lichtende sterren aan Nederlands kerkhemel! Wie zijn befaamde verklaring van de Heidelbergse Catechismus (onlangs opnieuw uitgegeven!) en andere leerredenen kent, zal niet anders dan achting kunnen hebben voor deze Godzalige schrijver.

In zijn verhandeling over Zondag 19 - vraag 52, noemt hij de volgende tekenen die de dag des oordeels zullen voorafgaan

"Paulus zegt, 2 Thessalonicenzen 2:3, "Die dag komt niet, tenzij eerst de afval gekomen zij, en dat geopenbaard zij de mens der zonde, de zoon des verderfs."

Daarbij de uitroeiing van de antichrist, in zijn tweede val; als de hoer van Babel neergeworpen zal worden en zinken zal als een molensteen in het hart van de zee, Openbaring 16:10-17:16-18 en 19. *Ook zal voorgaan de bekering van Joden en heidenen, Romeinen 11:25 en 26; alwaar een heerlijke staat aan de kerk uit zal voortkomen.*

En waarop volgen zal een opstand van schrikkelijke vijanden tegen de kerk, onder de naam van Gog en Magog uitgedrukt, Openbaring 20:8."

In de verhandeling over de bede "*Uw koninkrijk kome*", werkt hij deze zaken nog nader uit.

"Wij weten en geloven uit het profetische Woord, dat zeer vast is, dat de laatste en schrikkelijke val des antichrist en de ganse verstering van zijn rijk aanstaande is; o!

---

durige verdrukking verlost zijnde, op een heerlijke en krachtige wijze verlichten met allerlei gaven van de Heilige Geest en Zijn Bruilofts Avondmaal met de kerk houden zal; tevens haar ook verrijken met een overvloed van tijdelijke zegeningen." Het licht dat de kerk dan zal hebben zal zijn als het licht van zeven dagen, aldus VITRINGA.

het beest woedt nog, en zal nog meer woeden; maar Koning Jezus zal eens tussenbeide komen en zal hem geheel te niet doen, volgens Openbaring 18, zeer klaar het ganse hoofdstuk door, in zijn samenhang, waaruit wij dan met grond besluiten, dat de oordeelsdag niet onmiddellijk daar op zal volgen; alsmede, dat zijn nederwerping als plotseling, met één slag en zeer blijkbaar zal zijn en zijn zinken zeer subiet en schielijk, evenals een molensteen in de zee zinkt.

- Gelijk ook, dat door deze val het koninkrijk van Jezus zeer zal worden uitgebreid, dit lezen wij klaar in Openbaring 19:1, 6 en 11.
- En vervolgens blijkt dit uit hetgeen Johannes terstond na Babels val gehoord en daarna gezien heeft, volgens Openbaring 20:1, enz. Wij weten en geloven ook, naar de Heilige Schrift, dat er een heerlijke staat der kerk te verwachten is; . . ."

Vervolgens wordt uitvoeriger gehandeld over *de bekering der Joden en de kerk in het Duizendjarig rijk*; doch hierover te zijner tijd meer.

Onder de dingen, waarvoor Gods kinderen dienen te bidden, rekent J. Vermeer de volgende:

"Dat de kerk heerlijk mag worden uitgebreid, en dus de voorzeggingen haar vervulling mogen krijgen. O! Vrienden, als die tijden aanbreken, dan raken de vromen (als blijkt in Daniël en anderen) aan het bidden, namelijk, dat de laatste val aan de antichrist als verhaast mag worden, dat Joden en heidenen toegebracht mogen worden; en ook, dat dus een heerlijke kerkstaat aan mocht breken."

Op de hem eigen, gedegen Schriftverklaring, worden deze grootse dingen helder uiteengezet.

Hoe zeer hij er een indruk van had, dat het verval van kerk en staat in zijn dagen groot was; ja, er gebukt onder ging, daar hij zeker geloofde, dat het verval in het stuk der religie nog veel grotere vormen aan zou nemen; nochtans heeft hij met profeten als een Van der Groe, een helder gezicht gehad in het herstel der kerk.

Vooraf in zijn verzameling "Oefeningen" blijkt overduidelijk, dat zijn hoop en biddend verlangen gevestigd was op Rome's ondergang en Israëls aanneming, tot herstel en opbouw van Sion.

Uit de tot nu toe weergegeven citaten moge blijken, dat onze "oude schrijvers" hart en oog hadden voor Gods Koninkrijk! Dat de kerk van Christus het meest zal bloeien in het laatste der vlagen, na de ondergang van alle machten die zich tegen het Evangelie verzetten, is de overheersende en algemene gedachte geweest. Zij die zeggen, dat dit niet zo is, doen de waarheid geweld aan.

Het was de mening van de kerkvaders die vlak na de tijden van de Apostelen hebben geleefd. De verwachting van het Duizendjarig Vrederijk, heeft in de eerste kerk de overhand gehad. Tot de tijden van Hieronymus en Augustinus, is deze leer door de meeste en geleerdste theologen beleden.

Zelfs midden in de paapse duisternissen, toen het Woord Gods als van de aarde geheel verbannen scheen; behalve in weinige plaatsen, waar God nog enige stralen van Zijn Hemels Licht liet schijnen (zoals Van der Groe deze tijd zo treffend typeert), zijn er nog geweest, die de verwachting van dit komende vrederijk, dat gezien zal worden vóór de wederkomst van Christus, hebben verdedigd.

Vitringa voert hiervoor bewijzen aan in zijn verklaring van de Openbaring.

Nadat het licht der Hervorming was opgegaan is de verwachting van de "toekomstige dingen" weer naar voren gekomen, verder ontwikkeld en ontdaan van onvolkomenheden uit de tijd der kerkvaders. De Heilige Geest leidt Christus' Kerk

van het begin af aan voortgaand, groeiend, hoewel men nooit het vroeger geleerde mag veronachtzamen of eigenmachtig beperken! De Schrift zal heersen - niet wij! Het is niet doenlijk een volledig overzicht te geven van de theologen die hebben geloofd aan een heilstijd voor Christus' Kerk, na de verdelging van de roomse antichrist.

Hieronder laten wij enige namen volgen:

Calvijn, Lambertus, Gallus, Mantuanus, Pannonius, Brocardus, Leonius, Medus, Cotterius, Durham, Shepard, Hutcheson, Fleming, Newton, Curtenius, Koelman, Polus, Burmannus, Driessen, Van de Kemp, Barueth, Witsius, Van Hoeke, Gerbade, Ens, Themmen, Snabelius, Noordbeek, Plevier, Voget, Lake, Mobachius, Groenewegen, Landreben, Van Alphen, Hellenbroek, Eversdijk, Van de Honert, Sibersma, Leydekker, Ulrich, Hoornbeek, De Moor, Alting, Boston, Ledeboer, MacCheyne, enz. enz.

Deze Godsmannen doen echter in onze eeuw van algemene afval niet meer mee. De huidige theologie meent het beter te weten dan de voormannen uit de bloeitijd van de kerk der Reformatie. In het voetspoor van die grote bederver van de Reformatorische leer, ABR. KUYPER, blijft kerkelijk Nederland hardnekkig de Bijbelse leer der "toekomstige dingen" verwerpen.

Op welke wijze Kuyper de theologie onzer Gereformeerde vaders verwierp, blijkt duidelijk uit zijn studie over "De Voleinding."

De verklaringen van de Openbaring door de Gereformeerden gegeven, noemt hij *een ingewortelde en toch geheel onhoudbare voorstelling*.

De exegese van het laatste Bijbelboek, ons nagelaten door zovele theologen van formaat, noemt hij maar een averechtse opvatting. Wij behoeven er dus niet lang naar te zoeken, bij wie de huidige theologen "in de leer" zijn!

Men zij gewaarschuwd!

NEO GEREFORMEERD ÓF OUD GEREFORMEERD?

Indien Kuyper en die hem volgen gelijk hebben en de verklaringen der profetieën van onze gereformeerde vaders dan toch onhoudbaar zijn, ja, zelfs getuigen van een averechtse opvatting, zullen wij ons dan toch moeten overgeven aan het "nieuwe licht" - aan het "vernieuwde Calvinisme", dat Kuyper en de zijnen in zwang hebben gebracht?

Dit zijn wel vragen die het overwegen waard zijn. Het is nogal geen kleine zaak. Of de kerk van vroegere datum heeft zich deerlijk vergist, óf de kerk van onze dagen vergist zich deerlijk! Heeft dan de kerk der Reformatie zulk een uitermate slecht inzicht gehad in de dingen die de voortgang van het Koninkrijk Gods betreffen, dat men nu vrijwel nergens meer de toekomstverwachting van deze mensen deelt? Bewust of onbewust volgt men toch allerwegen in kerkelijk Nederland de neo-gereformeerden in de verklaring der "toekomstige dingen."

Wie enige kennis heeft van de geschiedenis der kerk zal het direct opvallen, dat Kuyper de zgn. "betere paden" aan laat vangen met de opkomst der vrijzinnige theologie. Met de theologie van een tijd, waartegen die grote Godsmann Van der Groe zo scherp heeft geprotesteerd en voor heeft gewaarschuwd! Hoe hij de verdere ontwikkeling van die theologie zag blijkt duidelijk uit zijn "Biddags Predikatiën." We zullen hiervoor nu geen bewijzen aanvoeren.

Wel willen we wijzen op de visie van een tijdgenoot van Dr. A. Kuyper, de predikant E. FRANSEN. Wij menen, dat hij er beter achter was, toen hij de theologie van zijn dagen, dus ook van Kuypers dagen, als volgt karakteriseerde

"De Heere heeft de tijden der. onwetendheid voorzien en heeft een schat van geleerde, beproefde, geestrijke en godzalige geschriften onzer vaderen, voor ons laten beschrijven, waarin de beminnaars van de oude beproefde Waarheid tegenwoordig niet uitgestudeerd raken, dewelke de menselijke wijsheid en studie van onze geesteloze 19e eeuw, zo verre overtreffen, dat het mij met anderen overtuigend doet instemmen, dat het een tijdverkwisten zou zijn daarin te studeren" (zie: Voorbericht in "Jehova's eeuwige en vrijmachtige besluiten").

Hoe een ander, zeer bekend persoon uit de vorige eeuw dacht over de verklaringen gegeven door onze "oude schrijvers" etc., blijkt als volgt:

"Misschien zeggen veler uwer: *"ja, maar dat boek der Openbaring is zo duister!"*

"Raadpleegt dan de Profeten en Godsmannen die vóór ons geweest zijn, onze kanttekenaars, de Godzalige Brakel, Schotsman in zijn leerrede over de Dordtse Synode en gij zult bevinden, dat zij op grond aan Gods Woord, in dezen niet als blinden naar de wand hebben getast. Of wilt gij liever Uw eigen ogen geloven, ziet dan hoe die drie onreine geesten, geesten der duivelen, thans zijn uitgegaan en onder de naam van verlichting, verdraagzaamheid, liefde, enz., schier de gehele wereld betoverd en ingenomen hebben. Maar hoe ook nu de Heere Jezus, tegen hun aller verwachting, reeds Zijn Woord heeft beginnen te vervullen, Openb. 16 vers 15, (waarover Schotsman waardig is gelezen te worden) "Zie, Ik kom als een dief in de nacht, zalig is hij die waakt en zijn klederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijn schaamte niet zie."

Het bovenstaande is te lezen in een brochure van Ds. H. DE COCK, Chr. afgescheiden leraar te Ulrum, getiteld "Het beest en de Roomse afgoderij."

Blijkt ook hier weer niet duidelijk uit, dat men wel in naam de leraars van vorige tijden roemt, maar het geloof van deze mensen geenszins navolgt? Men noemt zich volgelingen van De Cock, doch men is veraf van de geest van deze getuige Gods. Zijn deze dingen nu zo moeilijk te begrijpen? Zijn de hoofdlijnen dezer dingen niet voor ieder te vatten die er werkelijk meer van wenst te weten?

"Het is geen bijzondere voorstelling of gedachte; o neen! Lees er vader Brakel maar op na en al onze, ten minste de meeste onzer Godzalige schrijvers die van de zaken handelen. De zaak is dan ook zo eenvoudig, helder en klaar, dat men geen profeet of profetenzoon behoeft te wezen, om dat te voorspellen, maar het is met klare ogen duidelijk te zien, als een schip dat nadert van ver op de zee met zijn masten en zeilen."

Deze woorden van LEDEBOER in "Een ABC door een Abéling" geven wij u ter overdenking.

Voorts laten wij nog enkele uitspraken van Ds. LEDEBOER volgen uit zijn werkje "Een spiegel dezes tijds", naar onze stellige overtuiging niet minder een spiegel voor onze tijd.

... "Het aanschijn des Hemels weet gij wel te onderscheiden en kunt gij de tekenen der tijden niet onderscheiden, zei de Heere Jezus tot de Farizeeën en geveinsden. En welke zijn die? Overvloedig te vinden van Genesis tot Openbaring toe.... Voornamelijk in de profetieën, spiegels van en voor deze tijd . . . Maar eer deze grote en heerlijke dingen geschieden zullen, (bedoeld is het herstel der kerk) zal de zee naderen, de vijand komen als een stroom, het oordeel beginnen van het huis Gods gelijk het begonnen is; de rivieren zwellen; de beken groeien; koningen en vorsten zullen opstaan tegen dit land, het bloed zal vloeien op de straten van Nederland als het

zich niet bekeert tot zijn vorige man; de jonkvrouwe Israëls zich niet vernedert voor haar Heer en Maker . . .

. . . Alles wordt bereid tot aanstaande oordelen; de ingewanden onzes binnenste hebben weeën gevoeld over de aanstaande oordelen over Land, Kerk en Staat. De zee zagen wij opkomen, de rivieren naderen, de beken groeien; en slechts een uitkomst in het enige schip ter behoudenis; de hoer die op de grote wateren zit, eenzaam, ledig en verlaten, Babel in brand, Gods kinderen verzocht door de satan in de gedaante van een Engel des lichts, maar bewaakt en bewaard door de Heere, in gescheurde klederen, afgezonderd met de Heere. *Haast U, spoedt U, om Uws levenswil*, kreeg ik meermalen; het bloeiende zag ik sterven, het krachtige vergaan, angsten, weeën en benauwdheden heb ik gevoeld wegens de aanstaande oordelen over allen die Sion gram zijn en Zijn volk verstoren; mijn haren zijn te berge gerezen, ontfermingen heb ik af mogen smeken, ofschoon gesloten voor het land, zo het mogelijk ware, van de Heere over de spotters en vijanden Gods en Zijn heilige dienst, enz."

O! had Nederland naar deze mensen geluisterd. Had de kerk de vermaningen en raadgevingen van deze profeten uit de vorige eeuw toch ter harte genomen. Wat zou het tijdsbeeld er nu anders uit zien. Nu mogen we wel klagen met de Psalmist:

*Ruk spoedig aan; verdubbel Uwe schreên;
Zie, hoe de stad verwoest ligt en vergeten;
Des vijands macht heeft alles neergesmeten,
Uw heiligdom verdorven en vertreên.*

*Rijs op, o God; rijs op, toon Uw gezag;
Betwist Uw zaak, wees onze Pleitbeslechter;
't Is meer dan tod; gedenk, o hoogste Rechter,
Wat smaad de dwaas U aandoet dag op dag.*

(Psalm 74: 3 en 21)

DE MEESTE THEOLOGEN UIT DE BLOEITIJD VAN ONZE VADERLANDSE
KERK HEBBEN ONWANKELBAAR ZEKER GELOOFD AAN EEN
UITERMATE **GROTE BLOEITIJD DER KERK**
VOOR HET EINDE DER WERELD

Opnieuw bewezen uit de geschriften van H. RAVESTEYN, een minder, bekend theoloog, die leefde van 1693 tot 1749.

Het volgende zijn gedeelten uit een "redevoering over het 1000 jarig rijk", hetwelk te vinden is in zijn werk "Het lied van Mozes"; over Deuteronomium 32: 1-43.

Uit het aanhangsel en handelende over Openbaring 20:

Blz. 37, 38 "Des aangaande willen wij wel bekennen, dat het ons ook zo voorkomt, dat deze Godspraak nog niet vervuld is en bijgevolg kunnen wij ons niet verenigen met hen, die de aanvang van dit rijk stellen met de geboorte van Christus, noch ook met de dood van de Zaligmaker, ook niet met degenen, die de vervulling menen te vinden in de eerste oprichting van Jezus' koninkrijk en de binding des Satans kort na Zijn Hemelvaart.

Ook kunnen wij ons niet voegen bij hen die hetzelfde rekenen van de verwoesting van Jeruzalem en eindigen met Gregorius de Zevende in het jaar 1073.

Verder oordelen wij, dat zulks niet volkomen bewaarheid is met de tijden van Constantijn de Groote tot het einde der dertiende eeuw, enz ....

Ook kunnen wij niet zien, dat de tod van dat rijk begonnen is met de Reformatie. Dewijl in geen van die tijdsgewrichten aan de kracht der spreekwijzen voldaan werd, gelijk wij met vele redenen zouden kunnen aanwijzen.

Weshalve wij vaststellen, dat dit gezicht of voorzegging van Openbaring 20 nog moet vervuld worden . . . . Wij willen toestaan, dat de voorzegging in zo een verband voorkomt, dat de val van de antichrist voor de vervulling van dezelve moet vastgesteld worden. Gelijk wij het ook met enige beroemde Godgeleerden daarvoor houden, dat de beschrijving van het nieuwe Jeruzalem, Cap. 21, 22 *een nadere aftekening is aan de heerlijke kerkstaat in het laatste der dagen, in het twintigste hoofdstuk onder de benaming van een duizendjarig rijk voorgedragen.*"

Blz. 47 "Wat de eerste plaats uit Daniël 2 betreft: Wij keuren het hoofdzakelijke van hun verklaring over dit beeld voor goed en willen gaarne toestemmen, dat de volkomen vermaling van dat beeld eerst zal voorvallen met de verdelging aan het roomse rijk in het oordeel over de antichrist. Zodat de steen eerst na die tijd tot zo een grote berg zal aangroeien, welke de ganse aarde bedekken zal, dat is, dat het rijk van de Messias zich groot en luisterrijk over de ganse aardbodem zal vertonen. Maar wat noodzaak is er, om daarom dit rijk zo aards op te vatten? Waar wordt in die profetische vertoning geleerd, dat de martelaren zullen opstaan en Christus plaatselijk en zichtbaar op aarde met de heiligen de tijd van 1000 jaar regeren zal? enz."

Blz. 48 "In het kort zullen wij onze gedachten aangaande deze laatste heerlijke kerkstaat naar voren brengen. In het gemeen houden wij het met de meeste Godgeleerden daarvoor dat de kerk of het Rijk van Christus in het laatste der dagen meer dan ooit voorheen in- en uitwendig luisterrijk zal gezien en bevonden worden. Dit wordt duidelijk verbeeld, Jesaja 60:1-2. Dit was voorheen afgebeeld in het Loofhuttenfeest, Jesaja 12, vergeleken met Jeremia 31:12-14 en Lukas 14:16. Ook wordt die kerkstaat onder het zinnebeeld van een maaltijd voorgedragen, Jesaja 25:6. Van een bruiloft Mattheüs 25:1-13. Van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde,

Jesaja 65:17, 66:22, 2 Petrus 3:13 en Openbaring 21:1. Ook in het vervolg van dat hoofdstuk en het volgende onder de heerlijke schilderij van het nieuwe Jeruzalem (zie de meeste schrijvers over de Openbaring).

In het bijzonder, verwachten wij van die tijd, volgens het profetische woord:

- Dat Christus alleen Koning zal zijn en daarvoor van allen zal erkend en als zodanig geëerd en gediend zal worden; dit is beloofd, Jesaja 33:16, 22, Zacharia 14:9, Psalm 72.
- Dit rijk zal bij uitstek een vreedrijk zijn, zonder dat de kerk enige overlast van aardse koningen of vorsten te vrezen heeft, zie Jesaja 2:4, 11:8; Daniël 2:44 en 7:27; voeg hierbij Micha 4:4,5, enz. enz.
- Ja, dan zullen alle ergernissen en verdeeldheden in het stuk van de Godsdienst ophouden volgens Mattheüs 13:41.

(Men verwondere zich niet, dat wij daartoe bijbrengen Matth. 13:41, daar vers 30 de tijd des oogst vermeldt en geschikt ter uitroeiing van het onkruid, vers 39 bepaald wordt tot de voleinding der wereld of der eeuwen. Want men zou met verscheidene redenen kunnen aanwijzen, dat men daardoor niet de volstreckte voleinding der eeuwen of de oordeelsdag moet verstaan, maar de tijd ter oprichting van Jezus' heerlijk koninkrijk geschikt, welke volgens het profetisch woord in het laatste der dagen, als de eeuwen ten einde zouden lopen, gezien zouden worden. Zie hierover in den brede Groenewegen, "Mond der Opperste Wijsheid." Ook verdient Vitringa hierover te worden gelezen, die dit gevoelen met vier bondige redenen vastmaakt, zie zijn Parabellen, enz.)."

Blz. 51 "De gelovigen van die tijd zullen worden bevoorrecht met een ongewone kennis van God en Zijn verborgenheden, volgens de beloften Jesaja 11:9, 30:26; Jeremia 31: 34. Vooral zal de kerk alsdan in zuiverheid der leer en heiligheid der zeden heerlijk uitblinken.

In het bijzonder zullen de overheden zowel als de leraars nevens de andere gelovigen de heiligheid van zich doen afschitteren en geen huichelaren zullen alsdan in de kerk gevonden worden; gelijk zeker Godgeleerde (T' Gilde) oordeelt en naar onze gedachten bondig aanwijst, dat dit voorspeld is, Zacharia 14:20, 21."

Blz. 53. "Ook zullen dan de gelovigen niet alleen met de tederste liefde hare Koning, maar ook elkaar beminnen en in zoete gemeenschap tezamen leven, Jesaja 60, 17, 18 "Voor koper zal Ik goud brengen en voor ijzer zal Ik zilver brengen en voor hout koper en voor stenen ijzer; en zal Uw opzieners vreedzaam maken en uw drijvers rechtvaardigen. Daar zal geen geweld meer gehoord worden in Uw land, verstoring, noch verbreking in Uw landpalen; maar Uw muren zult gij heil heten en Uw poorten lof."

Blz. 54. "Hij zal hen ook te dier tijd zegenen met allerlei zegeningen, niet alleen met geestelijke, maar ook met lichamelijke en aardse; zo zal het woord waar worden uit Jesaja 49:10. En dus zal vernomen worden hetgeen wij lezen Zacharia 8:12 en Joël 3:18. Voorts Amos 9:13, Ezechiël 34:26, 27. Daar benevens denken wij, dat de gelovigen van die tijd ook lang en in gezondheid zullen leven, Jesaja 65:20, 22; men leze ook de uitdrukkingen, Psalm 92:13, 14.

Ziet deze (menen wij) zijn de gezonde en in Gods woord gegronde begrippen, die men aangaande de nog te wachten heerlijke kerkstaat te vormen heeft. Want volgens de opvatting en verklaring profeteert men niet naar een eigen uitlegging, maar naar de

regelmaat des geloofs en men neemt de woorden en zaken in haar volle en wijduitgestrekte zin. Dus vergelijkt en verklaart men de Schrift veilig met de Schrift. En wij stellen vast, dat als al de profetieën (die voor de vervulling nog enigszins gesloten en verzegeld mogen gerekend worden) eens bewaarheid zullen worden, het dan van achter zal blijken, dat wij de ware mening des geestes getroffen hebben."

Blz. 60. "En niet tegenstaande de wijze maagden met de dwaze maagden alsdan in slaap zullen bevonden worden; zo zullen er echter nog zijn, die op de toekomst des Heeren wachten, meer dan de wachters op de morgen. Even gelijk er in de dagen van verval voor en met de eerste toekomst des Heeren in het vlees nog enigen waren, die de vertroosting en verlossing Israëls verwachtten.

Ook hebben wij reeds meerdere malen gesteld en aangewezen dat het oordeel over de antichrist in Openbaring 18 en 19 beschreven, de heerlijke en gewenste kerkstaat moet voorafgaan. Zie hiervoor Mozes' lied, blz. 707, enz.14)

Daarna zullen allerlei volken door de verkondiging van het evangelie tot de schoot der kerk worden gebracht, zulks wordt overal in het profetisch woord voorspeld, lees maar Jesaja 60:4-7, en hoofdstuk 66:18. Zie ook Micha 7:12, Zefánja 3:9, 10. En talrijke plaatsen meer. Kortom, aldus zal de prediking van het evangelie des Koninkrijks in de gehele wereld tot een getuigenis aller volkeren gebracht worden.

Het ingaan van de volheid der heidenen en zalig worden van geheel Israël zal daaraan vooraf of daarmee geaard gaan. Volgens Mattheüs 24:14 en Romeinen 11:25, 26."

Blz. 65. "Ondertussen wensen wij, dat velen de waarheid mogen naspeuren en dat de wetenschap worde vermenigvuldigd. Men verzekerde zich tevens, dat de Heere, Die het gesproken heeft, het ook doen zal en te zijner tijd snellijk zal doen komen. *Ach! wie zal leven, als de Heere dit doen zal!*

Men wachte maar in een stille lijdzaamheid en vast vertrouwen op de vervulling dezer heilbeloften en bidde ondertussen met een vurige ijver en pleitende aandrang om de toekomst van dat heerlijk doch geestelijk koninkrijk." Kom haastelijk mijn Liefste en wees gelijk een ree of gelijk een welp der herten op de bergen der specerijen."

UW KONINKRIJK KOME

"Kom haast Gij, Koning, toef niet meer,

Uw volk verlangt, stort Babel neer.

Licht 't deksel op van 't Joods geslacht;

Verdrijf der heidenen dui'tre nacht.

Verbreidt Uw naam en rijk alom. Ja amen, Heere Jezu kom."

(JAC. LEYDEKKER, 1656-1729)

In dit werk wordt zeer uitvoerig de vernietiging van de roomse antichrist beschreven. Bovengenoemde schrijver gaat in dit werk breedvoerig in op allerlei dwalingen, zoals de opstanding der martelaren, de persoonlijke komst van Christus, en weerlegt deze bondig. Zou Gods Koninkrijk - voor welks komst wij dagelijks bidden - niet eens in volle luister en heerlijkheid doorbreken en gezien worden over de lengten en breedten der aarde?

Zal dan niet eens in vervulling gaan wat wij zo vaak en graag zingen uit Psalm 72?

't Rechtvaardig volk zal welig groeien;

Daar twist en wrok verdwijnt,

*Zal alles door de vrede bloeien,
Totdat geen maan meer schijnt.
Van zee tot zee zal Hij regeren,
Zover men volk'ren kent;
Men zal Hem van d' Eufraat vereren.
Tot aan des aardrijks end.*

En men lette erop, dat er niet staat *nadat* geen maan meer schijnt, maar . . . *totdat* geen maan meer schijnt! Dit vrederijk zal gezien worden in deze bedéling!

Zou het niet waar zijn wat W. EVERSDIJK er van zei in "De heerlijkheid der Messias"?

"En deze voorzegging (nl. Haggai 2:8, "En zij zullen komen tot de wens aller heidenen") zal nog eens haar waarheid hebben *in het laatste der dagen*, wanneer de Heere Sion zal hebben opgebouwd en in Zijn heerlijkheid zal verschenen zijn. "Dan zullen de heidenen de naam des Heeren vrezén en alle de koningen der aarde Zijn heerlijkheid", Psalm 102:16, 17. "Als de Heere zal gediend worden met een eenparige schouder", Zefanja 3:9 en Jesaja 43:6; Romeinen 11:25, 26; Openbaring 11:15; Zacharia 14:9, 20 en 21.

Zie, zo zouden de heidenen tot de Messias als hun wens komen; zo zijn ze al bij trappen gekomen, en nog zullen zij eens komen tot de Christus als voor hen de allerwenselijkste."

Dat onze theologen van weleer - onze veel geprezen, weinig gelezen, en nog minder begrepen "oude schrijvers" - oog én hart hadden voor Gods Koninkrijk, kan voor ieder ernstig onderzoeker duidelijk zijn.

Letten we nog eens op enkele bekende verklaringen van de Heidelbergse Catechismus uit die tijd! Dan merken we tevens opnieuw, dat al hebben vele predikanten niet speciaal geschreven over het "duizendjarig rijk", het "nationaal en geestelijk herstel van Israël", de "val van het pausdom", enz. enz.; zij toch als de stof daartoe aanleiding geeft, vanzelf tot deze exegese komen en als vanzelfsprekend deze hoop der kerk naar voren brengen!

We volstaan met enkele schrijvers in hun catechismusverklaring over Zondag 48 te citeren

J. v. D. KEMP (1664-1718)

Verdelende de komst van Gods koninkrijk in de wereld in 7 tijden, zo merkt hij op bij punt 6:

"Deze dingen zijn al geschied (bedoeld de 6 voorafgaande verhandelingen) en wij genieten er nog de gezegende vruchten van; waarom we dan de Heere niet hebben te bidden maar te prijzen.

Doch Gods koninkrijk, waar we nog om moeten bidden, zal nog komen, als Hij eens meer leven en meer van Zijn Geest zal geven - Joden en heidenen bekeren en de Turk met de antichrist zal verbreken.

Hoewel we de maat noch de wijze, hoe groot en wanneer dit zal geschieden niet kunnen bepalen, de zaak echter zien we voorzegd, Romeinen 11:25-29; Openbaring 16, 18, 19 en 20."

J. R. RODOLPH (1664-1728)

... "Bidden wij, dat God de kerk van tijd tot tijd in getal en met Zijn gaven vermeerdere; opdat de scepter Zijner macht uit Sion gezonden zijnde, de Joden en de tot nu toe wederspannige volkeren tot Christus gebracht worden ... en dat het in het geheel eens vervuld wordt zoals voorzeggd is, Daniël 12 : 4; Romeinen 11:25.

Vraag: *Wat bidden wij ten aanzien van de vijanden?*

Antwoord.

1. Dat Hij de werken des duivels verstore. Dat Hij de Satan haast onder onze voeten verplettere, Romeinen 16:20.
2. Dat Hij alle menselijke macht, die zich tegen Gods majesteit en deszelfs koninkrijk verheft, ten onderbrengt, ... Psalm 79:1 en 2; Openbaring 17:14.
3. Dat Hij beschaamd make en verijdele alle raadslagen die tegen Gods woord genomen worden, Jesaja 8:10; Handelingen 4:25, enz. Opdat er eindelijk, de vijanden der kerk beteugeld zijnde, gehoord zal worden: "De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van Zijn Christus", Openbaring 11:15; Daniël 7:27."

JOH. D' OUTREIN (1662-1722)

"Vraag: Maar heeft de kerk na de Reformatie en ook zelfs in deze dagen reden om te bidden: Uw koninkrijk kome?"

Antw.: Ja. Want, behalve, dat het Antichristendom nog maar voor het kleinste gedeelte gevallen is ten tijde van de Reformatie, heeft het naderhand weer nieuwe krachten gekregen en is het met de zaak van de Hervorming zeer achteruit gegaan ... Ook het Jodendom is nog onbekeerd en de Turken en heidenen zijn nog niet aan Christus' koninklijke scepter onderworpen.

Vraag: Wat merkt ge nog al meer aan?

Antw.: Dat er nog vele vijanden zijn, die zich openbaar aankanten tegen Gods kerk en koninkrijk door zware vervolgingen. En die zijn van zulke uitwerking geweest, dat de hand des heiligen volks is verstrooid en de beslotene en verlaten kerk als niets is, Deuteronomium 32:36. En wie weet wat voor zware wolken de protestantse kerk nog boven het hoofd hangt.

Vraag: Wat is er nog al meer, dat tegen Gods koninkrijk strijdt en de luister daarvan in de weg staat?

Antw.: Het groot verval, dat er zelfs is onder degenen die door hun belijdenis tot de ware kerk behoren, ten opzichte van de zeden. Hoe weinige belijders zijn er, die ware onderdanen zijn van Gods koninkrijk? Integendeel! een menigte van zonden en gruwelen heeft de overhand onder ons; tot een blijk, dat niet de Geest van God, maar die van de Satan onder velen heerst.

Vraag: Wanneer wij dan bidden: Uw koninkrijk kome, wat bidden wij daarmede?

Antw.: Daarmede bidden wij:

1. Dat God zijn hervormde waarheid en godsdienst meer en meer wil doen doorbreken.
2. Dat Hij de ketterijen en dwalingen wil doen dempen en inzonderheid het rijk van de Antichrist wil doen afnemen en vallen.
3. Dat Hij het gescheurd Christendom wil helen.
4. De kennis doen vermenigvuldigen.
5. Het verval in de zeden herstellen.

6. De vervolgingen doen ophouden.
7. De doden en heidenen bekeren en dus alle koninkrijken Zins en Zins gezalfden doen worden - zodat Jeruzalem een Lof op aarde zij, volgens Jesaja 60 en Openbaring 21 en 22.

Vraag: Hoe moeten wij hierom bidden?

Antw.: Met vertrouwen en verwachting, steunende op Gods beloften in de profetieën des Ouden en Nieuwen Testaments, niettegenstaande de spotters deze hoop der kerk verguizen en beschimpen. Want de Heere zal zulks te Zijner tijd snellijk doen komen, Jesaja 40:22.

Vraag: Bidden wij dan hierdoor ook niet, dat de middelen, tot voortzetting van Gods koninkrijk mogen gezegend zijn?

Antw.: Ja, als:

1. Dat God getrouwe arbeiders wil uitstoten in Zijn oogst, dat Hij hun dienst vruchtbaar wil maken tot voortzetting van de kennis der waarheid, tot demping der dwalingen, tot bekering van zondaren en tot volmaking van Gods kinderen.
2. Dat de Heere godvruchtige overheden wil verwekken en dat Hij de Christelijke overheden getrouw wil maken, om ook hun heerlijkheid in Sion in te brengen. Om als voedsterheren van de kerk, dezelve voor te staan en te bevorderen hetgeen dient tot voortzetting van de waarheid, tot demping van het rijk van de Antichrist en tot wering van alle ergernissen.
3. Ja, dat elk christen mag getrouw en ernstig zijn om het zijne, in zich zelf, in zijn huis en waar zijn vermogen zich toe uitstrekt, bij te brengen, tot voortzetting van het koninkrijk van Jezus.

Vraag: Maar als nu Gods koninkrijk zich zo doorluchtig vertonen zal, zoals voorzegd is in het laatste der dagen te zullen geschieden; zal er dan geen plaats meer zijn voor de bede *Uw koninkrijk kome?*

Antw.: Ja. Gewisselijk! Want dan zal men nog moeten bidden om de komst van het Koninkrijk der Heerlijkheid, wanneer alles aan de voeten van Christus zal onderworpen zijn en de laatste vijand, dat is de dood, verslonden zal zijn tot overwinning. Dan zal Christus al de uitverkorenen tot zich nemen in de Hemel, zeggende: Komt gij gezegenden mijns Vaders, beërft het koninkrijk, 't welk U bereid is van de grondlegging der wereld."

B. SMYTEGELT (1665-1739)

... 't Is toegekomen, ten zevende, Openbaring 14:8, als er geroepen werd door een engel, die door de lucht vloog met het eeuwig evangelie: zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon. Toen moesten ze zeggen: de reformatie wint het, daar kon niemand het beletten, net zo min, als ze het die engel konden beletten door de lucht te vliegen. Daar hebben wij nog de gezegende vruchten van. Wie belet het ons, dat wij hier vergaderd zijn en tot U spreken? . . .

- Dat rijk zal nog toekomen als God dat woeden van het beest beletten zal. Het woedt nog schrikkelijk, maar God zal het eens verhinderen. God de Heere zal door Zijn macht het beest van zijn troon schoppen en het zo beschikken, dat elk zal zeggen: zijt gij die heilige vader? Gij zijt de mens der zonde, de zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd, of als God geëerd wordt, 2 Thessalonicenzen 2 :4.

- God zal dat doen komen, Openbaring 18:2, de tweede val van dat beest, als God de Joden zal toebrengen.
- Dan zal het rijk Gods toekomen; dan zullen ze komen toevloeien en dan zal de volheid der heidenen ingaan en geheel Israël zalig worden, Romeinen 11:25 . . ."

J. BARUETH (1708-1782)

"Gelijk ook dit een klaar bewijs is, dat het koninkrijk Gods al nader en nader komt, wanneer het uitverkoren geslacht de satan en zijn rijk onder haar voeten al meer en meer verworpen en vertreden ziet en over de poorten der hel zegepraalt.

Hetwelk reeds is geschied in verscheidene overwinningen der kerk; het heidens Rome verwoest en het antichristische Rome verzwakt; maar nog verder voltrokken zal worden bij de val en gehele ondergang van Babel, wanneer alle vijandige koninkrijken, welke zich tegen Gods kerk verheffen, zullen ondergebracht zijn en Christus' heerlijk rijk over de gehele aarde haar glans verspreiden zal in het einde der dagen."

JAC. KOELMAN

De gedachten van deze eenzame en miskende figuur over het "Koninkrijk Gods" zijn alleszins de moeite waard. Eenzaam en miskend was Koelman in onze vaderlandse kerk en dat vooral vanwege zijn brandende ijver voor Sions welstand!

Kwam Koelman in conflict met de remonstrants gezinde overheden, óók het conflict met de gereformeerde kerk bleef niet uit. En wel voornamelijk dáárdoor, dat de kerk uit vrees, de vurige Koelman "alleen liet staan"; ja negeerde en zelfs tegenwerkte. De kerk in de dagen van Koelman durfde het niet aan om de toorn van "'s aardrijks vorsten" op zich te laden! En ook op het ongenoegen van de "kerkvorsten" had men het niet begrepen! En zo is er waarlijk niets nieuws onder de zon!

Koelman was zijn tijd vooruit! Koelman leefde reeds "in de geest" in die tijden, dat kerkelijke en wereldlijke overheden de wetten van Sions Koning ten volle eerbiedigen zullen en geheel de wereld daarnaar zal leven! Het was voor Koelman realiteit:

*"Al 's aardrijks vorsten zullen Heer',
Uw lof en eer
ALOM doen horen;
Wanneer de rede van Uw mond,
Op 't wereldrond, Hun klinkt in d' oren."*

In alle druk en ellende is Koelman veel bezig geweest met de luister van het Godsrijk in de latere tijden. Het was zijn hoop en verwachting. Juist omdat hij ook zelf wat beters verwachtte; omdat hijzelf geestelijk en hemels gezind was, zelf zijn hart in dat Koninkrijk had; dáárom zag hij ook uit naar de heerlijke openbaring van dat Koninkrijk op deze aarde!

Koelman was van mening, dat het 1000 jarig rijk al aangevangen was met de Reformatie. In die gezegende Kerkhervorming zag hij de aanvankelijke val van de antichrist. De volkomen val van de antichrist zag hij nog in het geloof tegemoet. Over de visie van Koelman, dat de 1000 jarige binding van satan zou begonnen zijn met de reformatie, en vooral, wat daaraan denkelijk ten grondslag ligt, hopen we later D.V., in een uitvoeriger studie, op terug te komen.

Voor het ogenblik zij het genoeg te weten, dat vele anderen hierin van Koelman afwijken. Dezen hebben het zeker beter en juist gezien en het begin der 1000 jaren nog geheel toekomstig gezien; namelijk na de algehele vernietiging van de antichrist in de uitstorting van de zevende fiool.

Dat ook Koelman daar op wijst blijkt wel hieruit, dat hij de grootste luister der kerk verwacht, na de definitieve ondergang van Rome en alle machten die zich tegen het Evangelie verzetten, alsmede na de bekering der Joden.

In zijn "Sleutel tot de Openbaring van Johannes" gaat Koelman hierop uitvoerig in. Hij wijst erop, wàt de kerk te verwachten heeft na der Joden bekering! En het blijkt, dat ook Koelman toch eigenlijk de binding van satan verwacht als de antichrist geheel verdelgd zal zijn.

"1. De heiligen zullen nu een voller en breder volbrenging van de beloften des Geestes hebben dan tevoren. Des Heeren Geest zal meer over hen uitgestort worden, de Geest der genade en der gebeden, de Geest der wijsheid en der kennis, de Geest des geloofs en der liefde, de Geest der kracht en der heiligmaking: zij zullen veel meer licht en heiligheid hebben.

2. De heiligen zullen nu zichtbare en openbare kerken hebben; zij zullen bestaan als ingestelde en welgeordineerde kerken en genieten zulk een kerkstaat, als zij nooit tevoren hadden . . .

5. De heiligen zullen op een tijd een verbazende toevloeiing zien van zeer grote menigten van beladers der waarheid, zodanig als nooit is gebeurd. Namelijk vooreerst: de ganse doodse natie zal bekeerd noorden; Israël en Juda zullen samen ontdekking krijgen van de heilige waarheid der Christelijke religie, zij zullen het deksel van hun hart weg geweerd krijgen en zij zullen de Messias in geloof omhelzen en erkennen hun Koning David, 't welk dan weer voor al de Christelijke kerken zal wezen als een leven uit de doden. Zó zonderling zal de Heere dan geestelijk bezoeken, verlichten, verwakkeren en vertroosten.

Ten andere: Op de bekering van de Joden zal volgen een uitnemende inkomst der heidenen, dewelke bijzonder door middel van de bekeerde doden zullen toegebracht worden, overmits hun ijver groot zal zijn en hun genade menigvuldig en in groter mate dan de Christenen die uit de heidenen waren, die dit verbond hebben, waarvan ik boven schriftelijke bewijzen gebruikt heb, zie pag. 152, 153 en 159.

7. Ja, de heiligen zullen hun uiterlijke vrijheid in hoger trappen krijgen. Want dewijl dit vast staat, dat Rome zal vernietigd worden en der Turken heerschappij zal verbroken noorden, en de Paus met zijn aanhang zal vernietigd worden, hetwelk ik getoond heb te zullen geschieden onder de vijfde en zesde fiolen; waar dan die machten en overheden, die de kerk zoveel uitwendige druk en dienstbaarheid hebben toegebracht, zullen weggenomen zijn en nog daarenboven, dewijl het onwedersprekelijk klaar is uit de Schrift, gelijk ik toonde, pag. 153 enz., dat de Joden op hun bekering, en na de verbreking van het Turkse gebied, als koningen zullen optrekken en in hun eigen land, dat hun vaders gezworen was, inkomen en dan wonen en dienen de Heere, heersende geestelijk met Christus; zo is het dan zeker aan de ene zijde, dat de Christenen, die na de grote verbreking van het rijk der Paus, de kerk van Christus zullen uitmaken buiten het Joodse land, hun eigen overheden zullen hebben en niet meer onder de Paapse of Turkse regeringen zullen zijn; en aan de andere zijde, dat de bekeerde Joden in hun land geen vreemde oppermachten of overheden zullen onderworpen zijn, maar genieten overheden uit het midden van hun gekozen, die ook bijzonder vroom zullen zijn.

8. De heiligen zullen bij hun geestelijke vrede in gemeenschap met God in Christus ook genieten veel uiterlijke vrede en tijdelijke rust; want de binding van de duivel zal een ongemene invloed daarop hebben, gelijk zijn ontbinding en loslating daarna hun vrede zal verstoren; bijzonder zal hun vrede in het uitwendige groot moeten zijn, wanneer de Turken verbroken en het beest en de valse profeet zullen geworpen zijn in de poel des vuurs, nadat de heiligen die grote slag te Armageddon, onder de zegen van de Koning der koningen en Heere der heren, Christus, zullen geslagen hebben; tegen de antichrist en tegen de koningen der wereld, die met hem zullen zijn, en de Joden in hun land een vrije en veilige bescherming, bezitting en eigen regering zullen hebben en de heidenen van rondom alsdan tot Christus en tot de ware religie in grote menigten zullen gebracht worden, zodat het getal der goddelozen uitnemend verminderd en hun kracht zal gebroken zijn, waardoor zij dan nergens de uiterlijke heerschappij en regering zullen hebben over de heiligen; maar de heiligen zullen eer mogen en moeten gezegd worden, de vrije en brede heerschappij te hebben in de wereld.

9. De heiligen zullen hun geestelijke welstand en heerschappij met Christus met de genoemde omstandigheden, bijvoegsels, hoedanigheden en bijzonderheden een zeer lange tijd achter elkaar genieten, in tegenstelling van de 1260 jaren verdrukking onder de antichrist. De tekst zegt: het zal een tijd van 1000 jaren zijn, na welke de satan weder zal worden losgelaten en een ontelbaar getal van vijanden Gods en Christus en Zijn heiligen zich zullen opmaken ten krijg tegen de heiligen."

Een beroemd theoloog als H. WITSIUS gaat ten deze ook geheel in het spoor van zovele uitnemende theologen van zijn dagen. "Onze wensen zijn als tevoren, innemender en verhaastender, die heerlijke openbaring van Christus' koninkrijk op aarde, zo dikwijls in de heilige, voorzeggingen beloofd; en die gelukkige tijden, in welke eendracht en deugd zal wederkomen en de godvruchtigheid met het geloof met opgericht hoofd zich zal vertonen en omwandelen.

Of, indien wij liever gebruiken de dichten van de heilige zanger, in welke de bergen den volke vrede zullen dragen, ook de heuvelen met gerechtigheid; en Hij zal nederdalen als een regen op het nagras; als de druppelen die de aarde bevochtigen; in welke eindelijk de rechtvaardige zal bloeien, en de veelheid van vrede; totdat de maan niet meer zij."

Deze tijd door Witsius beschreven, heeft niets te maken met het gevoelen der pre-chiliasten, die zich de naam van het chiliasme hebben toegeëigend; in tegenstelling met het postchiliasme, dat de zaak heeft.

Deze pre-chiliasten, wiens dwalingen we later hopen te behandelen, waren er reeds in de dagen van Witsius en ver daarvoor.

JOHN BUNYAN - de grote en bijzonder onderwezene in het Koninkrijk Gods - zei ervan:

"Ik weet, dat er buitensporige gevoelens in de wereld zijn omtrent het koninkrijk van Christus, alsof het voor een gedeelte in tijdelijke heerlijkheid bestond, en alsof Hij het door vleselijke wapenen tot zich nemen en het zo in zijn grootheid en luister handhaven wilde; maar ik betuig mij een vreemdeling van deze gevoelens, en geloof en belijd juist het tegendeel, en zie uit naar de persoonlijke komst van Christus ten

oordeel en in afwachting daarvan, naar zijn komst in de geest en in de kracht van Zijn Woord om de antichrist te vernielen, om koningen te onderrichten en alzo gerustheid te geven aan de kerk op aarde; hetwelk voorzeker zal volbracht worden, wanneer de regering van het beest, de hoer, de valse profeet en van de mens der zonde uit is." (Uit: "Een verhandeling over het Huis des wouds van Libanon.")

Aan deze uitspraken had men vast moeten houden; dan was men bewaard gebleven voor de dwalingen van het grove chiliasme én van het anti-chiliasme! Want het koninkrijk Gods zal als een zuurdeeg de gehele wereld doorzuren - het is een groeiend, een wassend lichaam. Veeltijds acht men thans, dat dit precies andersom is - doch men dwaalt, tot grote schade van het kerkelijke leven.

Enkele zeer bekende theologen zullen wij hierover nog laten spreken. CALVIJN schrijft:

Jesaja 30:25, "En er zullen op alle hoge berg en op alle verheven heuvel beekjes en watervlieten zijn, in de dag der grote slachting, wanneer de torens vallen zullen."

"De profeet schijnt hier zinnebeeldig de heilstaat op het oog te hebben, die eenmaal het gevolg der komst van de Messias zijn zal. Dat valleien overvloed van stromend water hebben, is een zeer gewone zaak; maar dat zulks ook op hoge bergtoppen het geval is, mag men gerust een grote zeldzaamheid heten. Nu wordt dit in onze tekst van alle bergtoppen voorspeld; zodat door deze beeldspraak een ongehoord grote en algemene zegen wordt te kennen gegeven. [In de uitgave volgen hier enkele toevoegingen die door de vertaler van Calvijns werk ingevoegd zijn]

M. HENRY

De belofte is reeds gedeeltelijk vervuld en zal verder vervuld worden, wanneer de tijd zal komen, waarvan de apostel spreekt, dat de volheid der heidenen zal ingaan." (M. Henry)

Psalm 2:8, "Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot uw erfdeel, en de einden der aarde tot uw bezitting." "Dit is ten dele vervuld geworden; een groot deel van de heidenwereld heeft het Evangelie ontvangen, toen het voor het eerst gepredikt werd en Christus' troon werd opgericht ter plaatse, waar lange tijd Satans zetel geweest is.

Maar het moet verder vervuld worden, als de koninkrijken der wereld onzes Heeren zullen worden en van zin Christus, Openbaring 11:15. Wie zal leven als God dit doen zal?"

A. HELLENBROEK

Jesaja 2:2, "En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zin op de top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen, en tot dezelve zullen alle heidenen toevloeien."

Aan het slot van de verklaring van dit vers:

"Maar ook aan de andere zijde, voorzover er nog gebrekkelijkheid in de vervulling van deze belofte is, laat ons er om aanhouden bij de troon, dat de Heere Zijn heilige berg en in 't een en in 't ander eens meer wil verheffen boven de bergen.

- Bidt God, dat Hij de kerke des N.T. ook eens wil doen verheffen over al die koninkrijken die nu nog Turks en Heidens zijn, dat Hij die ook eens aan Zijn berg wil onderwerpen. En breng daartoe ook zelf door godzaligheid van leven en door voortplanting van de waarheid zoveel toe als in Uw macht is. Bedenkt, dat gij het aan de luister van des Heeren berg en aan het belang van die heidense bergen en koninkrijken nog schuldig zijt; en dat die nog liggen tot Uwen last.

- Bidt God ook, dat Hij Zijn kerk wil blijven verheven houden boven de afgodische bergen van het Pausdom, die er zich zo op toeleggen om ze te overheersen. Dat Hij ze ook hoe langer hoe meer wil verheffen boven dezelve en eens eindelijk door Babels val volkomenlijk opvoeren boven dezelve.
- Bidt Hem eindelijk, dat Hij alle koningen, staten en heerschappijen wil maken tot bergen, waar Zijn huis op mag vastgesteld zijn tot steunsets en voedsterheren van Jezus' kerk. Tot zo lang toe, dat Zijn huis, Zijn kerk, op aarde geen berg meer hebben zal; maar verheven zijn tot de zalige triumpf van alle uitverkorenen op de hoge berg van de hemel en in de eeuwige gelukzaligheid." (A. HELLENBROEK)

Uit deze enkele tekstverklaringen blijkt wel overduidelijk, dat de uitnemende theologen der Reformatie geheel andere gedachten hebben gehad over de toekomst van het Koninkrijk Gods dan het betweterige christendom dezer tijd.

Dit Koninkrijk zal op Gods tijd tot volle wasdom komen, want "alle einden der aarde zullen het gedenken, en zich tot de Heere bekeren; en alle geslachten der heidenen zullen goor uw aangezicht aanbidden." (Psalm 22:28)

Dit zal God doen en Hij alleen! Al het menselijke werk om de wereld te bekeren zal ten laatste ijdel blijken te zijn.

Letten we slechts op hetgeen de Puriteinse theoloog, TH. BROOKS reeds in de 17e eeuw schreef:

"De algemene verbreiding van de Christelijke Godsdienst, waarin de wereld zich later verheugen zal, moet niet geschieden door de een of andere stoot van het huidige zendingswerk, doch door een verschrikkelijke ontplooiing van Gods wraak over al wat afvallig en goddeloos is."

HET GEVOLG VAN DEZE WEGVAGENDE WRAAK DES HEEREN

Als de Heere de komende jaren en tientallen jaren deze wereld gezuiverd zal hebben door Zijn ontzagelijke oordelen en gezichten, dan zal die gouden tijd aanbreken, waarvan die bijzonder onderwezene in het Koninkrijk der Hemelen, JOHN BUNYAN, zo heerlijk heeft getuigd. De schat aan gegevens die hij ons heeft nagelaten kan de ziel verkwikken en van vreugde doen opspringen. Wat de Koning der Kerk hem heeft getoond over hetgeen Hij straks zal geven is meer waard om gelezen en onderzocht te worden dan alles wat deze eeuw ons dienaangaande geboden heeft.

Men leze eens hoe dit geschrift van Bunyan tot stand is gekomen! Regelrecht onderwijs uit de Hemel! We geven U vervolgens een klein aantal gedachten van BUNYAN uit zijn werk "De Heilige Stad" of "Het Nieuwe Jeruzalem":

"Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad Gods, Psalm 87: 3. De naam der stad zal van dien dag afzijn: De Heere is aldaar, Ezechiël 48: 35.

Deze stad is de Evangelische gemeente, terugkerende uit haar antichristelijke ballingschap. Het Jeruzalem in onze tekst stelt de gemeente des Heeren in haar eindtoestand voor. - Christus heeft niet alleen voor de Zijnen het koninkrijk der hemelen verkregen, wanneer de wereld voorbij zal zijn, maar ook, als het loon Zijns lijdens, de gehele wereld; gelijk alle koningen en vorsten en machtigen dezer wereld hun tijd hebben om te regeren en hun heerlijkheid voor de ogen der mensen, zo zal eenmaal Christus Koning worden over de ganse aarde; Hij zal zijn "de zalige en alleen

machtige Heere, de Koning der koningen en Heere der heren", 1 Timothéüs 6:15. In die dag zal Hij Zijn Koninkrijk niet naast, of te midden van andere koninkrijken oprichten, gelijk thans het geval is, maar Hij zal het boven alle andere verheffen en alle andere aan zich onderwerpen; geen volk of koninkrijk in de wereld, dat niet voor Hem bukken of vergaan zal, Jesaja 60:12; Daniël 7:27; Zacharia 9:10; Psalm 72. O, hoe zal de heiligheid blinken in koningen en natiën, wanneer God dit doen zal!

Het woord "hemel" heeft in de Schrift verschillende betekenissen; het wordt óf in stoffelijke óf in figuurlijke zin gebruikt. Hier is het klaarblijkelijk in figuurlijke zin genomen, gelijk in de Openbaring meest het geval is. Dat de hemel hier niet in stoffelijke zin moet verstaan worden, als de hemel waar Christus is, blijkt daaruit, dat het nederdalen der stad niet is de komst der verheerlijkte heiligen met hun Heere, want na het nederdalen, zelfs na het bouwen der stad, zullen er nog zondaars tot God bekeerd worden, terwijl bij de komst des Heeren Jezus met Zijn heiligen, de deur gesloten zal zijn, namelijk de deur der genade voor alle ongelovigen.

Verder brengt Bunyan zeer vele bewijzen bij, dat we hier niet te denken hebben aan de eigenlijke hemel, maar dat hier de kerk wordt getekend in het millennium.

"Onder het beeld ener nederdaling uit de hemel worden wij ook gewezen op het geluk en de zegen, waarmede deze stad bij haar opbouw de ganse wereld vervullen zal. Geen zachte, malse regen viel ooit verkwikkender op het jonge, tedere gras neder, dan deze stad weldoend onder de bewoners der aarde zal verrijzen; zó zal hun een zegen des hemels zin. O, welk een genade, welk een licht, welk een heerlijkheid straalt aan deze stad uit, door de gehele wereld!

De stad heeft de heerlijkheid Gods. Deze woorden stellen het geheel buiten twijfel en bewijzen op de duidelijkste wijze, dat het nederdalen der stad uit de hemel van God, de volkomen verlossing der gemeente uit haar ballingschap aanwijst. Toen de gemeente vernederd werd, begon haar heerlijkheid opnieuw af te nemen en nu zij weder bevrijd wordt, daalt de vroegere heerlijkheid opnieuw tot haar neder "En zij had de heerlijkheid Gods." Zo was het ook met haar type, Jeruzalem in ballingschap in het land van de koning van Babel, hetwelk een beeld van de Nieuwtestamentische gemeente onder de heerschappij van de antichrist was; de heerlijkheid des Heeren verliet ook haar allengs; eerst week zij uit de tempel naar de dorpel van het huis, van daar tot boven de Cherubs en met de Cherubs naar de berg, die tegen het oosten der stad is. De heerlijkheid der vergevende genade zal te dien dage zo volkomen in de stad gezien worden en zo duidelijk zich overal vertonen, dat allen verrukt zullen zijn.

Maar wederom; hoewel ik er zeker van ben, dat al de heidenen, die te eniger tijd bekeerd zijn, tot de stammen Israëls gerekend worden, aan welker getal de poorten dezer stad beantwoorden, toch zijn deze 12 poorten opzettelijk naar de namen der 12 stammen genoemd, om de gelukkige terugkeer en herstelling dier stammen aan te wijzen, die thans overal in de wereld verstrooid en die lange tijd, tot onze verwondering en hun schande, als uitvaagsels der maatschappij zwervende geweest zijn en nog zijn onder de heidenen, Hosea 9:17, om daar vele dagen te blijven zitten, zonder koning, zonder vorst en zonder offer, zonder opgericht beeld en zonder efod en Serafim. Dat is; zonder de ware God en Zaligmaker, zonder Zijn Woord en verordeningen; "daarna", zegt de profeet, "zullen zich de kinderen Israëls zich bekeren en zoeken de Heere, hun God en David hun Koning; en zij zullen vrezende komen tot de Heere en tot Zijn goedheid in het laatste der dagen.

Dit bevestigt de apostel, wanneer hij schrijft, dat blindheid gedeeltelijk het lot van Israël blijven zal, totdat de volheid der heidenen is ingegaan; hier kunnen onder Israël

onmogelijk de bekeerde heidenen verstaan worden, want dit Israël moest verworpen worden, totdat de volheid der heidenen zou zijn ingegaan. Bovendien noemt hij hier het onbekeerde Israël met die naam en de bekeerde heidenen heet hij nog heidenen; hij noemt Israël de natuurlijke takken, maar de heidenen de zeilde takken en zegt ons voorts, dat de natuurlijke takken, "wanneer zij eenmaal bekeerd zullen zijn, in hun eigen olijfboom zullen ingeënt worden, terwijl de heidenen, wanneer zij zich bekeren, van hun eigen boom worden afgehouden; lees Romeinen 11 met alle opmerkzaamheid. . ."

Dit alles heeft vooral betrekking op de bekering der Joden in de laatste dagen, die, wanneer alle dingen gereed zijn, in menigte zullen komen tot den zone Gods, en als vanouds, in Zijn gunst delen.

En daarom lezen wij, dat, bij het begin der duizend jaren - die ik voor de tijd van de herbouw der heilige stad houd - Johannes een engel zag afkomen uit de hemel, hebbende de sleutel des afgronds en een grote keten in zijn hand, dat deze engel de draak, de duivel en Satanas greep, hem duizend jaren bond en in de afgrond wierp en die boven hem verzegelde, opdat hij de volken niet meer verleiden zou. De uitwerking dezer gevangenschap zal niet alleen zijn, dat de heiligen van uiterlijke vervolging bevrijd worden, maar ook van alle verleiding door goddeloze of dwaalleer, of door de vurige pijlen van de vorst der duisternis, waardoor thans zovelen verwond worden; dan zal de gemeente verlost zijn van die vreselijke verzoeken tot godslastering, wanhoop, enz., waarmede zij in deze tijd zo ontzettend bezocht is. Want merk dit op:

- de verleider wordt gebonden en in de afgrond geworpen, eerst als "de draak", onder welke naam hij genoemd wordt als vervolger der gemeente, Openbaring 12.
- Dan onder de naam van de "oude slang", onder welke naam hij vermeld wordt in de geschiedenis van de val onzer eerste ouders; het schijnt, dat de Heilige Geest ons met deze naam opzettelijk die eerste verleiding in herinnering wil brengen.
- Ten derde wordt hij geoordeeld als "de duivel en Satanas"; en deze naam wordt gewoonlijk in het Nieuwe Testament gebezigd, als hij onze lusten opwekt en prikkelt en ons in allerlei ongeloof, wantrouwen, wanhoop, opstand en lastering tegen God tracht te voeren.

Daarom, zeg ik, wanneer deze stad gebouwd en deze muur in al zijn sterkte en heerlijkheid opgericht zal zijn, dan zal Satan inderdaad onder onze voeten verpletterd en dan zal Jeruzalem genaamd worden een vrolijke stad en haar inwoners gelukkige mensen, want haar vroegere zorg en angst en smart zullen weggedaan zijn, Romeinen 16:20; Openbaring 21:4.

Wat de vernieuwing der fundamenten betreft, waarop het nieuwe Jeruzalem eenmaal zal rusten, deze is tweevoudig en bestaat allereerst in heerlijke gaven en genade. Zo werden de apostelen zelf uitgerust en zo zal ook hun leer eenmaal versierd worden. Ik weet, dat de leer der twaalven immer met schone gaven en uitmuntende genade gezegend is geweest, van de eerste gemeente aan, namelijk naar de mate des lichts en der Goddelijke bedeling, waarmede zij ten tijde van de antichrist werd uitgerust.

Maar de heerlijkheid die deze leer, vooral sedert de dagen van de afval vergezeld heeft, *is onbeduidend in vergelijking met de heerlijkheid en de luister die op haar rusten zal ten dage, als de herbouw der stad voltooid zal zijn.* Gij vindt derhalve, dat het Evangelie der genade, gedurende de regering van de antichrist wel schijnt en Gods kinderen in al hun omzwervingen en beproevingen verlicht, maar dat licht wordt grotelijks verduisterd door de rook uit de put des afgronds, Openbaring 9:2 (wordt door Bunyan bewezen).

Zo is het in de dagen, wanneer de heerlijkheid van die fundamenten verduisterd zal wezen. Maar thans, zie, zij worden opnieuw met licht en heerlijkheid bekleed als in vroegere dagen versierd.

Thans zullen alle waarheden des Woords een kostelijk, hemels vuur doen voortkomen, want deze stenen zijn inderdaad de vurige stenen, Ezechiël 28:13. In dezelve ligt verborgen wat de ganse wereld ontvlammen zou in liefde en vermaak in de dingen Gods en des hemels, indien de mensen slechts de Geest der wijsheid en de autoriteit Gods in hun prediking bezaten, gelijk de apostelen en eerste christenen die hadden.

Wanneer Johannes dus zegt, *dat de straat, de gouden straat gelijk is aan glas*, dan meent hij daarmee, dat wandel en handel der heiligen in die dag zal zijn overeenkomstig het Woord, het leven der kinderen Gods in volmaakte overeenstemming met de wet van Jezus Christus.

Wanneer Johannes dus zegt, *dat de volken in het licht dezer stad zullen wandelen*, dan geeft hij ons te kennen, dat ten dage, als de stad rust zal genieten, de zondaars en ongehoorzamen onder de kinderen der mensen bij menigten en als gehele volken zullen komen en zich bij de gemeente Gods aansluiten; "de spinnekop grijpt met de handen en is in de paleizen der koningen", Spreuken 30:28.

En inderdaad, de Schrift gaat overal als met open armen het einde der wereld tegemoet, als of dan bijna alle mensen op aarde de genade en barmhartigheid Gods zullen ontvangen. "De aarde zal vol zijn van kennis des Heeren, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken", Jesaja 11:9; Habakuk 2:14.

De menigten der volken zullen tot de Heere bekeerd en als inwoners van Jeruzalem worden opgenomen. En let hier op: deze beloften zullen vervuld worden in het laatste der dagen, wanneer de laatste fiool wordt uitgegoten, de tijd als de laatste der zeven bazuinen weergalmt; want dan zal deze stad gebouwd, en Lucifer, de grote draak, uit de hemel geworpen worden.

Daarom zal weldra voor de laatste maal, alvorens alles door vuur tot as verteerd wordt, het net onder de menigten der vissen worden uitgeworpen, en de overvloed der zee zal, ongetwijfeld, tot Jeruzalem bekeerd worden. Dan wordt deze stad gebouwd, dan wordt haar de heerlijkheid des hemels geschonken; dan zullen een nieuwe hemel en een nieuwe aarde gemaakt worden, Jesaja 66:22.

Wanneer de ziener ons mededeelt, *dat de koningen der aarde hun heerlijkheid en eer in de stad zullen brengen*, dan geeft hij ons te verstaan, dat voor het Evangelie en de genade Gods, wanneer die in derzelfer luister en volle heerlijkheid zullen blinken, zelfs de groten en machtigen der aarde de vlag strijken en hun minderheid erkennen zullen, Psalm 68:29; Jesaja 49:22, 23; Psalm 72:10, 11; Jesaja 49:7; 60:1-5; 62:2; 52:15; Psalm 138:4, 5. Zo zien wij, dat het evangelie in de aanvang wel voornamelijk armen, kreupelen, blinden en lammen heeft verzameld, maar in het einde der dagen koningen zal overwinnen.

En in haar zal niet inkomen iets, dat ontreinigt en gruwelijkheid doet en leugen spreekt. Deze woorden zijn hoofdzakelijk gericht tegen een volk, dat loszinnig, slecht, goddeloos is, en dezulken zal gewis nimmer of nooit deelgenootschap aan de gemeente gegeven worden. Want dan zullen alle godsdienstplechtigheden, alle ingaan en uitgaan zo duidelijk en openbaar zijn, en zo nauwkeurig in acht genomen worden, dat er onmogelijk een Kanaäniet in de heilige stad zijn kan, Ezechiël 43 :10, 11; 44:6, 8; Joël 3:17; Zacharia 14:21.

Ik herhaal dus wat ik tevoren zeide: deze woorden van uitsluiting des zondaars, moeten niet zo verstaan worden, dat zij, die in woord en daad zich als heiligen

gedragen, volgens de regels van het Evangelie, zullen buitengesloten worden, maar wel, dat geen openbare zondaar wordt toegelaten. Dezen zijn degenen, die ontreinigen, die gruwelijkheid doen en leugen spreken; niemand van hen zal binnen de stad komen.

Te dien dage zullen de voetstappen des Heeren zo duidelijk zichtbaar zijn in al Zijn handelingen en beschikkingen omtrent Zijn volk, dat iedereen zal opmerken, hoe genaderijk, hoe goed, hoe liefdevol de Heere nu jegens Zijn kinderen is; zulk een heerlijkheid, zeg ik, zal over hen, op hen en in hen zijn en uit hen de ganse wereld tegenblinken, dat zich nauwelijks een tegenpartijder zal verheffen, als hij zal overwonnen en verslagen worden, zodat de gemeente weldra in veiligheid en haar naburen in onderwerping gebracht zullen worden en geen hunner het wagen zal, duizend jaren lang, een hand tegen haar op te heffen, Openbaring 20:3.

Waar geen duivel is om te verleiden, al zijn de heiligen ook nog onvolmaakt en hun heerlijkheid nog niet volkomen, daar zullen zij van de vele, vurige, brandende en helse pijlen bevrijd zijn, die hun ziel anders menigmaal doorvlijmen. De christenen zullen een groter mate van rust genieten, wanneer God in die tijd de duivel gebonden heeft; al hebben zij ook nog hun eigen lusten, maar dan kunnen duivel en lusten niet langer samenspannen. Zelfs de Heere Jezus, die geen zonde gekend heeft, werd op een vreselijke wijze door de verzoeker gefolterd, hoezeer Hij zijn aanvallen weerstond en niet dulde, dat Satan ook maar het minste overwicht over Hem kreeg.

Wanneer de duivel dus gebonden wordt, zullen wij, tegelijk met deze genade, zulk een overvloedige uitstorting des Heiligen Geestes ontvangen, dat die vermeerderde inwoning des Geestes, ondanks onze overgeblevene verdorvenheid, onze ziel met vreugde en vrede en hemels genot zal vervullen. En dan zal de Heere de inwoners van Jeruzalem beschutten en die onder hen struikelen zou, zal te dien dage zijn als David en het huis Davids als goden, als de Engel des Heeren voor hun aangezicht, Zacharia 12:8.

Onder de herbouw van de muur moet dus verstaan worden *de herstelling en bevestiging van Christus' leer, gelijk die oorspronkelijk is geweest*. Dan wordt die leer hersteld in haar eerste reine heerlijkheid en Christus volkomen erkend en verheerlijkt als de Priester, Profeet en Koning van Zijn gemeente; dan geeft Hij aan Zijn bediening in alle opzichten de juiste lengte, breedte, hoogte en diepte en in elke hoedanigheid heerst Hij in Zijn volle kracht, heerlijkheid, majesteit en autoriteit, want dan zal werkelijk de gouden eeuw zijn aangebroken, Zacharia 9; 7, 8; 14:9.

En dan zullen de bewoners der wereld, met verbazing en vreze vervuld zeggen: "Wie is zij, die er uitziet als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren?", Hooglied 6:10. O, hoe zullen dan de Naam van God en de verdiensten van Christus blinken!

De uitverkorenen zijn Gods juwelen en ten dage, wanneer de antichrist valt en het Evangelie in al zijn oorspronkelijke heerlijkheid voort zal breken, dan zal God ze met heerlijke glans doen schitteren.

Wanneer alle fundamenten kostelijke stenen zijn, dan ligt, daarin ook opgesloten, dat te dien dage niemand tot de bediening zal worden toegelaten dan wie geestelijke en hemelse garen van bonen ontvangen heeft . . . Alle anderen zullen beschaamd worden; ja zij zullen zo verachtelijk zijn, dat zelfs vader en moeder hen leugenaars zullen heten, ja, "zijn vader en zijn moeder die hem gegeneerd hebben, zullen hem doorsteken, wanneer hij profeteert", Zacharia 13:3-5. Welgelukzalig is de mens, die

deze hemelse stad eenmaal in het heerlijkste licht zal zien nederdalen naar de plaats, tot haar rust en haar vrede bereid!

De ongerechtigheid en de vervolgers der gemeente vooral zullen beschaamd worden. Heiligheid, goedheid en waarheid zullen dan, door ieder geacht en geëerd, met open vizier over de aarde wandelen. "Maar van de opgang der zon tot aan haar ondergang, zal Mijn naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaatsen zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden en een rein spijsoffer; want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de Heere der heirscharen", Maleáchi 1:11. Het zal altijd zomer, immer zonneschijn, steeds groen, vruchtbaar, schoon en heerlijk zijn voor de kinderen Gods.

"En de naam der stad zal van die dag af zijn: *"De Heere is aldaar"*, Ezechiël 48:35. O! Onuitsprekelijke zaligheid! *"En Hij zeide tot mij: Deze woorden zijn getrouw en waarachtig; en de Heere, de God der heilige profeten, heeft Zijn engel gezonden, om Zijn dienstknechten te tonen hetgeen haast geschieden moet"*, Openbaring 22:6."

De bekende predikant E. FRANSEN uit de vorige eeuw sprak als zijn mening uit, *dat aan het glorierijke 1000 jarig rijk, een stikdonkere nacht zal voorafgaan.*

Maar welk een licht schijnt er nog voor ons in die stikdonkere nacht waarin wij gekomen zijn! Welk een helder licht omtrent deze tijd en de naaste toekomst is ons nagelaten in de geschriften onzer godzalige vaders. Onnoemelijk veel licht over deze grote zaken heeft de bijzonder onderwezene in het Koninkrijk der Hemelen, John Bunyan gehad, gelijk uit zijn bovengenoemde gedachten wel zeer duidelijk is bewezen.

Charles Doe, die geen moeite heeft ontzien, om de werken van Bunyan voor de nakomelingschap te bewaren, zegt het volgende:

"Het was bij een bezoek in de gevangenis, dat ik hem voor het eerst zag en leerde kennen, en ik moet ronduit zeggen, dat ik hem niet kon aanzien zonder in hem de man te bewonderen, die, door een uitstekende geest bezield, ijverig voor Zijns Meesters eer en met blijdschap al zijn eigen bekommernissen en noden aan Gods beschikking toevertrouwt.

Toen ik daar was, zag ik ook een zestigtal andere Dissenters bij hem, die enige tijd vroeger bij een samenkomst te Kaistoe in hechtenis waren genomen, en twee uitstekende leraars Wheeler en Dun. Daardoor was de gevangenis overvol, en toch heb ik Bunyan te midden van al die drukte horen prediken en bidden met zulk een geloof, zulk een kracht en zoveel Goddelijke bijstand, dat ik van verwondering opgetogen was. Onder zulke omstandigheden sprak Bunyan één zijner beste leerredenen uit, die later in het licht verscheen onder de titel van "De Heilige Stad" of "Het Nieuwe Jeruzalem.""

Daarvan zegt Bunyan zelf:

"Op zekere dag der week was ik met mijn broeders in ons gewoon vertrek samen en verwachtten zij, dat ik, als naar gewoonte, iets uit het Woord zou spreken ter wederzijdse opbeuring. Het was mijn beurt om te spreken, maar ik gevoelde mij zo ledig, zo geesteloos en zo dor, dat ik mij niet in staat rekende om ook maar vijf woorden van waarheid, leven en ervaring tot hen te richten. Eindelijk sloeg ik mijn oog op deze profetie, en na een ogenblik overpeinzen, ontdekte ik iets van die jaspis, in welke glans de Heilige Stad blonk. Wjl ik dus een flauwe lichtstraal had opgevangen en begeerde verder in te zien, zond ik zuchtende mijn bede om een zegen tot de Heere Jezus op. Hij verhoorde mij ogenblikkelijk en hielp mij mijn broederen

het brood voorzetten, zodat zij allen aten en verzadigd werden. En zie, terwijl ik het brood uitdeelde, vermenigvuldigde het onder mijn hand, en de brokken, die er na ons maal nog overschoten, heb ik verzameld en bied ik u in deze mand aan. Ik zette mij namelijk tot een nauwkeurig onderzoek, onder veel gebed, nu eens voortgaande, dan weder ophoudende, en vervolgens weer voortgaande, en zo kwam ik eindelijk klaar."

Welnu, aan deze wonderlijke omstandigheid hebben wij één der beste werken van Bunyan te danken. Wat wij van hem aangehaald hebben spreekt voor zichzelf.

Men leze en herleze en kome tot de conclusie, dat het ontstellende waarheid is wat LEDEBOER reeds in de vorige eeuw uitriep: "*Wij zijn het kwijt*"; en dat we het nu meer kwijt zijn dan ooit.

A. COMRIE - E. ERSKINE - S. RUTHERFORD

Er zij nog op die niet geschreven hebben over de heilstijd van de kerk in het glorieus tijdperk, tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel. Althans, die er geen speciale verhandeling over gegeven hebben of min of meer uitgebreid deze grote zaken aan ons hebben nagelaten.

Het is echter opmerkelijk, dat ook veel van deze "oude schrijvers" tóch vast geloofd hebben aan datgene wat hun collega's dikwijls uitvoerig hebben verhandeld! We vinden dan ook steeds weer sporen, aanwijzingen, ja ook veelal overduidelijke uitspraken, dat zij - hoewel niet in den brede hierover gehandeld hebbende - toch zeer zeker de verwachting van de "heilstijd der kerk" deelden met diegenen, die er breedvoerig over geschreven hebben.

We willen hiervan enkele sprekende bewijzen, van zeer bekende en geachte Godgeleerden geven.

Als eerste ALEXANDER COMRIE; een man geliefd en bekend bij degenen die nog willen vragen naar "de oude paden."

Dat Comrie evenzeer geloofde aan de luisterrijke openbaring van Gods Koninkrijk na de aanneming der Joden, als verreweg de meeste Godgeleerden der Reformatorische kerk, vinden we duidelijk in een verhandeling over "Het leven des geloofs op de belofte."

De bekende predikant uit Woubrugge (bekend als een kampioen der gereformeerde leer - men denke aan zijn strijden mét Holtius tegen de verwoesters van het erfdeel der Reformatie) wijst o.a. op de gelovigen van het Oude Testament die moesten sterven zonder vele beloofde zaken gezien te hebben:

"En dat is zeer klaar omtrent de oude gelovigen, want zij zagen de dingen maar van verre duister, door weinige beloften, die haar klaarheid moesten hebben door de nadere belofte van de heerlijke komst van de Messias. Abraham zag geweest, dat er meerdere theologen waren; het tegemoet, maar in zijn tijd, omdat het licht maar aan het opgaan was, duisterlijk van verre. En in dit opzicht zelfs, moeten de gelovigen van het Nieuwe Testament in het geloof sterven, zonder vele beloofde zaken van de val van de antichrist, van de heerlijke kerkstaat, van de heerlijkheid des hemels, enz. te verkrijgen. Maar zij zien ze van verre als in een spiegel en in een duistere rede."

Op een andere plaats memoreert Comrie in een preek over Jeremia 31:9 het "onlangs schoon uitgekomen werk van de heer MOBACHIUS." (Bekend om zijn uitgebreide

studie over Jeremia 31, handelende over "de lang gewenste en vast aanstaande bekering van het volk der Joden." Comrie zegt van dit Schriftgedeelte:

"Wij houden het voor ons daarvoor, dat het in zijn eerste betrekking geschreven en gegeven is tot troost van Gods volk in Babel, en om hen te verzekeren van hun verlossing en wederbrenging in hun land; ondertussen zo, dat vele dingen bij die gelegenheid invloeiende, niet rechtstreeks op dat geval ziende, maar op volgende tijden; en hetgeen er in is, zal vervuld worden bij de bekering der doden in de laatste dagen, waarvan de verlossing uit Babel een pand en profetisch voorbeeld geweest is."³)

Elders lezen we bij Comrie, dat de uitvoering van Gods rechtvaardig oordeel over de vijanden der kerk bij de bekering der Joden, en dan bijzonder over de Turk (het mohammedanisme) en de Paus, klaar voorspeld is bij Daniël en bij Johannes, Openbaringen, hoofdstukken 16 t/m 18.

Verder vonden we niets van Comrie over deze grootse tijd; doch deze aanduiding is reeds voldoende om te weten, dat óók Comrie vast geloofde, dat éénmaal "de aarde vol zal zijn van de kennis des Heeren, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken"!

Het was geen vreemde leer; maar integendeel de heersende kerkleer. Degenen die in Kuyperiaans spoor de verklaringen der vaderen "averechtse en onhoudbare voorstellingen" noemen vinden óók Comrie tégen zich.

Dat er zware oordelen en ontzettende gebeurtenissen zullen voorafgaan aan de heilstijd der kerk over de gehele aarde, is ook zeer kennelijk de mening geweest van een gezalfd prediker als EBENEZER ERSKINE.

Erskine geeft diverse voorbeelden en zegt daarvan: "waaruit het blijken zal, dat het Gods gewone weg is, om de uitbreiding en opbouw van Zijn Kerk in te voeren door zulke ontzagelijke en vreselijke bedelingen."

DE OPKOMST DER KERK NA DE VAL VAN DE ANTICHRIST

In een preek over Amos 9:11 zegt E. ERSKINE

"Een vierde voorbeeld staat nog te komen en dat is de opkomst der kerk na de val van de antichrist. Wij lezen in Openbaring 11, dat de antichrist zover de overhand verkrijgt, dat hij de getuigen doodt en dat zijn koninkrijk tot zulk een verbazende hoogte is gebracht geworden, dat al de koninkrijken der aarde dronken worden gemaakt met de wijn van haar hoererijen, dat is, met haar afgoderijen en verleidingen; maar in hoofdstuk 18:19 en 20, wordt ons een bericht gegeven van de ondergang van de antichrist, met zulke vreselijke verschijningen van God in Zijn voorzienigheid, dat

---

³ PHILPOT maakt in een preek over Hosea 2: 13 en 14 de volgende opmerkingen: "Dat wil zeggen, dat de profetieën van het O.T. meestentijds, zo niet over het algemeen, een drie-voudige verklaring behoeven:

1. Een letterlijke en geschiedkundige, gepast tot de tijd, plaats en omstandigheden onder welke de profetieën eerst en oorspronkelijk gegeven werd.
2. Een geestelijke en bevindelijke, welke de Heilige Geest neergelegd heeft in de letter tot stichting der gemeente Gods van alle tijden.
3. Een toekomstige of profetische verklaring, waarmede deze profetieën haar volkomen vervulling zullen verkrijgen, tot de minste tittel en jota toe. Tot die tijd dus zullen vele profetieën meer of minder in het donker blijven liggen. Deze volkomen vervulling wachten wij in de tijd van welke de apostel Petrus spreekt bij Handelingen 3:21."

de mensen in het bloed rijden tot aan de tomen der paarden, en daarna wordt het beest, de valse profeet en de satan die hen verleid hebben, geworpen in de poel des vuurs, alwaar zij gepijnigd worden nacht en dag tot in eeuwigheid; dan komt het nieuwe Jeruzalem uit de Hemel nederdalen; Joden en heidenen worden tot het geloof van Christus bekeerd; en daar komt een stem uit de Hemel zeggende, ziet, de Tabernakel Gods is bij de mensen. Uit al deze dingen is de waarheid van deze leer overvloedig klaar, dat God gewoonlijk Zijn aanmerkelijke verschijningen voor Zijn Kerk invoert, door zulke ontzagelijke en donkere bedelingen der voorzienigheid."

Het kan uit het bovenstaande duidelijk zijn, dat ook Erskine de laatste hoofdstukken van de "Openbaring van Jezus Christus aan Johannes", toepast op de kerk in het Millennium! Hiermee is hij in gezelschap van vele Godvruchtige en vooraanstaande Godgeleerden.

Op een classicale vergadering d.d. 17 februari 1736 sprak E. Erskine over "de vervallen hut van David en haar wederoprichting."

Op deze vergadering sprak Erskine zijn verwachting uit over het weer oprichten van Davids vervallen hut. Uit de leerrede blijkt overduidelijk zijn grote kennis van en inzicht der Schrift. Een kennis zo groot en zo hoog, dat we ons alleen maar verwonderen kunnen en ons tevens moesten vernederen vanwege het feit, dat wij zulke klare en godvruchtige getuigenissen hebben losgelaten.

In deze verhandeling komt ook weer zeer duidelijk naar voren, dat Erskine - zoals de gehele Nederlandse, Schotse en Engelse theologie in haar rechtzinnige ontwikkeling - heel anders de Schriftgegevens hanteert en toepast dan wij het gewend zijn! Schriftgedeelten die de latere theologie alleen maar geestelijk en hemels betreft en toepast - althans dit maar alleen en uitsluitend doet - hebben de gedegen theologen van weleer ons heel anders voorgehouden. Zij hadden hart voor Gods Koninkrijk, omdat ze het Koninkrijk Gods in hun hart hadden.⁴

Een Schriftgegeven als Openbaring 21:4: "Ziet de tabernakel Gods is bij de mensen, en Hij zal bij haar wonen", betreft Erskine allereerst en allermest op het Koninkrijk Gods zoals het op aarde zal gezien worden. Dit is reeds begonnen, doch de volle vervulling hiervan zal eerst plaatshebben in die glorieijke tijd als Gods Koninkrijk op en over de gehele aarde zal gezien worden; in de tijd tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel.

In deze preken over Amos 9: 11 zegt Erskine nog veel wat verband houdt met deze gebeurtenissen. Men leze zo mogelijk, al zulke preken en verhandelingen zelf na.

S. RUTHERFORD, in leven professor in de Godgeleerdheid aan de hogeschool te St. Andrews; deze Godzalige, deze zo hemelsgezinde prediker - bij alle Godzaligen hoog geacht - zou evenzeer heden ten dage botsen met de gangbare mening van een "nabijzijnd" wereldeinde, als degenen die vasthouden aan de schriftuurlijke toekomstverwachting.

Wij citeren hem naar de uitgave van J. van Golverdinge van 1855. In een brief aan de vervolgte kerk in Ierland lezen we:

---

⁴ W. THEMME, in leven predikant te Arnhem over "De heerlijkheid en sterkte van Sion in het laatst der dagen." Dit was een slotwoord, uitgesproken op een synodale vergadering te Groningen op 10 mei 1724! Zie hoe algemeen deze verwachting van het vredeijk was. Niet alleen meer een "eigenaardigheidje" van à Brakel zoals wel eens gezegd is! Doch integendeel; heersende kerkleer; hier en elders.

"Wij zenden u brieven der liefde over zee, om u ten huwelijk met onze Koning uit te nodigen, en om deel te nemen aan ons bed; en wij vertrouwen, dat onze Heere op het punt staat om aan het beest, en de in scharlaken geklede hoer een slag te geven, opdat Hij Zijn oude weduwe, onze geliefde zuster, de kerk der Joden, weder in Zijn huis brenge. O, welk een hemelse hemel zou het zijn, hen op die wijze te zien binnenkomen, de borsten hunner kleine zuster zuigen, en hun oude liefde vernieuwen met hun eerste Man, onze Heere Jezus Christus! Zij zijn in Gods Woord opgeschreven als een aan Jezus verloofde bruid! Och, of het mij vergund werd, om uit dit mijn vlees het voorspelde huwelijk te aanschouwen tussen hen en Christus! De koningen van Tharsis en de eilanden moeten geschenken brengen aan onze Heere Jezus; en daar nu Brittannië één van de voornaamste eilanden is, waarom zouden we dan niet mogen geloven, dat de koningen van dit ons land zullen komen, en brengen hun heerlijkheid tot het Nieuwe Jeruzalem waar Christus zal wonen in het laatste der dagen? Het is onze roeping om te bidden, "dat de koninkrijken der aarde van onze Christus mogen worden."

Het valt op hoezeer Rutherford verlangde naar die heerlijke tijd, als de Joden de Messias zullen aanemen en de "Bruiloft des Lams" zal plaatsvinden! *"Och, of het mij vergund werd, om uit dit mijn vlees het voorspelde huwelijk te aanschouwen tussen hen en Christus!"*

Tevens valt het op, dat ook Rutherford het "Nieuwe Jeruzalem" allereerst toepast op de laatste staat van de kerk op aarde. Welnu, de laatste 2 hoofdstukken van het laatste Bijbelboek zien evengoed en evenzeer op de aardse bedéling als de laatste hoofdstukken van de profet Ezechiël!

De door zijn commentaar op Ezechiël beroemd geworden Engelse hofprediker WILLIAM GREENHILL (gest. 1671) past de laatste hoofdstukken van Ezechiël zeer nadrukkelijk toe op de Joods-Christelijke kerk van de laatste tijden.

In een brief van Rutherford aan John Fenwick lezen we o.a.:

"O welk een vreugde en heerlijkheid zou ik het achten, indien mijn hemel zolang uitgesteld werd, totdat het mij vergund werd, om een getuige te zijn van dat heerlijke huwelijk, en om Christus de heerlijkheid te zien *aandoen van het huwelijk Zijner bruid, van Zijn laatste huwelijksliefde op aarde*, als Hij Zijn bed der liefde zal verwijderen, en het op de top der bergen zetten, en onze oudste zuster, de Kerk der Joden, en de volheid der heidenen daarin zal opnemen! Het zou reeds een hemelse eer en heerlijkheid op aarde wezen, Zijn lakei te mogen zijn, te voet naast Zijn paard te lopen en de sleep van Zijn vorstelijk huwelijksgewaad te dragen op de trouwdag van onze verhevene en koninklijke Salomo. Maar o, welk een heerlijkheid zal het dan niet zijn, om een zit- of slaapplek te hebben in de koets van Koning Jezus, waarvan de vloer van goud is, het gehemelte van purper, en het binnenste bespreid met de liefde van Jeruzalems dochteren. Op de liefde van zulk een Koning te mogen neerliggen, zou waarlijk een bed zijn, dat het naast aan de bloem van 's hemels heerlijkheid

Heel andere taal dan die van vele hedendaagse vromen, die dikwijls geen andere argumentatie hebben voor hun ontkennen van het vrederijk op aarde, dan, "het gaat maar om de hemel, het andere is niet belangrijk"! En met hun voorgewende "hemelsgezindheid" kunnen zij het óp aarde en mét het aardse in het algemeen best uithouden.⁵

⁵ We hebben het meegemaakt met een ultra-orthodox man, dat hij op onze overtuigende bewijzen, dat Van der Groe zeer nadrukkelijk het 1000 jarig rijk leerde als heilstijd der kerk na der Joden bekering,

Zo niet een zó hemelsgezind man als Rutherford. Deze godzalige, die zó nabij de hemel leefde, wilde zijn hemel wel uitgesteld hebben, als hij maar getuige mocht zijn van Christus' heerlijk rijk op aarde aan het einde der tijden.

In meerdere brieven brengt Rutherford dit nog ter sprake. Zózeer was hij bezig met deze grote zaken. Men leze bij voorbeeld de brief aan Kolonel Gilbert Ker. Hij heeft het daar over beloften die er nog liggen en daarin spreekt hij zijn verwachting uit, dat er ook voor Schotland nog betere tijden te wachten zijn.

Die verwachting leeft ook nu nog in Schotland en Godzaligen aldaar hebben wel uitgesproken, dat de kleine, afgescheiden Schotse Presbyteriaanse Kerk, er nog zal zijn met de aanvang van het komende vrede-rijk.

J. VAN LODENSTEYN

Een zeker even hemelsgezind man als Rutherford mogen we Van Lodensteijn wel noemen. Mensen die de zaken der woorden en niet alleen de woorden der zaken hadden! De verwachting van Jod. van Lodensteyn over de voortgang van het Godsrijk is al niet anders dan van Rutherford. In een preek over Filemon 1:27, zegt hij er het volgende van:

"Indien wij zo niet wandelen, waarmede zullen wij dan onze naaste bekeren? Matthéüs 5:16. Wij wachten op bijzondere tijden, als gans Israël zal zalig worden, Romeinen 11 : 26. Joden en heidenen bekeerd en een leven uit de doden komen; die moet geschieden door de Joden tot jaloersheid te verwekken; maar wat heerlijk kunnen zij van ons Evangelie zien? Zij heten het een leugenboek, onze woorden willen zij niet horen, omdat wij niet tonen dat Jezus ons aangenaam is en door het geloof zo dierbaar, dat we wandelen gelijk Christus gewandeld heeft. Zij zoeken een machtige Koning, en wie is machtiger dan die Hemelkoning? Wanneer wij maar toonden dat Hij heerste over onze zielen en dat Hij uit stenen Abraham kinderen verwekte en die in Zijn voetstappen wandelen. Zij zijn op 't geld bezet en wij moesten tonen, dat wij een zonde te laten meer achten dan duizend gulden te winnen, en dat wij om het onzichtbare alles verlieten en onze goederen aan de armen weggaven. Zo heeft de Heere zelf gedaan; Hij beschikte nergens over, arm werd Hij geboren en zo stierf Hij ook. Wandelt dan zo in de liefde: gelijk Christus ons liefgehad heeft en ons een voorbeeld nagelaten, opdat wij Zijn voetstappen zouden volgen, wetende dat niets ons baten zal, ofschoon wij de gehele wereld winnen zouden en schade lijden aan onze kostelijke zielen. Het is de tijd der wederoprichting aan de kerk uit Babel, dat eens vallen zal en als een molensteen in de zee geworpen zal worden, en die moeder der hoererij, die dronken is van het bloed der martelaren, dewelke gedood zijn om het getuigenis van Jezus; onder Zijn voeten, met al de kinderen Kables zullen verpletterd worden; dit zegt de engel met het eeuwig Evangelie, Openbaring 14. *De papisten zijn alleen de antichrist niet, maar al die tegen Christus zijn en iets in hun harten hebben, dat ze dienen als Babels kinderen, en die tot Babel behoren en ook zullen verwoest worden.* Weten wij of Babels val nabij is? Ontwaakt dan, o lauw, zorgeloos en vervallen Christendom! De duisternis bedekt nu de aarde en donkerheid de volken; maar gij, die de Heere vreest: ziet Uw licht komt, over U zal de Heere als de Zon der Gerechtigheid opgaan, en Zijn heerlijkheid zal over U gezien worden; en de heidenen zullen tot Uw licht opgaan, en de koningen tot de glans die U is opgegaan, Jesaja 60:3.

---

als antwoord had: "dat zal v. d. Groe wel geschreven hebben vóór zijn bekering"! Een ander, die het toch eigenlijk niet kon loochenen, zei: "ja, maar dominee . . . geloofde er niet in." Hier werd een bekende man onzer dagen genoemd! Alsof hetgeen wij wél of niét menen te geloven belangrijk is! We hebben ons te conformeren met de Schrift én hetgeen de Heere ons in de kerk der Reformatie gegeven heeft.

O, zag men haast de tijd, van welke de Heere gezegd heeft: Ik zal in het midden van Jeruzalem wonen, en dat zal geheten worden een stad der waarheid en de berg der gerechtigheid. Ik zeg de juiste tijd of manier niet op wat wijze dit geschieden zal, of op welke plaats, maar al de beloften zijn vol zaan deze beloften; waar Israël een voorbeeld van is geweest. O, hoe moesten wij dan naar de heiligheid staan, die Gods huis sierlijk is tot in lange dagen, Psalm 93:5 en tonen, dat wij van die mensen zijn, die levende stenen zijn van dat geestelijk gebouw, waarvan Christus de uiterste hoeksteen is."

Uit het bovenstaande blijkt weer overduidelijk, dat Van Lodensteyn hierin, heden ten dage, geheel verworpen wordt. Onze huidige christenheid ontkent immers juist deze dingen met grote stelligheid. Van Lodensteyn leert echter met grote stelligheid, dat voor het einde der wereld:

1. Israël nog zal bekeerd worden; dat dit een bijzondere tijd zal zijn, niets minder dan een leven uit de doden.
2. Dat Babel - Rome - volkomen verwoest zal worden, als molensteen in de zee geworpen zal worden; en dus voor immer verdaan zal zijn.
3. Dat er een toestand voor de kerk zal ontstaan, zoals we die o.a. vinden beschreven in Jesaja 60:3 en Zacharia 8.

In deze doorluchtige zaken stemt Van Lodensteyn dus geheel overeen met à Brakel, Witsius, Bunyan, Van der Groe e.d.

Zo blijkt, dat, hoezeer Van Lodensteyn een zeer geestelijk en hemelsgezind mens was en zich weinig bekommerde over het aardse, hij toch nog een groot heilswerk Gods juist op deze aarde verwachtte.

ONTSTELLEND

Op een andere plaats schreven wij, dat het ontstellend is, dat zozeer de uitnemende getuigenissen van onze beroemde theologen van voorheen, zó verduisterd en vertrappt zijn. Wat zit hier toch achter? Waarom wordt het zozeer voor de neo-gereformeerden opgenomen?

In een zeer vooraanstaand blad onzer dagen (toonaangevend in rechtzinnige kring) wordt in een meditatie van Dr. A. Kuyper gezegd: "Toen eerst gingen de geheimenissen van Gods Koninkrijk goed voor hem open."

Maar ... deze verleider en vervalser der oude leer én praktijk heeft allerminst de geheimenissen van Gods Koninkrijk verstaan. Integendeel; wél vervalst!

Het is óf . . . óf! De "vaderen" en de "neo-gereformeerden" hebben niet beiden gelijk. Hier ligt echter het knelpunt. Wat de "toekomstverwachting" betreft volgt men de nieuw-gereformeerden. De voorbeelden zijn sprekend en veelzeggend.

In een "dogmatiek" uit een kleinere afgescheiden kerk, beroept de schrijver⁶ zich wat de heilsleer betreft voornamelijk op de "oude schrijvers." Gaat hij echter de "leer der laatste dingen" behandelen dan zwijgen de "oude schrijvers" en dan spreken de "nieuwe schrijvers"! Dan horen we niet meer van Comrie en à Brakel, maar wel van Kuyper en Bavinck!

Schrijver dezes wees eens een vooraanstaand predikant van een andere kerk op zijn misleidende artikel over het "1000 jarig rijk." Hem werd bewezen, dat de overgrote meerderheid der vaderen in Schotland en Nederland een duizendjarig rijk geleerd hebben; niet in pre-, maar in post-chiliastische zin. Genoemde predikant begeerde daar

---

⁶ Ds. G. H. Kersten

niet op in te gaan en schreef hooghartig te blijven bij de verklaring gegeven door ...
Dr. K. DIJK! De theologie is ten deze volkomen nieuw-Gereformeerd!

Een enkeling onzer dagen kan daarin niet langer mee, doch vanwege "de vreze der Joden" bewaren ze in het algemeen een angstig stilzwijgen. Een zeldzaam geval is als men hieromtrent eens iets openlijks durft te zeggen. We geven een voorbeeld in wijlen Prof. G. Wisse, als hij het volgende zegt in een preek over Openbaring 17: 8b

"Dan kan satan niet meer de koninkrijken der aarde vergeven, zijn invloed op de leidende figuren niet meer doen uitgaan, Christus' kerk niet langer beroeren en ontroeren. Dan breekt er een periode aan van verademing en opleving, het duizendjarig rijk, hoe dan ook opgevat; maar eer het eindgericht genaakt schijnt er toch voor Gods kerk nog een bijzondere tijd aan te breken. Dan zal Israël in de vele toegebrachten zijn Koning erkennen; Israël heeft nog een geestelijke toekomst; en het heidendom zal naar de banier van Christus vragen als nooit tevoren. O Kerk, o Bruid van Christus, wees gereed en bereid tegen die dag van de laatste genadestroom, dat ge de spijs uitdeelt terwijl de avond gevallen is; de laatste en glansrijkste Christus-openbaring is nu aanstaande. Dan zal nog eenmaal satan worden toegelaten om zijn laatste dodenrit te vieren. Hem zal weinig tijd vergund zijn, daarom zal zijn woede dan alle begrip en voorstelling te boven gaan."

Tot zover Prof. Wisse. Men "proeft" er toch nog het onzekere in; "schijnt te komen." Zet daar tegenover de rotsvaste geloofstaal onzer vaders, zoals uitvoerig is bewezen. Voeg daarbij de vaste en gegronde hoop van de meeste onzer vaders, dat Israël óók nationaal hersteld zal worden. In zijn dagen kwam Prof. Wisse daar nog niet toe. Niettemin is het een geheel ander geluid dan we in onze dagen vrijwel algemeen vernemen.

Hier valt nog te memoreren, dat Prof. WISSE in zijn befaamde tijdredes, met zijn daarin uitgesproken verwachtingen over de naaste toekomst, heel veel met L. GAUSSEN gemeen heeft! De ontbinding van het gehele maatschappelijke en zedelijke leven in Europa is breedvoerig door GAUSSEN geprofeteerd; WISSE was er al aanschouwer van, maar heeft het nog onnoemelijk veel erger zien worden in de toekomst. Noemde Wisse de huidige democratie de "verrotte resten van de Franse revolutie"; GAUSSEN heeft het beestachtige van die toekomstige democratie (waar we nu midden in zijn) breedvoerig beschreven. Wie om zich heen blikt in Europa ziet allereerst de verwoestingen, welke de bloedrode wagen der volksdemocratie aanricht. En als "versiersel" hebben we hier en daar nog een "gekroonde staatsdienaar of dienaar"! GAUSSEN spreekt van de verwoestingen die de godverzakende en onmeedogende democratie zal aanrichten! WISSE sprak meermalen over "de oorlog der staten welke gevolgd staat te worden door die der standen." En dat een wereldoorlog doordavert en een wereldrevolutie voor de deur staat, hebben wij hem meermalen horen zeggen.

TEN BESLUIITE

Uit de overstelpende hoeveelheid stof die ons ten dienste staat hebben wij een keuze gedaan. Er is nog een veelvoud meer! Dat onze "vaders" een vrederijk aan het einde der tijden hebben verwacht, zal voor een ieder wel zeer duidelijk geworden zijn.

Nógmaals willen we een "onbekende" theoloog aan het woord laten en wel J. H. SCHACHT, in leven Doktor en Professor in de Heilige Godgeleerdheid te Harderwijk. Deze theoloog, die leefde in het midden der 18e eeuw, schreef een

voorrede in een werk van de Schotse predikant R. Millar "Historie van de voortplanting van de Christelijke godsdienst en van de ondergang van het heidendom." Uit die voorrede citeren wij het volgende

... "Immers, van een nog toekomende en zelfs algemene bekering der heidenen, die nog in het laatste der dagen vooral plaats zal hebben, ontmoeten wij de duidelijkste voorzeggingen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament; en de oneindige wijze God heeft, gelijk door de menigte, zo ook door de klaarheid en de zonderlinge nadruk van zulke voorzeggingen willen zorgdragen, dat wij des te meer verzekering zouden hebben nopens een zaak, die al onze verwachting te boren gaat, die ons geloof als op de toets stelt, maar die door Hem, bij wie geen ding onmogelijk is, zeer gemakkelijk kan worden uitgevoerd. Het zou te lang vallen, alle de Godsspraken welke hierop zien aan te halen. Ik zal er dan slechts enige van opnoemen en wel voornamelijk uit het O.T., ten einde de overeenstemming van Paulus' leer met die der profeten openbaar wordt. Alleraanmerkelijkst is de voorzegging van de ziener Jesaja, "De wolf zal met het lam verkeren en de luipaard bij de geitebok nederliggen, en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee tesamen en een klein jongskens zal ze drijven. De koe en de berin zullen samen weiden, haar jongen zullen samen nederliggen en de leeuw zal stro eten gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder en een gespeend kind zal zijn hand uitsteken in de kuil van de baselisk. Men zal nergens leed doen, noch verderven op de ganse berg mijner heiligheid, want de aarde zal vol kennis des Heeren zijn, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken. Want het zal geschieden te dien dage, dat de heidenen naar de wortel Isaï, die staan zal tot een banier der volken zullen vragen en zijn rust zal heerlijk zijn" (Jesaja 11:6-10)

Eenstemmig is hiermede de Godspraak bij Zacharia, "De Heere zal tot Koning over de ganse aarde zijn; te dien dage zal de Heere één zijn, en Zijn Naam één!

... Ik voeg erbij uit het N.T. alleen, "De zevende Engel heeft gebazuind en daar geschiedden grote stemmen in de hemel, zeggende; de Koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en Zijns Christi, en Hij zal als Koning heersen in alle eeuwigheid."

En dan als afsluiting van dit hoofdstuk een kort resumé, waarin we nogmaals de beroemde C. Vitringa aan het woord laten, een man - naar zijn collega's van hem getuigden - zeer bedreven in de Heilige Schrift en waarlijk machtig in het Profetisch Woord.

"Eindelijk worden die droeve tonelen toegesloten die ons zo lang hebben bezig gehouden en in de volgende gezichten komt ons een blijder verhoog van zaken voor:

Dit stel ik vast en is een zekere sleutel van dit boek en van alle profeten, die men recht begrijpen wil, dat na de overwinning en vernietiging der vijanden van Gods volk, het heerlijk Koninkrijk Gods hier op aarde zal geopenbaard worden en de kerk, hervormd naar de zuiverheid van het geloof en de eenvoudige oprechtheid der tucht van de Apostolische kerk, met grote genadegaven verrijkt en versierd, een lange tijd in rust en vrede bloeien zal en haar licht wijd en zijd verspreiden. Want het Profetisch Woord leert ons uitdrukkelijk, dat na de verwoesting van het rijk van het beest, de Bruiloft des Lams met zijn verkoren bruid zal gehouden worden. En de profetie van dit boek leert ons, dat deze bruid, het nieuwe Jeruzalem is, dat uit de Hemel nederdaalt en bijgevolg op aarde moet verhoogd worden. Hierdoor kunnen wij verzekerd zijn, dat de Godspraak van het Nieuwe Jeruzalem nauw verband houdt met de gezichten waarin de ondergang van het beest is voorspeld.

Die deze aanmerking, die van het grootste belang is toestaat, die kan niet meer twifelen, of daar zal een bloeiende en gelukkige staat der kerk volgen op aarde, na die droevige en duistere dag der verdrukking."

4. Israëls aanneming

Zo zal dan Juda nog eens vrij en zeker wonen,
 Zo zal Gods slaande hand
 Het late nakroost van Zijn Jakob nog verschonen,
 Hoe fel thans 't wraakvuur brandt?
 O ja! hoewel het vuur van Titus stad en tempel
 In de asse heeft gelegd;
 Hoewel de vloek-Romein, genaderd aan de drempel,
 Den Heirberg heeft geslecht;
 Zal echter Sion nog eens heerlijk staan te prijken,
 Jeruzalem hersticht
 Zal naar een heilstaat, die geen weerga kent gelijken,
 Door 't glinsterende hemellicht.
 De Silo zal de band van Israëls hals verbreken,
 En 't onverdraagbaar juk
 Aan flarden scheuren, om het ongeluk te wreken.
 O Babel! buk, o! buk!
 Uw breuk is dodelijk vol smartelijke pijnen,
 Geen heilzame artsernij
 In Gilead zal u bevrijden voor het kwijnen;
 Of meent ge dat gij Mij
 De God van Abraham zo zonder wraak zoudt tergen?
 Door zovele euveldaán,
 Die Mij uit liefde voor Min volk om gramschap vergen?
 Ai neen! Ik zal U slaan
 Met spitse zweepen en met ongeneesbre wonden,
 Omdat gij Jacobs kroost
 Zo zeer mishandeld hebt, en Mij door Uwe zonden
 Hebt schuw gemaakt voor troost.
 Maar u, o Sion, U zal ik eens wederbrengen
 Tot Jacobs tenten, om
 Op Mijnen dankaltaar de offerwijn te plengen,
 Ai kom Mij volk, ai kom!
 Ik ben Uw Bond-God, gij Mij volk, zoudt gij dan vluchten?
 Gij hebt geen onheil meer
 Van Mij, als Ik met u bevredigd ben, te duchten,
 'k Leg al Mij volk gramschap neer.

Dit gedeelte van een gedicht, van de hand van de predikant A. Hardy, opgenomen in een werk van J. Mobachius over het nationaal en geestelijk herstel van het volk der Joden, geeft in kort bestek al de hele inhoud van dit hoofdstuk weer.

Dat het volk der Joden nog eens "vrij en zeker" zou wonen, had afgedaan voor de theologie der twintigste eeuw. Als om strijd klonken de apodictische uitspraken, "op grond van de Schrift geen herstel van het volk der Joden en terugkeer naar Palestina. Toen echter Palestina nog een woestijn der heidenen was en de Turk er nog zijn genadeloze scepter zwaaide, toen er nog niets van te zien was, dat eenmaal het volk van Abraham, Izaak en Jacob weer zou wonen in het "belofde land", was er een

menigte van gedegen theologen, die vast vertrouwden óp en geloofden in Gods beloften, dat Hij nog eens tot Jeruzalem zou wederkeren met grote ontfermingen.

De kerk der "nadere reformatie" van West-Europa heeft een schat van lectuur over deze zaken nagelaten, die de onderzoekers dezer dagen met steeds grotere verbazing vervult; eensdeels, over wat deze mensen hebben geschreven - soms zelfs tot in bijzonderheden de huidige tijdsomstandigheden - en anderszins, dat men dit zo heeft durven verwerpen

In onze tijden werd toch immers een volksherstel der Joden en een wederbrenging in hun land voor een chiliastische droom versleten, die in de kerk geweerd moest worden. Het zou te ver voeren allerlei uitspraken van bekende theologen onzer tijd aan te halen. Meestal liet men nog wel enige ruimte voor het geestelijk herstel van het volk Israël; echter, men hechtte bijna geen geloof aan een nationaal herstel van dat volk.

ISRAËL WACHT NATIONAAL EN GEESTELIJK NOG EEN GROTE TOEKOMST

Onze grote Godsmannen van weleer hebben - op grond der Heilige Schrift - nog een grootse toekomst verwacht voor bet oude Israël, en daarmee ook voor de gehele wereld. Zovele profetieën wachten nog hun vervulling, doch wij geloven er de helft niet meer van. Hoe terecht schreef de beminnelijke Schotse predikant R. M. MacCheyne ("Leven en nagelaten geschriften", blz. 30)

"Ik houd mij innig overtuigd, op grond der profetieën, dat het altijd hoogst moeilijk zal zijn een levendige, heilige belangstelling voor het buitengeworpen Israël te verwekken en te onderhouden. Die de zaak van Sion liefhebben en voorstaan zullen altijd weinigen zijn, naar ik geloof...."

Hoe is dit vooral gebleken in de tijden na deze Schotse prediker! Het is ontzaglijk, dat een zó duidelijke en heldere zaak, zó erg verduisterd en vertreden is en wordt. In het algemeen zwijgt men nog steeds over de geweldige en apocalyptische gebeurtenissen in en rondom het oude Israël.

Dat Israël, na 25 eeuwen weer herboren - niet als twee rijken, doch als één rijk - een eigen regering, eigen leger, zee- en luchtvloot, een eigen vlag heeft en verder alles wat bij een zelfstandig land en volk behoort, achten velen - in het spoor van Prof. Aalders - een "toevallig" en voorbijgaand verschijnsel; *géén vervulling van Goddelijke profetie*. Welk een verharding en verblindend oordeel des Heeren.

En al is Israël nog lang niet op zijn plaats - al zal hetgeen zij in hun vermetelheid menen te kunnen en te mogen doen, door God op een vreselijke wijze uit hun handen worden geslagen - zo is nochtans het in verharding wederbrengen van dit volk in hun oude land, de aanvankelijke vervulling van zovele Godsspraken der profeten.

Al is het nog niet zo ver; doch ongetwijfeld is de tijd komende en nabij - waarvan Th. à Brakel profeteerde op zijn sterfbed - dat de Joden Jezus van Názareth zullen erkennen en aanbidden als de gekomen Messias en de kerk zich heerlijk zal openbaren over de lengten en breedten der aarde. Men leze eens het "aanhangel" van "De trappen des geestelijken leven", hoe à Brakel - na de laatste hoofdstukken van de profeet Jesaja gelezen te hebben - profeteerde over en van deze komende heilstijd.

Zouden wij nu eindelijk ook niet eens gaan luisteren, zoals ook b.v. naar de reeds meer genoemde MacCheyne? (blz. 310)

"En indien het waar is, gelijk ik geloof dat het is, dat het in het plan Gods ligt, Zijn Koninkrijk te doen komen door de verlossing van Israël, hoe kan een verlichte, begenadigde ziel dan nalaten de bede te ontboezemen: "Doe wel aan Sion naar Uw welbehagen."

En zouden we nu eindelijk ook niet eens gaan luisteren, naar bij voorbeeld de volgende Godgeleerden?

"Als de Joden tot heerlijkheid aan het ganse aardrijk zullen gemaakt worden, dan zal hun heerlijkheid niet in onmiddellijke openbaringen, maar in heiligheid bestaan; daar zal heiligheid en heiligmaking zijn; daar zal heiligheid aan de bellen der paarden zijn", Zacharia 14:20. (Th. SHEPPARD)

"O ! die verbazende en verwonderlijke omwending zal dat grote volk, die grote natie, nu in een dikke duisternis, eens in zijn kracht ondervinden, volgens Romeinen 11:26. ... dan wanneer de tijden der heidenen zullen vervuld zijn, Lukas 21:24, en als God zal zeggen tegen alle grote volkeren, volgens Jesaja 19:25, "De Egyptenaren mijn volk, en de Assyriërs het werk Mijner handen en Israël Mijn erfdeel." (J. VERMEER)

Deze tijden zullen vervuld worden wanneer het oude Bondsvolk als natie tot waarachtige bekering zal komen. Het zal voor de gehele wereld "het lezen uit de doden" zijn. (Rom. 11:15) De kanttekenaren tekenen hierbij aan: *"dit is een algemeen spreekwoord, waarmede te kennen gegeven wordt een zeer grote verandering ten beste, alsof iemand dood zijnde wederom levend werd."*

Overigens gaan de kanttekenaren verder niet op deze komende heilstijd in.

Op welke wijze de mannen van de "nadere Reformatie" bezig geweest zijn met het volk van Israël en de grote en grootse toekomst van die natie, kunnen we o.a. zeer duidelijk lezen in het werk van H. WITSIUS, "De verbonden Gods met de mens."

Prof. Dr. J. van Genderen noemt Witsius - in zijn mooie dissertatie over deze theoloog - één van de grootste figuren van theologisch Nederland in de laatste decennia der 17e eeuw.

Luisteren we thans naar deze gezaghebbende Godgeleerde IV Boek, 15e hoofdstuk, blz. 891.

"Onder de goederen des N.T. kan ook geteld worden de herstelling van het tevoren verworpen Israëlitische volk en hun wederbrenging tot de gemeenschap Gods in Christus. Welke verborgenheid Paulus de heidenen verklaard heeft in Romeinen 11:25-27. Over welke plaats men deze dingen heeft aan te tekenen:

1. Dat de apostel hier een zekere verborgenheid uitlegt . . .
2. Dat het er de heidenen aan gelegen is, deze verborgenheid te kennen, om niet hoogmoedig van zichzelf te gevoelen, noch kwalijk van Israël te oordelen en dat wij daarom arbeiden moeten, om die dingen, die de profeten over deze zaak voorzegt hebben, naarstig en eendrachtelijk te onderzoeken.
3. Dat hier gesproken wordt van het Israëlitische volk, niet oneigenlijk maar eigenlijk zo genoemd, over hetwelk te dezer tijd gekomen is een verharding, een ongevoeligheid, een eelt, waarvan gesproken wordt in vers 7 en 2 Korinthe 1:14
...
4. Dat deze verharding alleen voor een deel over Israël gekomen is. Het ganse volk, van zijn eerste beginselen af, tot aan het einde der wereld toe, wordt aangemerkt als een geheel, waarvan diegenen een deel maken, die in die dagen van Gods toorn

en grimmigheid geleefd hebben, leven en zullen leven. De verharding heeft alleen dat deel ingenomen.

5. Dat de verharding niet zal duren dan zolang, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn, d.i. totdat het Evangelie onder alle volkeren der wereld zal verkondigd zijn . . .
6. Dat de volheid der heidenen ingegaan zijnde geheel Israël zalig zal worden; d.i. gelijk onze Ned. uitleggers wel verklaren, niet enige weinigen, maar een zeer grote menigte en gelijk als de ganse Joodse natie . . .

Uit het tevoren gezegde blijkt, dat diegenen van de zin des apostels afwijken, die door geheel Israël verstaan het geestelijk Israël, of het volk Gods zo uit de Joden als uit de heidenen verzameld en niet toestaan een bekering van het gehele Joodse volk tot Christus, in die zin, die van ons aangewezen is . . .

Eindelijk wordt onze verklaring bevestigd door het profetische getuigenis, van de apostel bijgebracht uit Jesaja 59:21 en 22, alwaar de Hebreeuwse woorden eigenlijk luiden: "Een verlosser zal er komen tot of voor Sion" . . .

Merkt aan, dat de apostel hier Sion en Jakob uitlegt van de Joden en met recht. Want deze zijn Jacobs natuurlijke zonen, geboren burgers van Sion, de anderen alleenlijk aangenomenen. Hun komt derhalve allereerst en door zichzelf die naam toe . . . Verder betekenen Sion en Jakob niet enige zeer weinigen uit Israël, maar het gehele lichaam der Joodse natie . . .

Ook veronderstelt hij zodanige tijd van de komst des Bevrijders, op welke andere heren behalve Jehova over Sion zouden heersen, Jesaja 26:12, van welker onwettige heerschappij Hij de Zijnen met een uitgestrekte hand zou bevrijden en tot Zijn eigendom maken . . .

Nademaal dit totnogtoe niet is geschied ten opzichte van het lichaam en algemeenheid van Jacobs volk, en de Schrift nochtans vervuld moet worden, zo heeft de apostel met recht besloten, dat het in de laatste tijd volkomen zal worden uitgevoerd. Want nademaal de grondslag van deze zaak het oerbond Gods met Israël is en dit vast, bestendig, onveranderlijk en aan geen twijfelachtige voorwaarde is hangende, zo kan het niet geschieden, dat alle de dingen, gelijk ze beloofd en voorzegd zijn, niet zouden gebeuren."

Na een reeks Schriftuurplaatsen bijgebracht te hebben (par. 31), gaat Witsius voort:

"Eindelijk zal met deze herstelling van Israël gevoegd zijn een rijkdom der ganse gemeente en gelijk als een leven uit de doden, Rom. 11: 12. De apostel geeft te kennen, dat er veel groter en onbekrompener goederen op de Christelijke Gemeente zullen afstromen uit der Joden volheid en wederaanneming, dan er uit derzelve val en vermindering tot de heidenen zijn gekomen. Groter zeg ik, in overvloedigheid en onbekrompener in uitbreiding. Wat aangaat de overvloedigheid zo wordt vooruitgesteld, dat omtrent de tijden van de bekering der Joden de wereld der heidenen zal zijn gelijk dood, gelijkewijs Christus bijkans beschrijft de gemeente van Sardis. Want het licht der zaligmakende kennis en de hitte der heiligheid en die levendige en wakkere eenvoudigheid van het oude Christendom, zouden bij verloop van tijd zeer veel verminderd worden. Veel volkeren, die eertijds met een grote ijver het Evangelie hebben omhelsd en naderhand door het vergif der Mohammedisterij, der Papisterij, der Vrijgeesterij en der Ongodisterij bijkans zijn gestorven, doen ons deze profetie geloven. Deze zullen, als de Joden hersteld zijn, gelijk als uit het graf schielijk levend gemaakt worden. Een nieuw licht zal hun toeschijnen, een nieuwe ijver ontstoken

worden, het leven Christi zal wederom in Zijn geestelijk lichaam geopenbaard worden, levendiger en krachtiger misschien, dan ooit tevoren."

DE BEKERING VAN ISRAËL NIET HET EINDE VAN GODS WERKEN OP AARDE

Als het ware "door de nood gedreven" moet momenteel deze en gene erkennen, dat er toch wel iets "aan de hand" is met het volk Israël. Een enkeling kan door datgene - waar we uiteindelijk a.h.w. met de neus op geduwd worden - niet loochenen, dat er nog iets bijzonders moet gebeuren. Die enkeling wil dan wel toestemmen en geloven, dat er nog een grote menigte van de Joden tot het ware geloof zullen komen en dat daarna het einde zal zijn. Dus dat direct na Israëls aanneming de oordeelsdag zal volgen.

Die gedachten vindt men dan hier en daar in de "lichtere" kringen. Het "zwaardere" gehalte der theologie en theologen acht ook dit nog maar dubieus; zwijgt er althans over! Het is echter niet belangrijk wat "licht" of "zwaar" er van denkt; belangrijk is alleen wat Gods Woord er ons van zegt. En dan kan gezegd worden, dat toch "licht" en "zwaar" dat Woord hanteert en uitlegt, dus ... wat moeten we nu geloven?⁷

Welnu; dan dienen we de raad van Ds. Hendrik de Cock ter harte te nemen en op te volgen:

"Misschien zeggen veler Uwer: "ja, maar dat boek der Openbaring is zo duister!" Raadpleegt dan de profeten en Godsmannen die voor ons geweest zijn . . ."

We willen enkele van deze Godsmannen aan het woord laten over Israëls toekomst, welke toekomst niet los te maken is van de toekomst van de gehele wereld.

U vindt dit duidelijk aangewezen bij P. CURTENIUS, een knap Godzalig theoloog, die leefde van 1716 tot 1790.

Uit zijn werk "Mozes' testament en lied" nemen we het volgende:

"Hij zal verzoenen Zijn land en Zijn volk." Deuteronomium 32:43. Hetgeen nu hiervan wordt getuigd, dat de Heere het één zowel als het andere verzoenen zal, Zijn land en Zijn volk. Het Joodse land ligt nog onder de vloek en de ban, waar het om de moord op de Messias, door de roede van Gods mond mede geslagen is, gelijk voorspeld was (Jesaja 11 :4 en Maleachi 4:6). Verder wordt beschreven de gevolgen van de vloek over land en volk, en de toestand der Joden in die tijd.

't Zal dan de vraag zijn: Hoe de Heere "Zijn land en Zijn volk, in het laatste der dagen zal verzoenen. Is het land Kanaän in het bijzonder totnogtoe van God verbannen zonder dat Hij daarin Zijn troon naar de aard der dagen des N.T. heeft willen vestigen; het zal toch eenmaal van die vloek worden ontheven.

De Heere zal uit kracht der voldoening van de Messias, of met betoning van het gewicht Zijns offerande, dat gestreng oordeel daarvan afnemen, waar het zo lang, nu reeds bijna 17 eeuwen, om de goddeloosheid van zijn oude inwoners onder gezucht heeft. En dus zal Hij dit land nog eens wederom met een gunstig oog kunnen aanzien, om het opnieuw te zegenen en naar de wijze van andere delen der aarde te doen bewonen.

De steden zullen waarschijnlijk worden herbouwd om mede te behoren tot de zetel van het koninkrijk van de Messias, ten einde Hij ook aldaar zal triomferen waar Hij tevoren veroordeeld was. Althans, dat land zal niet meer zijn een woestijn der

⁷ Men lake ons niet de uitdrukking "zwaar" en "licht"! Wij wensen hiermee niemand te krenken. Ter verduidelijking hebben we ons aangepast naar het kerkelijk spraakgebruik ten deze. Welbeschouwd zijn deze termen ondingen.

heidene, maar een planthof der kerk, met de andere landen aan de heerschappij van Koning Jezus onderworpen, zodat al dat land, met het oplichten van de ban der verzoening van Christus, tot de kerk zal moeten wederkeren, opdat de Joden Hem ook in hun oude land, doch niet anders dan in Geest en Waarheid zouden kunnen dienen. Immers, Jeruzalem zal niet langer van de heidenen vertreden worden, dan totdat de tijden der heidenen vervuld zullen zijn. Men mag, tot breder verklaring, hierop nalezen Jeremia 31 en Ezechiël 36-39, (blz. 638-642).

En wat zal er dan anders overig blijven, dan dat de ganse aarde, zonder enige verdere uitzondering van plaatsen, tot een toneel van Gods lof in dienst zal worden gesteld? En dat men, na het ophouden van alle vijandelijkheden en vervolgingen, overal een stille rust en aangename vrede zal mogen genieten? Immers, dat behoort mede tot het verzoenen van het land des Heeren, maar wij stellen het hier achteraan, omdat het eerst zal volgen op de bekering der Joden, Psalm 85:10-14; Jesaja 11:6-9; Jesaja 60:17, 21 en 22.

Met één woord: Te dien dage zal de Heere alleen koning zijn, Hij één en Zijn naam één, over de ganse aarde, Zacharia 14:9. Dan, wanneer de zevende engel bazuinen zal, zeggende met een grote stem: "De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van Zijn Christus en Hij zal als koning heersen in alle eeuwigheid" en alsdan zal men met de grootste nadruk mogen juichen: "O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de ganse aarde," Psalm 8:10. (Blz. 645-646).

P. CURTENIUS "DE ZWAARSTE PLAATSEN DER BRIEVEN VAN PAULUS"

Deel I, verhandeling over Romeinen 11:25 en 26.

Blz. 626, "Ja, *de volheid* der heidenen wordt het genoemd, omdat dit werk dan eerst te verwachten is, wanneer de tijden der heidenen vervuld zouden zijn. En alsdan zal ook de aarde vol zin van kennis des Heeren, gelijk de wateren de bodem der zee bedekken; dan, wil ik zeggen, wanneer de Messias, die, als een steen is afgehouden van de berg des Jodendoms, bij het vermalen aan al de koninkrijken der wereld, zelf zal worden tot zulk een grote berg, die de gehele aarde zal vervullen."

Blz. 627. "Zelfs is de volheid der heidenen noch niet ingegaan tot op deze tegenwoordige dag. Want de kerk is sedert verscheidene eeuwen en in verscheidene landen, eer verminderd dan toegenomen. In het oosten ligt zij nog onder de geweldige macht der Mohammedanen. In het zuiden heerst de heilloze scepter der nazaten van Cham. En wat is er ook nog in de nieuwe wereld, het uitgestrekte deel van Amerika, een barre ledigheid van Christenen, indien men ze stelt tegen de miljoenen woeste volkeren die daar wonen, en welker zinnen door het geklank van het evangelie nimmer getroffen zijn? Om nu niet te zeggen, hoe zelfs het grootste gedeelte van Europa nog door de antichrist, wiens leer niets anders is, dan een herbakken heidendom, overheerst wordt. Ja, ook uitdrukkelijk is gezegd Openbaring 15:8, niemand kon in de tempel ingaan, totdat de zeven plagen der zeven engelen geëindigd waren.

En daarom verwachten wij eerst in het toekomstige die gelukkige tijden, dat het Evangelie der zaligheid zal verkondigd worden in de gehele wereld, niet slechts zonder verschil van land of volk, maar ook zelfs zonder enig gewest en landschap over te slaan, en dat er dan geen volk op de ganse aardbodem zal zijn, waar uit niet nog veel groter aantal dan ooit tevoren geschied is, zal worden opgewekt, om zich te voegen tot de ware kerk, haar wetten op zich te nemen en zich met haar in liefde te verenigen." Psalm 86:9; Psalm 102:19, 22, 23; Jesaja 11:10; Jesaja 24:14-16; Jesaja 60:3, 4, 7, 8 en 11, enz.

Blz. 632. "Hierom wordt er ook nog tot verklaring bijgevoegd, "En alzo zal geheel Israël zalig worden." Verscheidene uitleggers verstaan hierdoor de ganse kerk, of het Israël Gods naar de geest, beide uit Joden en heidenen samengevoegd. Doch

- (1) behalve, dat men niet licht een plaats uit het N.T. zal aanwijzen, waar de naam van Israël, Gods kerk met insluiting der heidenen te kennen geeft, zo was het
- (2) voor de Romeinen geen verborgenheid, gelijk de apostel zegt, als hij hun had willen bekend maken, dat het geestelijk Israël moest bekeerd worden; dewijl dit in die tijd reeds vervuld werd, noch ooit door iemand, die zich een christen noemde, ontkend was.
- (3) Hier komt bij, dat Paulus "de verborgenheid" van onze tekst bijbrengt met dat oogmerk, opdat de heidenen zich niet zouden beroemen boven de Joden. Maar, verstond hij hier door Israël ook de kerk uit de heidenen, dan had hij de heidenen hierdoor zeker nog meer stofgegeven om zich te verheffen, als die in de plaats der "afgebroken takken", met verharding van het grootste deel der Joden, waren ingeënt; daar het integendeel moest strekken, om hun hoogmoed te vernederen, indien hij thans de zaligheid van het eigenlijke Israël, hetzelfde, waarover de verharding gekomen was, heeft willen beschrijven.
- (4) Ik zwijg dat de naam van Jakob in het slot van dit 26ste vers ons ook alleen bepaalt tot Jacobs vleselijke nakomelingen en dat zij deswegens mede vers 28 "de beminden om der vaderen wil" geheten worden."

Blz. 639. "Maar op het einde van de bediening van het Evangelie zal die orde worden omgekeerd en dan zullen eerst de heidenen, daarna de Joden tot het geloof worden toegebracht, opdat het woord van de Heiland uit de gelijkenis vervuld worde, de laatsten zullen de eersten zijn en de eersten de laatsten. Eerst moeten de heidenen vragen naar de wortel Isai en daarop zal dan volgen, dat de Heere ten andere male, de eerste maal was het reeds gebeurd op de grote Pinksterdag, Zijn hand zal aanleggen om weder te brengen het overblijfsel Zijns volks. En Hij zal een banier oprichten onder de heidenen, die derhalve vooraf moet gesteld zijn, om de verdrevenen Israëls te verzamelen van de vier winden des aardrijks, Jesaja 11: 10-12. Dus zal Israël de derde wezen met de Egyptenaren en de Assyriërs, een zegen in het midden van de lande .... Daarop ziet het ook, dat de wateren, die weleer vloeiden van het Oosten naar het Westen, ten laatste van het Westen naar het Oosten zullen wederkeren, om de volkeren, die in het Oosten wonen, met de leer der genade te besprengen, naar Ezechiël 47:1-5, verg. met Zacharia 14:8. Met één woord, was het een merkteken van de eerste tijd van het N.T., dat de Naam des Heeren moest geprezen worden van de opgang der zon tot aan haar ondergang, Psalm 113: 3 en Maleáchi 1: 11, het tegendeel zal men gewaar worden in de laatste tod, want dan zullen zij de naam des Heeren vrezén, eerst van de nedergang en daarna Zijn heerlijkheid van de opgang der zon." Jesaja 59:19.

Blz. 649. "Ja, ook het hedendaags Rome is de grootste hinderpaal, waardoor de bekering der Joden wordt opgehouden. Want men is met zulk een bitterheid tegen hen vervuld, dat men het nageslacht van vader Abraham allermeeft in de Roomse landen kwelt en verdrukt, ja te vuur en te zwaard vervolgt."

THEODORUS VAN DER GROE

"De laatste ziener" wordt de bekende boetgezant Th. van der Groe, die leefde in de tweede helft van de 18e eeuw, vooral in kringen van Oud-Gereformeerde signatuur graag genoemd. En zeker niet geheel ten onrechte! De predikanten onzer dagen die hem "volgen", citeren hem graag in zijn somber en zwaar klinkende

oordeelsaankondigingen over Nederlands kerk. En dat Van der Groe daarin niet misgetast heeft kunnen we voor onze ogen zien. De verwoesting van Nederlands kerk door Van der Groe aangekondigd is allerwegen in haar puinhopen waar te nemen. Dat Van der Groe bijvoorbeeld heeft aangekondigd, dat Nederlands kerk een "geraamte" gelijk zou worden, wordt nog wel eens hier en daar op de predikstoel naar voren gebracht.

Maar welk recht hebben sommige predikers om Van der Groe zó eenzijdig te laten spreken? Het doel van hen is duidelijk. En het recht ontlene ze dan ook aan dit doel!

Als het zo is wat in bepaalde kringen van Van der Groe "gemaakt" wordt, dan is er geen enkele hoop meer voor de kerk; niet meer voor de wereld. Er is vrijwel geen werking meer van Gods Geest; de gelovigen sterven uit; "het einde is gekomen over mijn volk Israël" - over Nederland. Een preek uit Amos van Van der Groe moet dan dienst doen voor de huidige profeten. Israël heeft geen toekomst meer is in die kringen dan ook vastgesteld. En men ziet niet in, dat al is tijdelijk het "einde" gekomen over Israël, God nog eens tot dit volk zal wederkeren.

Als de visie van de huidige "geestverwanten" van Van der Groe juist is, waar zou men zich dan nog druk over maken? "Gods Koninkrijk is niet van deze wereld" en het ziet er nu wel naar uit dat de wederkomst van Christus niet lang meer op zich kan laten wachten. Intussen kan men het veelal in de wereld best uithouden. Maar wie zou zich nu nog druk maken over Gods Kerk daar haar aardse roeping en loopbaan welhaast voleind is? Sprák Van der Groe zo? Wát men er ook van maakt en zegt, Van der Groe sprak zo niet! De laatste ziener heeft wel wat anders aangekondigd dan de huidige christenheid in haar diverse verschijningen er van belijft te maken.

Na hetgeen we van Van der Groe geciteerd hebben op blz. 33 en 34 uit zijn verklaring van de Catechismus laten we nu enkele sprekende gedeelten volgen over zijn grote verwachting voor het zaad van Abraham naar het vlees:

TH. V. D. GROE: "VEERTIEN BIDDAGS-PREKEN"

"Predikatie over Romeinen 11:26; "Dan zal Hij de goddeloosheden afwenden van Jakob."

Dat wil niet anders zeggen, dan dat onze Heere Jezus Christus, de grote Koning en Verlosser Zijner kerk, in die laatste tod, het Joodse volk, met Zijn genadige en machtige hand, weder zal bekeren, in Zijn verbond en zalige gemeenschap zal herstellen en al hun zonden en snode ongerechtigheden van hen zal wegdoen, enz. Hiertoe zal die getrouwe Verlosser, dan weder tot hen komen, op een zeer genadige en heerlijke wijze, niet lichamelijk maar geestelijk.

"Doch, over het huis Davids en over de inwoners van Jeruzalem, zal Ik uitstorten de geest der genade en der gebeden en zij zullen Mij aanschouwen, dien zij doorstoken hebben; en zij zullen over Hem rouwklagen." Dan zal Hij, in de harten der kinderen Israëls, ook werken een levendig en waarachtig geloof, waardoor zij Hem, voor hun Messias en Verlosser, nu zullen aannemen en zij zich wederom zullen begeven onder de band van Zijn verbond. En ziet! dan zal Hij, met Zijn dierbaar bloed, Jacobs bloedschulden en al hun zonden en ongerechtigheden, ook geheel afwassen en die van hen afwenden, door een genadige verzoening en rechtvaardigmaking; Hij zal die dan altemaal vergeven en voortaan niet meer gedenken. Hij zal hun staat, hun godsdienst en alles, dan wederom wonderbaarlijk oprichten en herstellen, en dan met Zijn heiligdom, weder in het midden van hen wonen. O! dan zullen Jacobs dorre beenderen wederom levend worden!

Want, indien der Joden verwerping, der verzoening der wereld geweest is, wat zal dan hun aanneming anders wezen, dan het leven uit de doden? Gelijk de apostel het alzo

beschrijft, vers 15. Dit zal dan het grootste werk zijn en de heerlijkste verlossing der kerk, die nog ooit op deze wereld gezien is; dan zal Christus, Zijn genade en heerlijkheid, in Zijn kerk laten schijnen, veel meer dan ooit tevoren; Joden en heidenen zullen dan tezamen, onder Zijn Rijks-Scepter buigen en Zijn Koninkrijk zal dan in een zodanige, gezegende, voorspoedige en geestelijke staat zijn, als het voorheen op deze aarde nog nimmer gezien is; en zo zullen alle die uitnemende Godsspraken der profeten, die van de laatste staat der kerk handelen nu gelijkelijk, in haar volkomenste kracht vervuld worden, doch waarover wij ons nu niet verder kunnen uitlaten."

TH. VAN DER GROE: voorrede in de "Verklaring van de 12 kleine profeten" van Mr. G. Hutcheson.

"Maar alsdan, wanneer de tijd van der Joden bekering zal gekomen zijn, zal de zesde grote en aanmerkelijke verandering in de zaak van Gods verbond met de wereld geschieden, dewelke nog heden van ons in het geloof verwacht wordt, gelijk de Heere ons dezelve in Zijn Woord heeft geopenbaard. Zo ras als de volheid der heidenen zal ingegaan zijn, zal de Heere, als Israëls onveranderlijke Verbondsgod, zich in grote ontferming opmaken, om dit Zijn oude volk uit alle landen van de aardbodem, waarheen Hij het verdreven heeft, wederom te vergaderen tot Zijn verbond.

O ! wat zal dit een blijde en zalige tijd zijn op de aardbodem, als de almachtige God met Zijn eigen hand het oude Israëel, na deszelfs langdurige verwerping, in Zijn verbond weder zal inenten; en als zij, tezamen met het Christendom uit de heidenen, in één huis en kerk zullen wonen en zij allen de Heere zullen dienen met eenparige schouder. Voorwaar, indien haar verwerping de verzoening der wereld is, wat zal de aanneming zeezen, anders dan het leven uit de doden? Romeinen 11: 15.

Wij achten het noch veilig, noch noodzakelijk te zijn, de bijzonderheden van deze grote bekering der Joden en van deze nieuwe verbondmaking tussen God en haar, al te nieuwsgierig na te speuren; want hoe klaar en heerlijk de voorzeggingen der profeten daar ook van spreken, zo zal nochtans de vervulling in de tijd ons eerst het rechte licht aanbrenge, om alles, wat daarvan tevoren gezegd is, nauwkeurig te verstaan.

Het zal ons dan genoeg zijn te weten, dat, na die toekomstige bekering der Joden, zij en de christenen uit de heidenen, alsdan bestendig een volk en kerk voor Christus zullen zijn, staande in hetzelfde verbond des Evangelies, en hebbende altijd enerlei lot van voor- en tegenspoed met elkaar; hetwelk dan alzo zal blijven duren tot des wereld einde toe; tot hoe ver dan ook de zesde periode of tijdperk van Gods verbond met de mensen zich zal uitstrekken."

Als één der laatsten in Nederlands Staatskerk heeft deze Godsman dit getuigenis nog nagelaten. Welk een licht van boven heeft Van der Groe ontvangen. Welk een inzicht had hij in Gods Woord. Het is ontstellend dat men dit heeft durven verwerpen. Nu God een werk begonnen is met Zijn oude Bondsvolk is men gedwongen door de omstandigheden niet meer zo star te blijven zeggen, dat er voor Israëel geen toekomst meer is. Hoewel velen nu nog dit tijdsteken blijven loochenen en niet tot de erkenning willen komen, dat vervulling van Goddelijke profetie zich voor onze ogen voltrekt.

Laten we eens geheel en van harte terugkeren tot de geschriften der vaderen; met al wat in ons is het huidige dwaallicht verwerpen en ons koesteren in het licht, dat de Heere zo helder heeft laten schijnen in de kerk der Reformatie.

Het zal blijken, dat de Kralingse boetgezant en ziener, woorden gesproken heeft die verankerd liggen in Gods onfeilbaar Woord en eeuwig blijvend Getuigenis. Voor ons Reformatorische volksdeel zijn er bekende en zéér bekende "oudvaders" die

geschreven hebben over het nationaal en geestelijk herstel van het volk der Joden. Dezelfde visie vinden we óók bij oude theologen, die niet zo'n bekendheid hebben gekregen, maar in hun eigen tijd niet minder geacht waren.

Een voorbeeld is PLEVIER, de in 1762 overleden predikant, (Van 1713-1754 te Middelburg) wiens werken in die tijd met grote vreugde werden begroet. Men verlangde immer naar zijn nieuwe geschriften. Uit zijn commentaar op de profeet Zefánja vermelden we iets van zijn verklaring op hoofdstuk 3:11-13:

"Die verklaring geeft te kennen, dat de Joden in het laatste der dagen, zo tot de Heere bekeerd en geleid zullen worden, tot het gerust genot van Zijn zegeningen, gelijk tevoren gezegd was; dat zij ook door geen verschrikkelijke bejegeningen van iemand daar in gestoord zullen worden; daar de Heere teweegbrengen zal, dat er dan geen verschrikker tegen hen te voorschijn zal komen, die zich tevoren verschrikkelijke vijanden van Gods volk zullen vertoond hebben."

Plevier doelt hier op de waarachtige bekering der Joden in het laatste der dagen èn die hunner vijanden (nl. de Arabische volkeren), die de Joden daarvoor schrikkelijk zullen benauwen, doch daarna met hen in vrede zullen wonen.

In deze verhandeling mag zeker THOMAS BOSTON niet ontbreken. Het gezag van deze befaamde theoloog behoeft niet nader verklaard te worden.

Boston heeft ook een verhandeling ten beste gegeven over de toekomstige bekering der Joden. Daar we ons moeten beperken geven we slechts enkele citaten van hem over dit belangwekkende gegeven. We citeren hem naar de Engelse uitgave.

Als uitgangspunt van zijn beschouwing neemt Boston Zacharia 12:12 en verklaart, dat deze tekst betrekking heeft op de algemene rouwklage die er zal zijn bij de Joden, als zij hun zonden zullen gevoelen.

"Deze uitstorting van de Geest en de rouwklage als gevolg daarvan, ziet op de tijd van het Evangelie na de dood van Christus. Was de belofte reeds vervuld in deze dagen, dan zou ze in verband staan met Handelingen 2: 5, 37 en 41. Maar de Schrift zegt niet, dat ze toen vervuld is. Daarom meen ik, dat wat toen met de Pinksterdag is gebeurd, niet de vervulling van deze tekst is, al kan het een voorafschaduwing zijn geweest. Deze uitstorting (van de Geest) en rouwklage moeten plaats vinden ten dage dat God zal zoeken te verdelgen alle heidenen, die tegen Jeruzalem aankomen"

"De uitstorting en rouwklage in Handelingen 2. waren in een tijd, toen de Heere op het punt stond Jeruzalem te laten verwoesten door de heidenen. Ik ben daarom van mening, dat deze belofte nog moet worden vervuld ten tijde als de Joden geroepen worden."

"Er komt een dag, dat er een nationale bekering der Joden plaats zal hebben." Enz.

Zie voor het vervolg de complete preek van Th. Boston, op deze site aanwezig

Deze verhandeling van Boston is goud waard. De gedachten van Boston zijn overweldigend; versterkend en hartverwarmend! Het is een vreselijke ding, dat we deze doorluchtige zaken zo kwijt zijn geraakt. Ook in dit opzicht is Schotland het meest en méér getrouw geweest dan Nederland. Nóg leeft dit in de Schotse Kerk, met name vooral in de Pree Presbyterian Church of Scotland. We verwijzen hiervoor vooral naar de brief van Ds. MACLEOD aan de Schotse jeugd over deze geweldige zaken, welke staan vervuld te worden. Zo denkt ook in deze het rechtzinnige volk in Schotland.

In aansluiting op hetgeen wij aanhaalden uit een preek van Boston over Zacharia 12:12 laten we hieronder enige gedachten volgen uit het commentaar op Zacharia van G. HUTCHESON. Wie de voorrede van Van der Groe kent in dit werk (nl. "Verklaring van de twaalf kleine profeten") weet voldoende wie Hutcheson is. Ook deze wijn behoeft onze krans niet.

"Voornamelijk mag dit tot bemoediging zijn, dat er tegen het einde van de dagen van het Evangelie, inzonderheid wanneer geheel Israël bekeerd zal worden en de volheid der heidenen in zal gaan, een tijd van licht, troost en rust zijn zal." - 14:8.

"Want hier is een belofte, dat des Heeren naam één zal zijn; te weten, over de ganse aarde, daar Hij Koning is, en dit zal voorspoedig voortgaan, wanneer wij, in de zaken van de godsdienst, maar één Heere hebben en bedoelen. De vervulling van deze belofte, gelijk die in een groter mate in deze tijden begonnen is dan in voorgaande tijden, alzo schijnt de meer volkomen vervulling van dezelve bewaard te worden, tot de tijd van Israëls bekering en herstelling, waarvan in het vervolg gesproken wordt." - 14:9.

"Dat de stad, hersteld zijnde, niet meer geheel verwoest zou worden als voormaals is geschied; hetwelk niet van de stad, gelijk die ten tijde van Zacharia gebouwd werd, verstaan kan worden; want in vers 1 en 2 was voorzeggd, en de historie en bevinding hebben het bevestigd, dat die geheel verwoest is geworden; maar dat die, na de bekering van Israël, en derzelve herstelling in haar eigen plaats (hetwelk niet geestelijk kan genomen worden) niet meer alzo verwoest zou worden. En dat Jeruzalem voor haar een veilige woning zou zijn; namelijk, nadat deze vijanden ten ondergebracht zullen worden die haar beroeren, en haar de bezitting van het land belleten; waarvan in de volgende verzen gesproken wordt." - 14:10.

"In het zesde deel van de profetie worden de oordelen Gods over de vijanden en vervolgers der kerk, en inzonderheid van het bekeerde Israël, voorzeggd en in verscheidene oordelen aangewezen." - 14:12.

"In het achtste of laatste deel van de profetie, wordt ons de zuiverheid en de heiligheid van de kerk beschreven; inzonderheid zoals die zijn zal na de bekering van Israël, en van die vijanden uit de heidenen" - 14:20, 21.

"Want deze voorzeggung, in derzelve volste uitgestrektheid genomen, zo voorzegt die maar alleen, dat in enige eeuw van de kerk, en inzonderheid omtrent de tijd van de bekering van Israël, de ware heiligheid en de bekering zeer algemeen zullen zijn, zodat allen die tot de kerk komen, beschaamd zullen wezen, om haar niet enigszins gelijk te zijn." - 14:20, 21.

JUSTUS VERMEER, bekend en geliefd bij allen die naar "waarheid in het binnenste" staan, zegt in zijn "Oefeningen" het volgende over het herstel van het volk der Joden:

"Eindelijk gedenkt veel voor de Heere de verdrukke kerk en de gevangenen, alsof gij mede een gevangene waart; zij roepen ons toe: gaat het u niet aan, die over de weg gaat? En dat de Joden bekeerd mogen worden, en de antichrist moge zinken, ten einde langs die zee in ons land en in ons hart een leven uit de dood kome . . ." - blz. 108.

"Eindelijk gedenkt veel de gevangenen der verdrukke kerken; zoekt hun lasten uit kracht van de gemeenschap der heiligen te gevoelen en de Heere voor te dragen, en dat gij veel de bekering der Joden en het zinken van de antichrist van de Heere begeren moogt." - blz. 199.

"Ligt ook in deze woorden opgesloten (Jeremia 33:6), de volkomenheid en zekerheid van de verlossing Israëls uit alle en uit allerlei oorzakelijke en gevolgelijke ellenden. God zal ze genezen, zij zullen volgens Hosea 3:5 wederkeren tot de Heere hun God en David hun Koning, en zij zullen vrezende komen tot de Heere en Zijn goedheid in het

laatste der dagen; en hoe donker het er uitziet! O ! dat zal zo zijn, als men Gods Woord en belofte maar voor zich heeft; die waarheid is eeuwig, het ontbreekt de Heere toch aan geen macht, wijsheid en goedheid. Wat moest een Christen zich niet zoeken te gewennen, om in het donker te hopen en dat dan het geloof mocht wassen! Paulus zegt maar eenvoudig: (ogende op Israël, in het laatste der dagen), Romeinen 11:23, God (zegt hij) is machtig, hen weder in te enten; wel zo moeten wij, als wij wat van de Heere hadden en als het donker was, ook zeggen." - blz. 302.

"Ons schijnt toe, hierdoor niet alleen, maar uit vergelijking met het vorige en het vervolg, dat hier bedoeld wordt Israëls volle herstelling, of de herstelmiddelen in het laatste der dagen namelijk de dagen volgens Psalm 72:7, wanneer de bergen de volkeren vrede dragen zullen en ook de heuvelen met gerechtigheid, en dat de rechtvaardigen zullen bloeien en de veelheid van vrede, wanneer de Messias heersen zal van de zee tot de zee en van de rivieren tot aan de einden der aarde" (preek over Jeremia 33:6, laatste gedeelte "en (Ik) zal hun openbaren overvloed zaan wrede en raarheid" - blz. 318.

"O! die verbazende en verwonderlijke omwenting zal dat grote volk, die grote natie, nu in een dikke duisternis, eens in zijn kracht ondervinden, volgens Romeinen 11:26 . . . dan, wanneer de tijden der heidenen zullen vervuld zijn, Lukas 21: 24, en als God zal zeggen tegen alle grote volkeren, volgens Jesaja 19:25, "De Egyptenaren mijn volk, de Assyriërs het werk mijner handen en Israël mijn erfdeel."

"O ! wie zal leven als God dit doen zal?

Echter vrienden! is het reeds zo, dat de Heere ons land al vooraf bezocht heeft in genade; wij zijn Israël al voorgegaan. Wij zijn volgens Jesaja 9:1, dat volk in duisternis gezeten, over wie een groot licht is opgegaan; zou men hedendaags dat onderscheid tussen onze zogenoemd Christendom en tussen die arme, verstrooide Joden, uit de wederzijdse handel en omgang wel merken? Het is evenwel waar, in zulke dagen leven wij, maar weet dat het wat te zeggen zal zijn, in zulk een tijd geboren te zijn en onverzoend met God en in de leugen liggende gebleven te zijn."

"Wat de persoon der Joden betreft, mag men genoegzaam zeggen al wat geboren wordt, dat gaat verloren; echter is de belofte Gods aan hun natie groot. God zal eens zeggen, als Zacharia 8: 3, "Ik ben wedergekeerd tot Sion, en Ik zal in het midden van Jeruzalem wonen; en Jeruzalem zal geheten worden een stad der waarheid, en de berg des Heeren der Heirscharen, een berg der heiligheid." Ondertussen vrienden! zijn dit zaken, die elk mens, en dus ook elk onzer hoofd voor hoofd, deelachtig moet worden, zal hij ooit Gods aangezicht zien." - blz. 320/321.

"Wij menen dat zeer bedenkelijk is, of deze belofte niet verder ziet dan op de wederbrenging uit Sabel; de redenen hiervoor schijnen:

- a. De uitdrukkelijke belofte Gods in dit vers (Jeremia 33: 7), nl. niet alleen wegens het wenden van de gevangenis van Juda uit Babel, maar ook wegens die van Israël, nl. de tien stemmen, die reeds naar Assyrië weggevoerd waren. Het is wel waar, dat er volgens Jeremia 3: 14, enige weinigen terug zijn gekomen, die volgens 2 Kronieken 35: 17, 18, onder Juda hun toevlucht hadden genomen en daar gebleven waren, gelijk men ook leest van Zacharia en Elisabeth ten tijde van Christus, die uit Levi, Lukas 1:5, Anna de profetes, die uit Aser en gevolgelijk uit de tien stammen waren; maar echter schijnt het zo, ten minste zo vindt men mijns wetens geen uitdrukkelijk gewag in de Bijbel, dat de meesten van de tien stammen uit Assyrië ook zijn wedergekeerd, en evenwel is de belofte hier zo uitdrukkelijk aan de tien stammen, als aan Juda.
- b. Ook de uitdrukkelijke belofte Gods in dit vers, nl. dat de Heere Juda en Israël bouwen zou als in het eerste, of meerder dan in het begin. Nu weet elk, dat na hun

wederkering uit Babel, zij nooit genoten hebben, hetgeen zij onder Salomo hadden; gevolgelijk zou men dit bouwen in een geestelijke zin voornamelijk kunnen opvatten, wanneer volgens Zacharia 2:14, 13 en 18 en 8:3-8, de stad herbouwd en dorpsgewijze bewoond zou worden, en dat knechtken en meisjes weder zouden spelen op de straten. Vergelijkt hiermede nu eens dit teksthoofdstuk van vers 8 tot 16, daar vindt gij dezelfde beloften, en tegelijk dat dit plaats zou hebben in de dagen van de Spruit Davids, de Heere hun gerechtigheid; in die dagen zou Juda verlost worden en Jeruzalem zeker wonen, dat dit op hun geestelijke verlossing zou kunnen zien, hetwelk alle lichamelijke verlossingen insluit, schijnt ons Jeremia 30 : 18-24, waar gij dezelfde belofte vindt als bij Zacharia en hier in ons teksthoofdstuk, en alwaar in het 24ste vers bijgevoegd wordt, dat in het laatste der dagen hierop gelet zou worden. Wie het lust, kan hierover nazien de randtekst op Jeremia 30:18.

Hierop volgt aanstonds die belofte in het eerste vers van Jeremia 31, "Te dien zelfde tijd zal ik alle geslachten Israëls tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn" - blz. 328/329.

"Omdat wij duidelijk lezen, Jeremia 16:14, 15 en 23:8, dat de dagen komen zullen, dat er niet meer gezegd zal worden, zo waarachtig als de Heere leeft, die Israël uit Egypte heeft opgevoerd, maar zo waarachtig als de Heere leeft, die Israël heeft opgevoerd uit het land van het Noorden en uit de landen waarheen Hij ze verdreven had, want ik zal hen wederbrengen in hun land; zo ver nu zou die laatste oprichting al hun vorige verlossingen overtreffen, dat die eerste (als het ware) vergeten zou worden en dat zij de Heere de eeuwige roem geven zouden wegens die laatste verbazende herstelling. Wij vinden aangetekend van Sebastianus Smith, in zijn verklaring over Jeremia; hij zegt; het Joodse volk is eertijds uit Babel verlost, opdat het des Messias komst zou verwachten en van Hem tot een heilige kerk Gods gebouwd worden. Paulus zinkt er bij de weg over Gods weg met Israël, uitroepende: O diepte des rijkdoms, beide des wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? En hij eindigt met alles in de Heere." -blz. 332

"Gelijk er vele dingen waren, die de dag des oordeels voorgingen en ten bewijze strekten dat hij naderde, zo zal ook de toekomst van de Zoon des Mensen haar bewijzen of tekenen hebben, nl.:

Eerst zal de afval komen, volgens Paulus' getuigenis, 2 Thessalonicenzen 2:3, de antichrist eerst zinken als een molensteen, Openbaring 16:10; 18:16, 18. Joden en heidenen zullen alvorens bekeerd worden, Hosea 3, vergeleken met Romeinen 11:25, 26, hetwelk een leven uit de doden veroorzaken zal in de kerk; *dit zal een heerlijke staat der kerk uitmaken, als wanneer de Satan als een bliksem uit de hemel zal vallen.* Eindelijk na die tijd, zal het wederom donkerder worden onder een opstand van God en Magog, verschrikkelijke vijanden der kerk Gods. Hierdoor zal de wereld weer wederom zo verdorven worden tot de tijd van het einde toe, dat als de Heere ten algemeen oordeel komen zal, Hij kwalijk geloof vinden zal op aarde . . ." - blz. 466.

ISRAËL NU!

Kunnen we op goede gronden zeggen, dat het momenteel anders is dan in de dagen van Justus Vermeer? Kunnen we - met de Schrift aan onze zijde - àndere en bètere dingen van het volk der Joden zeggen, als Vermeer het moest zeggen? Hij stelde in die dagen, dat "men genoegzaam mag zeggen, dat al wat van de Joden geboren wordt,

verloren gaat." Ontzettende gedachte; hier ontsluit zich voor ons "die diepe, barmhartige en evenzeer rechtvaardige onderscheiding der mensen, zijnde in even gelijke staat des verderfs, of het besluit van verkiezing en verwerping, in het Woord Gods geopenbaard."

Hoe openbaart zich het volk Israël zich thans? Naar verschillende gegevens te oordelen belijdt ca. 10% van het Joodse volk, het "geloof der vaders"; d.w.z. het orthodoxe Joodse geloof, met verwerping van de Middelaar Gods en der mensen! Ontzettende zaak. En de rest van dit volk; deze "beminden om der vaders wil"? Een "modern" volk in een "moderne" staat en dat in de "moderne" zin van het woord! Dat wil zeggen; goddeloos. Zeker; een volk dat zich onderscheidt van andere volken door een enorme geestkracht, een zelfvertrouwen dat respect, ja verbastering afdwingt; kortom een geestesgesteldheid zoals . . . zij door alle eeuwen heen in hun verstrooiing gehad hebben! Maar toch - en Gods Woord dient onze enige maatstaf te zijn - "natuurlijke mensen, de geest niet hebbende."

Daarmee is dit bijzondere volk volledig gekenschetst. Ezechiël 37 moet nog voor het belangrijkste deel in vervulling gaan. Daarop wordt gewacht, als op een "leven uit de doden"!

Nu wordt in onze dagen wel gezegd, dat dit volk (welk gedeelte?) een sterk vertrouwen in de Verbondsgod heeft. Doch welke Verbondsgod is dit toch? Die God welke zich geopenbaard heeft in Zijn Zoon? Neen. Die God kent dit volk nog niet. En toch is God met dit volk bezig; toch heeft de Heere een bijzonder oog op dit volk.

Er staat wat te gebeuren in onze dagen. Gebeurtenissen zijn op handen, waarbij alle grote en schokkende gebeurtenissen der geschiedenis, in het niet zullen zinken. Op andere plaatsen in dit werk leest u er meer over.

Daar dit werk allereerst en allermeeft is bedoeld als gedocumenteerde bewijsvoering hoe onze vaders hebben geschreven over "Israëls aanneming als het leven uit de doden", gaan wij verder niet op de huidige gebeurtenissen in. Alleen nog dit.

Wat momenteel in en rondom Israël gaande is, vinden we beschreven in de Bijbelse profetieën. Men denke in het bijzonder aan de laatste hoofdstukken van de profeet Zacharia. En zeker niet te vergeten de hoofdstukken 37 tot en met 39 van de profeet Ezechiël.

We willen in het bijzonder even stilstaan bij Zacharia 12.

Dit hoofdstuk gewaagt van de geweldige krachten die Israël - als Gods uniek en bijzonder volk - zal openbaren in zijn strijd met de omliggende volkeren, waarvan de recente heldenstrijd van onze dagen ongetwijfeld nog maar een zwak voorspel is. Dit hoofdstuk maakt melding van de "lastige steen" die Jeruzalem zal zijn voor alle volken. Men leze de Bijbel náást de krant en men doe dit steeds meer! Hoewel Israël - op grond der profetieën - óók nog een tijd zal meemaken van geweldig leed en bijna-vernietiging; de einduitkomst zal voor dit uitverkoren volk overwinnend zijn, omdat de God Israëls hen sterkte zal geven en hun sterkte zal zijn. Hij zal ze brengen tot de erkenning, dat Jezus van Nazareth de beloofde én gekomen Messias is.

Over de ontzaglijke gebeurtenissen die nog plaats zullen vinden - ook en vooral mét en rondom Israël - leest u meer in het hoofdstuk "In de schaduw van het millenium."

Dit is zeker; wij zullen van Israël blijven horen, totdat Israël waarlijk Israël is en zij - zoals de Thomas Shepard in de 17e eeuw zei - tot heerlijkheid van de ganse aarde gemaakt zullen worden! En hoe wij ook nu - ja vooral nu - met Israël bezig dienen te zijn heeft

Jacobus Koelman ons al eeuwen geleden voorgehouden. We slaan zijn werkje "De plichten der ouders in kinderen voor God op te voeden" open.

Koelman wekt de ouders op om hun kinderen aan te moedigen te bidden voor velerlei zaken. Daaronder noemt hij ook, het gebed voor de Joden en hun bekering en dat zij eens een heerlijke kerk mogen worden. Van blz. 110 en 111 nemen we over

"Ten vijfde, in het gebed moet een bijzonder deel zijn de voorbedding voor anderen, waardoor wij het goede voor hen verzoeken, en het kwade van hen afbidden; en hier moet men kennis en memorie hebben: 1. voor wie wij al bidden moeten; 2. wat wij al voor hen bidden moeten, namelijk:

1. Voor de Kerke Gods in het gemeen over de ganse wereld, dat ze vrede moge hebben, dat ze bloeie, en in heerlijkheid zij, en uitgebreid worde, dat het Evangelie en de waarheid daarin voortgezet, bewaard en beschermd worde, dat het Woord Gods zijn vrije loop hebbe, dat er goede, vrome, begaafde en getrouwe leraars overal mogen zijn, en hun bediening gezegend worde, en dat de Kerk wèl moge geregeerd worden, en de godsdiensten naar Gods instelling en voorschrift zuiver mogen betracht worden, en dat de macht van de Turk, en van de Antichrist, de Paus van Rome, verbroken worde, en dat God de vijanden der Waarheid en der Godzaligheid tegensta, en te schande make, en hun boze raadslagen en aanslagen te niet doe, en alle onverbeterlijke onverzoenlijke, obstinate vervolgers en onderdrukkers van de gemeente straffe en richte.
2. Voor de Joden, dat zij weder aangenomen, en tot het Christelijk geloof bekeerd mogen worden, dat het deksel van hun hart en ogen afgenomen worde, en zij JEZUS CHRISTUS, de enige Zaligmaker erkennen, in Hem geloven, Hem beminnen en gehoorzamen, volgens Gods beloften, en volgens de eed aan de Vaderen gezworen, dat geheel Israël moge zalig worden, en zij een heerlijke Kerk mogen worden.
3. Voor de Heidenen, dat hun het licht des Evangelies moge opgaan in de duisternis, dat ze mogen bekeerd en ingebracht worden, en dat er bekwame en genoegzame middelen tot hun bekering mochten aangewend, en dan van de Heere gezegend worden.
4. Voor onze Kerk en het volk van Nederland, dat de Heere deszelfs gruwelen en roepende zonden vergeve en geneze, dat Hij deze Kerk met Zijn Geest en Waarheid niet verlate, maar reinige en verbeter, dat Hij zijn geestelijke en lichamelijke oordelen en plagen daarvan afwere, en niet verder die toezende, dat Hij de onwetendheid, sleurdienst, zorgeloosheid, lauwheid en oneerbiedigheid in de godsdienst, de sabbatschending, en viering van menselijke dagen, het vloeken en zweren, de hoogmoed, overdaad, hoererij en snode tergende zonden van het volk wegneme.
5. Voor de andere Gereformeerde Kerken, als van Engeland, Schotland, Ierland, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland en andere in Oost en West, dat Hij dezelve bescherme, beware, en bevestig, reinige, verwakkere; dat de waarheid bij haar blijve, zo dat de antichristelijke dwalingen onder haar niet voortgezet, en zij niet afvallig mochten worden, dat ze de kracht der Godzaligheid onder haar mochten hebben en vertonen, en alzo bloeien en groeien in heerlijkheid, ijver, geloof en liefde, tot verheerlijking van de Heere, en tot hun zaligheid."

Uit het bovenstaande kan men wederom zien hoezeer onze vaders oog en hart hadden voor Gods Koninkrijk en daarmee werkzaam waren. Op blz. 92 van dit werkje

somt Koelman enkele beloften op die betrekking hebben op de heerlijke staat van de kerk en de bekering der Joden. Men gelieve deze teksten zelf na te lezen!

"Beloften van de aanstaande bekering der Joden: Rom. XI:24-26, 2 Cor. III:14-16, Matth. XXIII:38, 36, Luc. XXII:24, Jes. XI:11-13, 15, Jer. III:16--18, Jer. XXX:17, 18, 20, Jer. L:4,5, Ezech. XXXVII:21-26, Hos. 1:11, Hos. III:4, 5, Amos XI:11, 14, 15, Deut. XXX:1, 5, Zach. IX:13; Openb. XVI:12.

Beloften van een heerlijker en vreedzamer staat der Kerk, op de bekering der Joden; Rom. XI :12, 15; Jes. LXII:1-4, 9, 12; Jes. LXVI:13-14, 22, 23; Jer. XXXII:37, 39; Jer. XXXIII:8, 9, 16; Ezech. XX:33, 37, 40, 44; Dan. II:44; Micha II:12, 13; Micha IV:1-8; Zef. 11:8-10, 12, 17-19; Zach.11:10-12; Zach. VII:13, 23; Zach.IX:11, 17; Zach. X: 4, 12, Zach. VII:1, 14; Zach. XIII:1-3, 9, Zach. XIV:8-11, 16, 20, 21, Hos. XI:9-11, Hos. XIV: 6-8, Joël III:1, 16-21, Amos IX:8, 9, 11, 16, Obadja 17-21, Jes. LX:1, 3, 5, 7, 10, 13, 20, 21, 52, Jes. LXI : 4-9, Jes. LXV : 3, 8-10, 20, 25, Jer. XXX:9, 10, Jer. XXXI:17, 21, 23, 31-33, Ezech. XI:19, 20, Ezech. XXXIV :11-13, 16, 24-26, Ezech. XXXVI :25, 26, 28, 37, 38, Openb. XI:15, Openb. XX:6, 7."

Welk een getuigenis hebben deze mensen gegeven en voor ons nagelaten. Zulke "getuigenissen" hebben we nodig. Dáárbij vergeleken zijn alle "Getuigenissen" onzer dagen van nul en gener waarde. Wie het vatten kan, vatte het!

Getuigenissen als van onze vaders en véél krachtiger zullen straks gehoord worden, als de Heere mannen gaat verwekken om, in betoning van geest en kracht, de herauten te zijn van het nabije vreedrijk! De Heere geve dáárvóór gebed; gebed om profeten, welke geen haren mantel meer aandoen om te liegen, Zacharia 13:4.

HET LEVEN UIT DE DODEN

Dat zal het gevolg zijn van dat grote werk Gods op aarde; de aanneming der Joden. Straks zal God door de bekering van Israël de kroon gaan zetten op het werk der Reformatie!

Hoe Jodocus van Lodensteyn dáárover gedacht heeft kunt u lezen in ons "Ten Geleide" - "Is het einde der wereld nabij?" Moeten we nog wijzen op Vader à Brakel die zo uitvoerig heeft geschreven over het nationaal en geestelijk herstel van het volk der Joden? Als een éénling heeft Ds. Zijdeveld van de Gereformeerde Gemeenten deze gedeelten uit de "Redelijke Godsdienst" van à Brakel weer naar voren gebracht. Men leze én bestudere al zulke verhandelingen om inzicht te verkrijgen omtrent datgene wat straks de gehele wereld zal vervullen en beheersen! De toekomst is al begonnen!

Besluiten wij dit hoofdstuk met het laatste gedeelte van een preek van MacCheyne over Romeinen 1:16, "Eerst de Jood." Deze preek sprak MacCheyne uit, na terugkomst van een reis door Israël. Het is heden ten dage een modeartikel van onze predikanten om als reis Leider te fungeren voor reizen naar Israël. Wat doet men er mee en waar brengt het? Wanneer horen wij hen eens spreken én preken(!) over de grootste wereldgebeurtenissen die "voor de deur" staan? Wanneer maken zij eens duidelijk, dat in en rondom Palestina de ontknoping aanstaande is van heel ons kerkelijk en wereldlijk leven? Wanneer gaan zij eens leiding geven en richting aanwijzen in deze stikdonkere tijden? Als al die reizen naar het volk Israël slechts een gril zijn, om mee te doen met de wereldse "reiswoede", dan heeft het alles geen enkele waarde. Wij zijn er stellig van overtuigd, dat predikers als MacCheyne anders heengingen en anders terugkwamen. De genoemde preek bewijst het.

Het leven uit de doden. Dát verwachtte MacCheyne en dáárvan geeft zijn preek getuigenis. En dáárop wordt nu méér gewacht dan ooit; al gelooft men dat in deze tijd minder dan ooit! Dán zal het werkelijkheid worden zoals Israëls verheven psalmdichter zong:

*'t Rechtvaardig volk zal welig groeien;
Daar twist en wrok verdwijnt,
Zal alles door de vrede bloeien,
Totdat geen maan meer schijnt.
Van zee tot zee zal Hij regeren,
Zover men volk'ren kent;
Men zal Hem van d' Eufraat vereren,
Tot aan des aardrijks end.*

Dan zal Jood en heiden die gelukzalige kerk uitmaken, welker staat niet te vergelijken zal zijn met de uitnemendste staat van die kerk in vorige eeuwen. Want:

*Dan zal, na zoveel gunstbewijzen,
't Gezegend heidendom
't Geluk van deze Koning grijzen,
Die Davids troon beklom.
Geloofd zij God, dat eeuwig wezen
Bekleed met mogendheên;
De Heer', in Israël gerezen,
Doet wond'ren, Hij alleen.*

Mac Cheine:

"IV. *Omdat hun aanneming voor de wereld het leven zal zijn uit de doden.* - Ik heb dikwijls gedacht dat een nadenkend reiziger, die al de landen dezer wereld bezoekt, en overal het geslacht Israëls aantreft, alleen door het natuurlijk licht zijner rede tot de veronderstelling moest gebracht worden, dat dit zonderlinge volk tot een of ander groots oogmerk in het leven bewaard wordt. Er ligt in de Jood een bijzondere geschiktheid om de zendeling der wereld te zijn. Zij bezitten die bijzondere gehechtheid aan hun vaderland en aan hun huis niet, die ons eigen is. Zij gevoelen dat zij uit alle landen zijn uitgeworpen. Zij zijn ook aan elk klimaat gewend, tegen iedere luchtstreek gehard - men vindt hen zowel te midden der sneeuwvelden van Rusland als onder de brandende zon van Hindostan. Zij zijn ook min of meer met al de levende talen bekend, en hebben toch een eigen spraak - de heilige taal - waarin zij zich met elkander onderhouden. Al deze dingen moeten naar het mij voorkomt de aandacht van elk opmerkend reiziger treffen, zodra hij andere landen bezoekt.

Maar wat zegt het woord Gods?

Zach. 8: 13. - "En het zal geschieden gelijk gij, o huis van Juda, en gij o huis Israëls, geweest zijt een vloek onder de Heidenen; also zal ik u behoeden, en gij zult een zegening wezen." Tot nu toe zijn zij een vloek onder de volkeren, door hun ongeloof - door hun schraapzucht, maar de tijd is nabij, wanneer zij zo zeer tot een zegen zullen worden, als zij ooit tot een vloek geweest zijn.

Micha 5: 7. - "En het overblijfsel van Jakob zal zijn onder de Heidenen, in het midden van vele volken als een dauw van de Heere, als druppelen op het kruid, dat naar geen man wacht, noch mensenkinderen verbeidt." Evenals wij opmerkten, dat de zachte avonddauw ongemerkt op Juda's dorre heuvelen nederdalende, leven gaf aan iedere plant, het gras deed uitspruiten en de bloemen haar liefelijkste geuren in het rond deed verspreiden, zo zal het bekeerde Israël ook zijn, als het gelijk de dauw over de dode, dorre wereld komen zal.

Zacharia 8:23. - "Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen, uit allerlei tongen der Heidenen, grijpen zullen, ja de slip grijpen zullen van een Joodse man, zeggende: Wij zullen met u-lieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is." Dit is nog nooit vervuld, maar als het woord Gods waarheid is, moet ook dit woord waarheid bevonden worden.

Wellicht zal bij sommigen uwer de gedachte opkomen: als de Joden de grote zendelingen der wereld zullen zijn, laten wij dan uitsluitend tot hen onze zendelingen doen uitgaan. Nu is ons een nieuw licht opgegaan - laten wij onze zendelingen uit de Indiën terug roepen. Zij verspillen daar hun kostbare levenstijd, in het doen van datgene, wat dan toch eenmaal door de Joden zal volbracht worden. Het is mij een smartelijke gedachte, dat een der vrienden Israëls de waarheid zo zou kunnen verdraaien, en op deze wijze zoude durven spreken.

De Bijbel zegt niet, dat wij de Joden alleen, maar de Joden in de eerste plaats het Evangelie moeten prediken. "Gaat henen predikt het Evangelie alle volkeren," zeide de Zaligmaker. Gehoorzamen wij zijn Woord als volgzame kinderen. De Heere bespoedige de arbeid onzer geliefde zendelingen in die brandend hete luchtstreek. De Heere bekrone hun arbeid met Zijn zegen en late nooit enige dodende twijfel ten opzichte van hun verheven werkkring in hun ziel opkomen. Het enige waarop ik bij u wilde aandringen is, dat wij, als wij onze zendelingen tot de Heidenen doen heengaan, nooit vergeten te beginnen van Jeruzalem. Als Paulus tot de heidenen gezonden wordt, laat Petrus dan ook gezonden worden tot de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn; laat de zending onder Israël niet de minste plaats bekleden in uw harten - beschouwt haar niet als een toevoegsel aan de overige werkzaamheden onzer Kerk, maar laat op de bodem uwer harten en op de banier onzer gezegende Kerk geschreven staan. "Eerst de Jood", en "beginnende van Jeruzalem."

Eindelijk: Omdat er een groot loon aan verbonden is. *Ik zal zegenen die u zegenen en vervloeken die u vloeken. Bidt om de vrede van Jeruzalem; wel moeten zij varen die u beminnen.*

Dit hebben wij in onszelf bevestigd gezien. Van land tot land reizende gevoelden wij dat een onzichtbare hand de weg voor ons bereidde. Hoewel wij gevaren doorgestaan hebben op zee, gevaren in de woestijn, gevaren in krankheid en gevaren van de heidenen, heeft onze Heere ons uit die allen verlost; en als het God behaagt onze hooggeachte medebroeders, die met ons aan deze zending deelnamen, weder op te richten, en in vrede en welstand aan hun bekommerde betrekkingen weder te geven zullen wij ruime stof hebben om in te stemmen met de betuiging: *In de onderhouding Zijner geboden is een groot loon.*

Maar zo deze zaak naar waarde in uw belangstelling delen mag, zullen uw eigen zielen, ja onze gehele Kerk daarmede door gezegend worden. Naar waarheid is door iemand, die in ruime mate in uwe liefde deelt, en zich nu op reis naar Indië bevindt, opgemerkt, dat onze Kerk, als zij met grond op Gods zegen zal kunnen hopen, niet slechts een Evangelische maar een Evangeliserende Kerk moet zijn. Het is niet voldoende dat zij zelf het goddelijke licht bezit, zij moet het ook rondom zich verspreiden, zo zij langer de huisbezorgster Gods wezen zal. Voorzeker is het mij vergund bij deze treffende verklaring nog dit te voegen, dat wij niet slechts moeten trachten te Evangeliseren, maar zo te Evangeliseren als God ons bevolen heeft door niet alleen het licht alom te verspreiden, maar in de eerste plaats de Jood daarin te doen delen.

Dan zal het werk Gods in deze tijd meer met kracht worden geopenbaard. De Geest zal over ons ganse land worden uitgestort gelijk over Kilsijth onlangs geschied is. Uit al onze Kerkgebouwen zullen haat en partijschap gebannen worden - de twist, naijver

zal in een welluidend loflied veranderd worden - en onze eigen zielen zullen worden als een wel besproeide hof."

Mochten, om met Justus Vermeer te spreken, de vromen aan het bidden geraken, om de vervulling van deze beloften. Dan zal alom gezien worden datgene, waarmede McCheyne zijn preek besluit:

SOLI DEO GLORIA!

5. In de schaduw van het millennium

Vervolgens willen wij de vraag bezien: Wat er zich aan gebeurtenissen zullen voordoen en hoe de wereld- en kerksituatie zal zijn tegen de tijd aan het Millennium (=Duizendjarig Rijk); dus . . . huidige tijd en naaste toekomst.

Het antwoord hierop zullen we laten geven door onze gereformeerde theologen uit de 17e en 18e eeuw. De goedwillende opmerker zal het dan wel blijken, dat Ds. De Cock recht sprak - dat deze mensen op goede gronden niet als blinden naar de zand hebben getast.

Na beantwoording van deze vraag zal het ook niemand meer behoeven te bevreemden, dat haast nergens meer, allerminst onder de theologen, deze dingen nog worden geloofd en beleden.

Allereerst willen we enkele gedachten van de reeds meer geciteerde CAMPEGIUS VITRINGA aanhalen. Wij willen graag naar deze theoloog luisteren, wiens colleges te Franeker werden bijgewoond door studenten uit vele landen van Europa. Zó was zijn kennis en geleerdheid en tevens zijn Godsvrucht vermaard!

In zijn verklaring van de gelijkenis van de 5 wijze en 5 dwaze maagden zegt hij o.m.:

"En wat de Protestantse kerken betreft, wat zullen wij daarvan zeggen? Niemand kan ontkennen, dat de kerkelijke tucht bij ons zeer is vervallen. Zij wordt lauw en onachtzaam onder ons geoefend. Daar is ook een groot verval in de zeden. Daar is een lauwheid in de betrachtungen der Godvruchtigheid. Echter, er is nog een zwaardere verdrukking en rampspoed der kerk te verwachten; alsmede een meerdere mate van lauwheid en zorgeloosheid, waarin de kerk onder Gods rechtvaardige toelating in zal vervallen, omtrent die tijd wanneer het God zal behagen de staat Zijner kerk te verbeteren."

"En vielen in slaap."

"Daardoor wordt te kennen gegeven, dat omtrent de tijd wanneer de Heere komen zal om Zijn Kerk te herstellen, het bederf in de zeden, de vleselijke gerustheid en lauwheid ten opzichte van de ijver voor de Godsdienst algemeen zal zijn onder alle christenen. Vergelijk Jesaja 59."

"En te middernacht geschiedde er een geroep."

"De middernacht is hier:

1. De tijd, in welke Jezus Christus, de Bruidegom Zijner kerk, nu lang genoeg Zijn komst zou hebben uitgesteld . . .

2. Daarenboven vinden wij, zowel in deze gelijkenis, als in andere stukken van het profetische woord, zodanige merktekenen van deze tijd, dat die met recht mag vergeleken worden bij een nacht en wel een middernacht. Want het zal een tijd zijn van zorgeloosheid, van verval van de kerkelijke tucht in de ganse kerk, van ijverloosheid in het stuk van de Godsdienst; en tegelijk van een zware verdrukking der kerk.

De ene dienstknecht zal beginnen zijn mededienstknecht te slaan; de twee getuigen, die lange tijd in zak en as geprofeteerd hebben, zullen eindelijk gedood worden. De ondeugd en goddeloosheid der vleselijke mensen, die zorgeloos en vrolijk leven zullen, zal tot de hoogste trap gestegen zijn.

Zodanig zal zijn de tijdsgestalte, die even zal voorgaan voor de toekomst des Heeren om Sion te verlossen. Men vergelijke wederom Jesaja 59:15 en 16."

In het 59ste hoofdstuk van Jesaja heeft Vitringa geschetst in hoedanige toestand de kerk zal geraken en wat haar nog boven het hoofd hangt. In zijn narede op dit hoofdstuk merkt hij op

"Totnogtoe heeft ook dezelfde kerk die algemene benauwdheden niet gevoeld welke hier worden vermeld; noch ook een zo doorluchtige toekomst des Heeren ter gestrengheid in het straffen van de vijanden; of zulke blijde gevolgen van een allergewenste en bloeiende staat der kerk, welke hier beschreven worden. Derhalve is er reden dit in het toekomende te verwachten, waarvoor wij ten dele schrikken en hetgeen wij ten dele hopen en wensen.

Dit was het voorgevoelen van de treffelijke en eeuwig te vermelden man Jacobus Ussherus, die, gelijk hij met een zeldzaam voorbeeld der latere eeuwen, vele jaren van te voren de ellende voorzegd had welke Ierland zou overkomen, tevens de beroerten van Engeland; zo ook niet eens maar meermalen gewoon was met een groot vertrouwen te verzekeren, dat de kerk een algemene ellende boven het hoofd hing, de zwaarste van alle welke zij tot nog toe heeft uitgestaan, en dat Rome alsdan schielijk zou vallen, wanneer het allermeeft gerust zijnde en op zijn staat betrouwde; dat nu deze vervolging aangericht zou worden van de paapse secte; dat de huichelaars en naamchristenen, die de uitwendige tempel van God uitmaken, alsdan voornamelijk zullen omkomen; maar die de inwendige tempel uitmaken, behouden worden; en dat op deze uiterste en laatste benauwdheid een heerlijke en gewenste staat der kerk zal volgen."

Met een waarlijk profetische geest heeft hij het volgende bij zijn verklaring van Jesaja 60:2 aangetekend:

"Derhalve is de zin van de Heilige Geest zo ik meen, hier te beschrijven de staat van de wereld der heidenen en volkeren, ten tijde als God de kerk met dit nieuwe licht, als met een zekere nieuwe toekomst Zins Zoons en herhaalde openbaring van Zijn Koninkrijk bestralen zal. Bijna de gehele wereld zal in een gelijke duisternis en donkerheid bevonden worden, waarin haar de Zoon Gods vond bij z'n eerste toekomst. Het grootste deel van West- en Noord-Europa, de hun aangeboden weldaad van het Evangelie versmaad hebbende, blijft hardnekkig in de openbare godsdienstdwalingen, welke het onreine en afgodische Rome de volkeren uit een vergulde beker aanbiedt; hetgeen eertijds in de tijden der donkerheid enigszins te verontschuldigen zijnde, in deze verlichte tijd een bewas van verharding is en het meerder deel dergenen die de Christelijke Godsdienst in Amerika belijden steekt in hetzelfde kwaad.

Het zuiverder deel der kerk wegens verschillen in sommige gevoelens van mensen van een onbezadigde inborst, in welke meer vuur dan wisheid is, in delen gescheurd zijnde, is allengs overstelpt met ergernissen en schuldig aan vele gebreken en heeft het grootste gedeelte van haar sieraad en luister verloren, zodat die daarin overgebleven zullen zijn van een bezadigd, verstandig en oprecht gemoed, omtrent die tod, waarin Jezus Christus ter herstelling van Zijn Koninkrijk doorluchtig verschijnen zal, tot een gering getal gebracht zullen zijn.

Daarbij zullen komen uitwendige ellenden en oordelen Gods, welke op de zonden der mensen met snelle voet volgen. Dus zal de duisternis de aarde bedekken en de donkerheid als een dikke wolk (hetwelk de eigenlijke betekenis van het grondwoord is)."

Deze enkele uitspraken van Vitringa geven o.i. wel een duidelijk beeld dat deze grote Godgeleerde de tijd vlak voorafgaande aan het "vrederijk", op Bijbelse gronden, juist getypeerd heeft.

De door hem geschetste kerk- en wereldsituatie kunnen wij voor onze ogen op juistheid controleren. Wie maar een weinig bekend is met de verhouding Rome-Reformatie van het ogenblik in West- en Noord-Europa, zal het bovenstaande beamen en vrezen voor hetgeen komende is.

De in 1775 overleden hoogleraar in de theologie G. M. ELSNERUS, vooral bekend om zijn verklaring van de Romeinenbrief, twijfelde er ook niet aan, dat de kerk vlak voor de luisterrijke openbaring van Gods Koninkrijk over de lengten en breedten der aarde, in een zeer ellendige toestand zal verkeren.

Bij zijn verklaring van Romeinen 11:25-28 lezen we:

"Ik geloof met voortreffelijke mannen, dat in het laatste van dit hoofdstuk gezien wordt op de kerk, die tot een uiterst verval en in een hoogst dringende nood door haar vijanden zal gebracht worden; tevens haar wonderbare redding en dat het zowel der Joden als der heidenen behoudenis in het laatste der dagen in zich bevat.

Immers men ziet klaar, dat de kerk in hetzelfde met de droevigste trekken en doodsschaduw op haar vuil en bemorst gezicht getekend wordt, zodat er bijna niemand zal zijn die naar haar toestand zal vragen en in de bres van Ziens muren zal staan en voor haar bidden.

Nu is het een algemeen gevoelen geworden, dat er voor de opdaging van die heerlijke kerkstaat een ure der verzoeking over de ganse aarde komen zal en dat een prangende verdrukking en hete vervolging der Kerk de lang gewenste dag van der heidenen volheid en Israëls zaligheid zal voorgaan. Gelijkerwijs ook Jesaja in hoofdstuk 63:1-7 naar het leven geschetst heeft."

De predikant H. VAN ALPHEN merkt in zijn verklaring van de 10 maagden o.m. op: "Door de sluimer en slaap der maagden wordt buiten twijfel verstaan een grote verslapping die er komt bij de leden van de kerk in de beoefening van hun geloof, opwekking van hun hoop en uitgangen der liefde in verlangen naar de komst des Heeren. En deze lau- en goddesteloosheid valt vrij algemeen op de leden van de kerk. Dit stellen wij vast, dat in deze plaatsen beschreven wordt een staat der kerk onmiddellijk voorafgaande aan de volle bloeistaat van de kerk op aarde in het laatste der dagen, waarvan zovele Godsspraken der profeten gewagen. Deze middernacht betekent dan, of in 't algemeen een tijd van merkelijke zorgeloosheid of zelfs van zwaar verval in de kerk."

Ook de in 1643 geboren S. VAN Til, professor in de Godgeleerdheid te Leiden, wiens roem ook in het buitenland doorgedrongen was, heeft dezelfde gedachte gehad van het diep verval der kerk, vóór het Duizendjarig Rijk.

Wij geven enkele gedachten weer uit zijn verklaring van Mattheüs 25:

"Vers 1, Alsdan, wanneer Jezus zal komen om de antichrist geheel en al te verdelen, Zijn volk recht te doen en het Koninkrijk over alle volken te aanvaarden; in welke tijd de mensen in het algemeen zullen zijn als in de dagen van Noach, gans verzopen in wellust en bezet met diepe onbedachtzaamheid.

"Zal het Koninkrijk der hemelen gelijk zijn." Dat is: de staat van de zichtbare kerke Christi op aarde zal die gedaante vertonen.

"En te middernacht geschiedde er een geroep." Te middernacht, in welke de mensen in de diepste slaap liggen en dat alle verwachting van haar komst scheen te verdwijnen; als de wereld ligt in het diepste duister, klonk er een geroep.

"Vielen in slaap en werden zij allen sluimerig." Dat is, achteloos en vielen in een slaap van zorgeloosheid, niet lettende op de tekenen der tijden en rustende op de uitwendige voorspoed van haar lichamelijke staat, enz.

"Dewijl nu deze zaak van zo groot belang is; zo is het een grote getrouwheid, dat Jezus de Zijnen wederom hiervan bericht; tegen zulk een gevaar waarschuwt en zoekt op te wekken om te waken, gelijk ook de Geest doet in Openbaring van Johannes, "Zie, Ik kom als een dief in de nacht, zalig is hij die waakt en zijn klederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijn schaamte niet zie."

En wel bijzonder is dit woord van getrouwe waarschuwing te achten terwijl Jezus als een profeet afscheid neemt, om Zijn kerk na Hem niet te laten zonder dat woord, hetgeen haar in alle tijden, ook de laatste, tot een vuurbaak kan zijn."

Dat er zelfs theologen geweest zijn die hebben gemeend, dat er vlak voor de komst van Christus in de Geest om Zijn kerk te verlossen en te herstellen, in het geheel geen Godvruchtigen meer zouden zijn, blijkt uit hetgeen H. VAN RAVESTEYN in zijn verhandeling over het Duizendjarig Rijk over deze tijd zegt. Na het verval der kerk voor de komst van het "vrederijk" aangewezen te hebben, gaat hij voort:

"Ja, men zal alsdan een klaagtoon onder Gods volk vernemen, zoals men uit Davids mond vernam, Psalm 12: 2 en 3, "Behoud, o Heere; want de goedertierene ontbreekt, want de getrouwen zijn weinig geworden onder de mensenkinderen. Zij spreken valsheid, een ieder met zijn naaste, met vleierende lippen; zij spreken met een dubbel hart."

Of gelijk Micha spreekt, cap. 7:1, 2 en 4, "Ai mij! want ik ben, als wanneer de zomervruchten zijn ingezameld; als wanneer de nalezingen in de wijnoogst geschied zijn: er is geen druif om te eten; mijn ziel begeert vroegrijpe vrucht. De goedertierene is vergaan uit het land, en er is niemand oprecht onder de mensen; zij loeren allemaal op bloed; zij jagen, een iegelijk zijnen broeder, met een jachtgaren. De beste van hen is als een doorn; de oprechtste is scherper dan een doornheg; de dag uwer wachters, uwe bezoeking, is gekomen; nu zal hunlieder verwarring wezen."

"Evenwel moet men dit verval zo algemeen. niet begrijpen, dat er te dier tijd in het geheel geen Godvruchtigen zullen gevonden worden. Want ofschoon zulks van deze of genen (gelijk uit de bovengemelde getuigenissen en klaagstemmen is af te leiden) zo geoordeeld wordt, zal men hen aan de dagen van Elia herinneren en met Paulus zeggen, "God heeft Zijn volk niet verstoten, hetwelk Hij tevoren gekend heeft. Of weet gij niet wat de Schrift zegt van Elia? Hoe hij God aanspreekt tegen Israël zeggende, Heere, zij hebben Uw profeten gedood en Uw altaren omgeworpen en ik ben alleen overgebleven en zij zoeken mijn ziel. Maar wat zegt tot hem het Goddelijk antwoord? Ik heb Mijzelven nog zeven duizend mannen overgelaten, die de knie voor het beeld van Baäl niet gebogen hebben. Alzo is er dan ook in deze tegenwoordige tijd een overblijfsel geworden, naar de verkiezing der genade."

"En niettegenstaande de wijze maagden met de dwaze maagden alsdan in slaap zullen bevonden worden, zo zullen er echter nog zijn die op de toekomst des Heeren wachten, meer dan de wachters op de morgen. Even gelijk er in de dagen van verval voor en met de eerste toekomst van Christus in het vlees nog enigen waren; die de vertroosting en verlossing Israëls verwachtten."

De onder ons Gereformeerde volk zo bekende predikant A. HELLENBROEK, kwam ook bij zijn Schriftverklaring tot de conclusie, dat de kerk in een benauwde toestand zal verkeren in de tijd die haar verlossing kort zal voorafgaan.

In zijn verklaring van Jesaja past hij vooral de laatste hoofdstukken van dit boek op diverse tijdsomstandigheden toe. Wij zullen ons uiteraard beperken tot hetgeen hij zegt over de tijd, waarin de kerk haar langgewenste sabbat zal hebben na de toebrengring der Joden.

Bij Jesaja 59:18 lezen we dan o.m.:

... "Hetzij dat men door deze vijanden zulken versta, die de bekering van het Jodendom, met de bevolking en herstelling van hun land zullen zoeken te beletten; hetzij dat men er de vijanden van de Evangeliekerk van die tijd door verstaat. In welke laatste zin dit zou aantonen, dat het grote werk, hetwelk de Heere doen zal met de Joden en tevens met zijn ganse kerk, zal vallen in een tijd, wanneer de kerk zeer grote vijanden zal hebben, in een zeer nare tijd, doch ook, dat het vergezeld zal gaan met zeer zware en merkelijke oordelen Gods tegen die vijanden, inzonderheid ook tegen die in de eilanden (waar dikwijls bijzonder het Westerdeel der wereld, Europa, Japhets deel, Genesis 10:5 door verstaan wordt) vijanden van de kerk zouden zijn en zo kan er de antichristelijke menigte (die de Joden ook al bijzonder vijandig is) wel bijzonder door worden bedoeld . . ."

In de volgende verzen beschrijft Hellenbroek de overwinning van het Evangelie en de aanneming der Joden.

Hoofdstuk 60:2, "Dit vers zegt, dat het zeer duistere tijden zullen zijn, zowel door verval van zonden als door benauwing der vijanden, of wel misschien door oordelen over de vijanden van de kerk, wanneer dat grote werk beginnen zal. De duisternis zal de aarde bedekken en de donkerheid de volkeren. Doch zulks zal niet beletten, dat de heerlijkheid op haar zal komen; de Heere en Zijn heerlijkheid zal nochtans over haar opgaan."

Uit deze enkele uitspraken moge blijken, dat de huidige gereformeerden zich ook niet behoeven te beroepen op deze streng-Voetiaanse prediker!

JOH. D'OUTREIN maakt een vergelijking van de tijd van de komst van Christus in het vlees en Zijn geestelijke komst tot Zijn kerk in het laatste der dagen.

Zo zegt hij over de tijden voor de komst van Christus op aarde:

"Maar het was in de kerk van Israël zo verbasterd ten tijde van de komst van Christus, dat de sleutel der kennis ras weggenomen uit het midden van het volk. Men verdraaide de wet met slinkse uitleggingen. Menselijke overleveringen stelde men gelijk, je verhief dezelve boven het woord van God. De verkeerde hoop van Schriftgeleerden en Farizeeën oordeelden het van hun belang te zijn het volk in onwetendheid te laten en te houden, om zo veel te beter hun rol te spelen en over de onkundige schare met gezag te kunnen heersen. Dit was de reden, dat toen de Messias in de wereld kwam Hij niet gekend werd. Men verwachtte een geheel andere Messias dan hij was afgebeeld in de profeten. Men had niet gelet op de tekenen der tijden, zodat men niet wist, dat de tijd van de komst van Christus voor de deur was.

Het bovenstaande is te vinden in het voorwoord van zijn werk over de *Goddelijke Waarheden*.

In zijn werkje "De honingraat der verdrukkingen" spreekt hij zich aldus uit:

"Ik zal nu niet spreken van zo grote menigte van ongodische en vrijeesten, die de hooi der kinderen Gods verguizen en dezelve houden voor razernij, of ten minste als voor een droom aan een liefelijke inbeelding; (want gelijk het ging onder het Jodendom tegen de eerste komst van Christus, dat het hele volk bedorven was, aan de ene zijde door de farizeeër (dus - rechtzinnigen) en aan de andere zijde door de sadduzeeën (dus - vrijzinnigen), die noch duivel noch opstanding, noch verwachting

na het leven geloofden), zo gaat het heden met de kerk Gods, nu de bruidegom tegemoet wordt gezien . . ."

Men lette er terdege op, dat D' Outrein in zijn dagen waarschuwt tegen de ongodischen en vrijgeesten, die de hoop der kerk verachtten. Een ieder make nu maar de toepassing voor onze dagen.

Wij zouden voorts nog vele andere getuigenissen kunnen geven van Godsmannen uit die tijd. Doch we kunnen niet alles weergeven.

Wel wijzen we nog even op onze grote WITSIUS die in zijn werk "De verbonden Gods met de mens" ook geen onzeker geluid laat horen. Ook hij stelt daarin, *dat de wereld omtrent de tijden van de bekering der Joden gelijk als dood zal zijn.*

Zo dacht ook de hoogleraar F. A. LAMPE, die in zijn grote werk over het Genade Verbond schreef, dat de protestantse kerken, vanwege hun hoogklimmende zonden nog gedurig slechter zullen worden.

Hij beschrijft ook de geweldige beroeringen die omtrent die tijd over de wereld zullen gaan, voornamelijk in het gebied van de Turkse (Mohammedaanse) wereld, welk gebied door deze geweldige beroeringen en gericht zal ten gronde gaan. Men lette op hetgeen er momenteel in de wereld gebeurt en gebeuren gaat. Door al deze beroeringen heen zal God volgens Lampe de kerk beginnen te verheffen en tevens het antichristendom (Rome) ten onder brengen. Dit alles zal voor Gods volk de ure der verzoeking zijn, mede door inwendige vijanden der kerk, enz.

Ook in de vorige eeuw zijner nog enkelen geweest met een helder inzicht omtrent de tijd die aan Israëls bekering zal voorafgaan.

Zo verzucht de predikant E. FRANSEN in een predikatie in "De verheerlijkte Immanuël":

"Reeds sinds jaren is mijn verwachting en verlangend uitzien geweest naar Israëls bekering tot zegen en leven voor de kerk."

"O vrienden! laat ons aandachtig horen, dat de Zone Gods voorzegt, dat vóór Zijn komst tot Zijn kerk een middernachtelijke duisternis zal voorgaan, nl. van verre gaande onkunde in de geestelijke geheimen van Gods Woord en een diepe slaap van zorgeloze gerustheid."

Voorts wijzen we op de geschriften van Ds. LEDEBOER en van de Schotse prediker R. M. McCHEYNE, die helder en klaar leerde, *dat het bekeerde Israël als een dauw over de dode en dorre wereld zal worden uitgestort.*

Dat wij thans midden in de door deze profeten geschilderde tijd zijn zal door de Christenheid dezer dagen wel niet beaamd worden; doch zal tevens als bewijs dienen dat het zo is. De Heere heeft het voor de kerk vanouds niet verborgen gehouden!

Maar al is het donker en al zal het nog donkerder worden - de dageraad van de nieuwe dag is komende.

De in 1615 geboren Schotse predikant G. HUTCHESON zegt het als volgt bij zijn exegese van Zacharia 14:6 en 7:

"Het mag nog verder tot bemoediging zijn, dat de droevigste tijden van de kerk in licht en vertroosting eindigen zullen. Het zal licht wezen: dit licht zal komen, wanneer men naar alle waarschijnlijkheid nog meer duisternis zou verwachten; gelijk als des avonds wanneer de zon ondergaat en het licht weg wijkt. Voornamelijk mag dit tot

bemoediging zijn, dat er tegen het einde aan de dagen des Evangelies, inzonderheid wanneer geheel Israël bekeerd zal worden, en de volheid der heidenen in zal gaan, een tijd aan licht, troost en rust zal zijn. Want ten tijde des avonds, op het einde van deze dag, zal het licht wezen; hetwelk niet volstrekt te verstaan is, dat er alsdan geen inmengsel van duisternis zal zijn, maar in vergelijking met de voorgaande tijden. Want daar zullen, onmiddellijk voor Christus toekomst, verdrukkingen zijn."

DE LAATSTE TIENTALLEN JAREN VAN ONZE TWINTIGSTE EEUW

De Duitse predikant K. A. DÄCHSEL, ook in ons land zo bekend geworden door zijn "Bijbelwerk", heeft ook in het laatst der vorige eeuw opmerkelijke dingen gezegd over de komende tijd. In zijn verklaring van Ezechiël heeft hij het over het herstel der kerk en de dingen die daaraan vooraf zullen gaan en daarvoor en daardoor uit de weg geruimd zullen moeten worden, aldus

"Zij (de kerk) bereikt dan die heerlijkheid, van welke de toestand der eerste apostolische kerk een voorbeeld der, belofte geweest is (Handelingen 2 : 42 vv. ; 4: 32 vv. ; 5 :12 vv.) ; maar die vervolgens weder van de aarde als een schone droom verdwenen is. Wat het papisme, humanisme, communisme en vals protestantisme aan de genadige bedoelingen des Hoeren, welke Hij bij de oprichting van Zijn kerk op aarde had, heeft ontstolen, en beproefd heeft in het losrukken van Hem en op antichristelijke wegen te verwezenlijken, zonder ten laatste iets anders dan de gruwelijkste verwarring en de grootste geestelijke en lichamelijke ellende onder de volken teweeg te brengen, dat zal de Koning uit Davids huis nog voor de tijd Zijner toekomst op de rechte wijze verwezenlijken bij Zijn oorspronkelijk volk des eigendoms. Hij zal het de wereld voor ogen stellen, dat Hij toch de enige Heler en Zaligmaker is en Zijn Koninkrijk de ware Kerk, de rechte staat. In onze tot instorten toe vermolmde kerkelijke en staatkundige toestanden kan toch, nadat een zwaar onweder de lucht gereinigd heeft en de aarde het rot van Korach heeft verslonden (Openbaring 11:13) toch alleen van boven weder orde en zegen komen, alleen van die zijde die in Johannes 4:22 genoemd is. Gelijk Israëls verwerping te voren de verzoening der wereld geweest is, zo zal nu Israëls wederaanneming voor ons, volken uit de heidenen, het leven uit de doden worden (Romeinen 11:15).

Het communisme zal uitgeroeid, het humanisme tot schande gemaakt, de evangelische kerk vernieuwd worden - en het papisme? Nu, dat heeft zoveel taaiheid, dat het op gene wijze te genaken is; toch zal het voortaan ook het laatste wat het nog van het karakter ener vrouw aankleeft verliezen en volledig de in Openbaring 17:1 getekende aard uitdrukken.

Dit aan de ene zijde - aan de andere zijde, de volle ontwikkeling der kerk in de gemeente op Sion, met de daarmede verbonden levensvernieuwing voor de Evangelische Christenen, zal de inhoud der geschiedenis van de twintigste eeuw zijn, tot aan de laatste tientallen jaren daarvan . . ."

Hoe juist ziet Dächsel in al de menselijke pogingen om te komen tot een "heilstaat" op aarde, slechts vooruitgrijpingen op het VREDERIJK, hetwelk de Schrift in het vooruitzicht stelt tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel; het Rijk van de meerdere Salomo, de vredevorst bij uitnemendheid; zoals wij daarvan lezen in Psalm 72 en zovele andere plaatsen der Schrift. Slechts het Evangelie kan en zal een heilstaat op aarde teweeg brengen! Het einde van al het menselijke werk zal vreselijk zijn.

Wij willen nog wijzen op Ds. H. DE COCK die ook leefde in de verwachting "Dat grote gebeurtenissen weldra zouden plaats vinden; zelfs geloofde hij, dat Israël als natie teruggevoerd zou worden naar het land der vaderen en zag in spoorwegen en stoomboten één der middelen, waardoor de profetieën betrekkelijk de grote wereldgebeurtenissen in vervulling zouden treden.

De naaste toekomst stelde hij zich als een zeer treurige voor. Hij verwachtte drukkende tijden, zowel voor de wereld in het algemeen als voor de gemeente Gods in het bijzonder, waarom dan ook het woord "Zalig is hij die waakt en zijne klederen bewaart" gedurig door hem werd herhaald. Het woord der profetie was hem evenwel een woord van bemoediging en vertroosting, en hoe groot ook de afval van die dagen wezen mocht, hij vond troost in het raste vertrouwen, dat de Heere eenmaal over al Zijn vijanden zou zegevieren en zijn gemeente tot een lof stellen op aarde."

Tot zover de zoon van Ds. De Cock, leraar aan de theologische school te Kampen.

Het bovenstaande is te vinden in de levensbeschrijving van Hendrik de Cock. Het is wel zeer opmerkelijk en vreemd, dat de afgescheidenen in hun diverse schakeringen, nimmer deze gedachten van Ds. De Cock naar voren zullen brengen! Och, men zou dan immers in conflict komen met de uitlegging die men overnam van de neo-gereformeerden!

Wat mannen als Ledeboer, De Cock en anderen hebben gezegd over de ondergang van de Roomse Antichrist en het diep verval der kerk mag niet meer worden genoemd. Zou men daarom ook zo afkerig zijn van hetgeen deze mensen profeteerden over het herstel der kerk?

Wij wensen echter te vragen naar "de oude paden, waar toch de goede weg is en daarin wandelen" en de naaste toekomst zal wel leren, dat die wegen verankerd liggen in Gods Woord.

Uit de overstelpende hoeveelheid van gegevens zouden we nog veel meer kunnen citeren, over hetgeen de theologen van weleer hebben geprofeteerd over de gebeurtenissen die het duizendjarig Vrederijk kort zullen voorafgaan. Over datgene wat zij gezegd hebben, hoe dan de toestand van kerk en wereld zal zijn. We menen echter, dat we met het hiervoor geciteerde ruimschoots hebben bewezen, dat onze oude schrijvers niet mis hebben getast en dat zij ook hierin bijzonder verlicht geweest zijn door de Heilige Geest. De zaken die zij, op grond van Gods Woord geprofeteerd hebben, worden voor onze ogen vervuld.

De komende jaren zullen wij geconfronteerd worden met gebeurtenissen die haar weerga in de geschiedenis niet kennen. En voor hetgeen komende is vindt men in het algemeen stem noch opmerken. Vrijwel een ieder is tevreden met hetgeen hij als "waarheid" erkent en aangenomen heeft. Waar is nog een wenen over de "verbreking Jozefs" in waarheid? En hoe hebben onze ouden dit als specifieke zonde aangewezen en voorzien van de tijd die het Millennium zal voorafgaan?

De verbrokenheid der kerk is een belaching voor de wereld en een verhindering voor de Joden om tot bekering te komen. Wat heeft de huidige christenheid nog hart voor Gods Koninkrijk? Wat is men daarmee nog bezig? Waarmee is men bezig in deze tijd; waarin de barensweeën van het vrederijk al meer gevoeld worden?

De wereld en het overgrote gedeelte van de godsdienst hebben genoeg aan televisie en wat dies meer zij. De televisie is een "uitnemend" middel van de satan om kerk en wereld van de ware Godsdienst af te houden en rijp te maken voor het verderf. Een organisatie als de "Evangelische Omroep" draagt daartoe haar steentje bij.

De "zware" godsdienst (en men zal ook onder hen degenen de kost moeten geven die eveneens aan de televisie gekluisterd zijn in plaats van bezig te zijn met de dingen van het Koninkrijk Gods!) gaat op in een theologie van "eigen maaksel" en bekommert zich allerminst om de voortgang van het Koninkrijk Gods en de allervreselijkste wereldgebeurtenissen die op handen zijn. En nog minder houdt men zich bezig met het roemrijkste tijdperk in de wereldgeschiedenis dat op handen is! Hoogstens houdt men zich nog wat bezig met een portie farizeïstische vasthoudendheid en in het gunstigste geval is men ernstig bezig met de persoonlijke bekering.

Wat gelooft het huidige christendom massaal niet meer?

Dit: dat - zoals één der vorige pausen nog niet zo heel veel jaren geleden tot een grote menigte jongeren te Rome zei; dat God bezig is iets wezenlijks ongewoons voor te bereiden voor de mensheid. Ongetwijfeld een Kajafas' profetie, want de paus ontgaat het, dat een voornaam deel van dit "wezenlijk ongewone" zal bestaan in zijn algehele ondergang!

Dit gelooft het huidige christendom niet meer, zoals Vitringa eeuwen geleden schreef: "Men heeft een merkwaardige voorbode van die komst des Heeren gehad, in de hervorming van de kerk in de 16^e eeuw. En onze hoop wast meer en meer aan, dat de Heere dit Zijn werk volmaken zal. Immers, Hij heeft waarlijk in de Reformatie gedaan hetgeen Hij voorzegt heeft te zullen doen in Zijn toekomst. Het werk, dat de Heere in de 16^e eeuw heeft begonnen is een voorbeeld en voorspel geweest van een groter en voortreffelijker werk, hetgeen wij verwachten met lijdzaamheid."

Het wezenlijk ongewone zal o.m. bestaan uit de vernietiging van Rome, de omverwerping van dit gehele kerkelijk en christelijk leven; de ondergang van een groot deel van ons Westen en de herstelling van Gods gemeente wereldwijd.

Hoe de gedachten in Schotland heden ten dage zijn over de komende allervreselijkste gebeurtenissen kunt u elders nog lezen in dit boek.

Als besluit van dit hoofdstuk geven we nu het woord aan een Zwitsers predikant van de vorige eeuw, hetgeen tevens ook een bevestiging is van hetgeen wij hierboven schreven.

De "held van het Zwitserse Réveil" Louis GAUSSEN heeft ons, in de verklaring van de profeet Daniël, gebeurtenissen voorgehouden, waarvan we vele voor onze ogen in vervulling zien gaan. Terwijl andere door hem verwachte gebeurtenissen "uit de lucht" te grijpen zijn. In zijn genoemde verklaring van de profeet Daniël, waarin hij op Bijbelse en historische gronden Rome als dé antichrist tekent, lezen we in het "voorbericht tot de lezer" het volgende:

"Doch in de toekomst (het boek werd uitgegeven in 1848) liggen intussen ook gebeurtenissen, die duidelijk worden aangekondigd, als deze wederkomst van Gods Zoon te moeten voorafgaan. Zoals, bij voorbeeld, de algemene toekomst van de democratie en van haar rode heerschappij over de ganse Latijnse aarde; het aanstaande einde van het Turkse rijk; de gehele ondergang aan ons Westen (ten minste in diens Romeins en profetisch gedeelte); de verwoesting van Rome door de democratische koningen der gehele Latijnse katholiciteit; de terugkeer der Joden naar Palestina en de wederopbouw van Jeruzalem; de val van onze grote steden van het Westen; de grote en laatste coalitie van het despotisme, van het atheïsme en van de omwentelingsgezinde democratie tegen het volk van God; de grote en laatste onderneming der Russen in Palestina; de grote maatschappelijke omwenteling van de toekomst en die algemene regeringsloosheid, waardoor alles een einde moet nemen . . ."

Een ieder zal de gedeeltelijke vervulling van hetgeen Gaussen voorzag kunnen waarnemen. Vele dingen heeft hij gemeen met uitnemende exegeten van vroegere tijden, waarover in het vervolg nader gehandeld moet worden.

Zeer opmerkelijk is voor ons zijn profetie over de Russen.

Op een andere plaats, als hij het over deze laatste "onderneming" der Russen heeft en daarop de hoofdstukken 38 en 39 van Ezechiël toepast, zegt hij:

"Wij zullen ons daarin niet kunnen vergissen, dewijl de Heilige Geest haar bij haar naam aanduidt. Zij heeft zich nog niet doen horen, maar verscheidene profetieën leren ons, dat de dagen daarvan nabij zijn . . ."

In Gaussen's dagen deed Rusland, in vergelijking met de andere wereldmachten, inderdaad nog weinig van zich spreken. Doch hoe is daarin verandering gekomen! Zij laat zich thans allerwegen horen en haar climax schijnt nog niet bereikt te zijn.

Of dit parallel zal lopen met het "Israël vraagstuk" durven wij niet apodictisch te stellen, alhoewel de geschiedenis onzer dagen daar wel op wijst. Gaussen noemt deze profetie van Ezechiël één der meest omstandige en treffende in de Schrift. Wij mogen ook op deze zaken wel terdege acht geven. Er is meer over en aan de huidige gebeurtenissen geschreven in vorige tijden dan wij menen!

"O, roept toch uit de keel en houdt niet in! O, waarschuwt toch Gods afgedwaalde volk. O, schuilt toch bij elkander, het zal er zo op aankomen, gij zult elkander nodig hebben; ik heb de verwoesting van Jeruzalem gezien, en de naderende oordelen zullen niets minder wezen. O ! hoe zal dat volk omkomen en in een verwoesting zinken."

Deze woorden werden uitgesproken door een christin op haar sterfbed in 1838, naar een bericht van Ds. Ledeboer.

Nu, de verwoesting van het "Westerse Jeruzalem" is omstandig door Gaussen beschreven. En hij is waarlijk niet de enige geweest die zulke dingen gesteld heeft. Er zijn nog wel overleveringen van oude vromen uit deze eeuw die dezelfde zaken hebben gezegd. De woorden van Gaussen zullen bittere realiteit worden.

WIJ GAAN GEWOON DOOR

Dit is het motto van Europa in het algemeen en van ons Nederland wel in het bijzonder. Nog niet zo heel lang geleden werd dit zelfs brutaal en goddeloos in het openbaar uitgesproken.

"Wanneer minister Polak soms mocht denken, dat wij ijlings terugkrabbelen dan heeft hij het mis, *want wij gaan gewoon door*", aldus Mary Zeldenrust-Noordanus in reactie op de poging van de toenmalige minister van justitie om enigermate de vloedgolf van zedeloosheid in te dammen die Nederland overspoelt! Op dezelfde pagina van de courant, die het bovenstaande geciteerde van Mevr. Zeldenrust vermeldt, lezen we ook van een andere vloedgolf; nl. die in Oost-Pakistan, waar deze onvoorstelbare vloedgolf zeker 100.000 mensen deed omkomen. Een onvoorstelbare vloedgolf van alle denkbare - én ondenkbare - zonden en ongerechtigheden overspoelt thans West-Europa in het algemeen en Nederland in het bijzonder. Verandering is niet te verwachten. Bij monde van Mevr. Zeldenrust kunnen we het weten: "wij gaan gewoon door." Gelijk een dijkdoorbraak het kokende water over het land stuwt en door niets te stuiten is, zo lijkt het er op, dat hetgeen genoemde dame en haar geestverwanten voorstaan, niet meer te stuiten is.

En het is waarlijk niet alleen deze bekende Nederlandse vereniging voor "gereguleerde ontucht" die hiermee bezig is.

Maar dan is ook het andere niet meer te stuiten; nl. het oordeel over al zulk kwaad. Wat in Pakistan gebeurde is dan slechts een zwakke afschaduwing van datgene wat te komen staat over die landen en volken die het Evangelie gekend en verworpen hebben.

Dan citeren we weer Gaussen in zijn aankondiging van de algehele ondergang van Europa; althans in het Romeins en profetisch deel. Zo zegt hij daar o.a. van:

"Ja, die roemvolle rijken in ons Europa, die sedert twintig eeuwen de scepter over de wereld in handen hebben, en tot op de huidige dag hun macht tot aan de uiteinden van landen en zeeën doen duchten, die rijken zullen hun beurt van verwoesting ook hebben als Ninevé, Babylon en al de grootheden dezer aarde. Niet alleen zal hun de gebiedstaf ontnomen worden, maar zelfs zal hun land het toneel van zulk een verwoesting worden, als Daniël gedurende zijn gehele nachtgezicht er geen gezien heeft . . . Deze landen (nl. die van Europa) zullen hetzelfde lot ondergaan als die vroegere rijken ondergaan hebben; zij zullen voor altijd verwoest worden" - blz. 222.

Over wat er aan die ondergang zal voorafgaan en waardoor die moet geschieden, handelt hij ook breedvoerig. Het volgende daarvan zij nog vermeld. Handelende over de volkeren van Europa in de tijd als de Joden bezit zullen genomen hebben van hun eigen land zegt hij:

"Alle zullen tot de verschrikkelijkste regeringloosheid vervallen; de instellingen, de beginselen, alle zedelijke en politieke krachten, welke sedert de schepping der wereld de samenleving, als tot een zeker nationaal lichaam verenigd, onderhielden, zullen vernietigd worden."

Tot zover Gaussen en de neiging om te betwijfelen wat hij voorzien heeft vergaat wel als men leest wat hij ca. 120 jaren geleden over de komende rol van Rusland schreef en als we nauwlettend acht geven op hetgeen thans gaande is!

Bij voorbeeld: de vernietiging van o.a. de zedelijke krachten, waarin Nederland aan de top lijkt te staan. Wij gaan echter "gewoon" door. Ook dát is echter niet vreemd. De ondergang der eerste wereld is er het sprekendste bewijs van. Ondanks de voorzegde komende ondergang ging men "gewoon" door. Ook de uitkomst zal ongetwijfeld dezelfde zijn. "En zij bekenden het niet, tot de zondvloed kwam en hen allen verdief." De geschiedenis herhaalt zich; ook hierin. Hetzelfde te laat zal dan ook de slotakte zijn. Nederland en geheel West-Europa maken zich al meer rijp voor de wegvagende oordelen Gods.

Gelet op zoveel wat onze vaders hebben voorzegd geloven wij stellig dat Gaussen daarin gelijk zal krijgen als hij zegt:

"Dat Frankrijk, dat Spanje, dat Italië, zullen voor altijd verwoest worden. Deze landen zullen hetzelfde lot ondergaan als die vroegere rijken ondergaan hebben; en diezelfde verwoesting, die ons even onwaarschijnlijk voorkomt als die, welke aan de stedelingen van Babylon onmogelijk toeschenen, en wij heden ten dage van het Chaldeeusche land als gebeurd aanschouwen, doet de vragen ontstaan, vanwaar die verwoesting zal komen? en hoe zal zij komen? - Dit zullen wij later met meer duidelijkheid zien, bij de vergelijking der bladzijden van Ezechiël met die van Johannes en van Daniël. Maar alvorens tot die grote verwoestingen der laatste tijden over te gaan, hebben wij nog andere dingen op te helderen" -blz. 224.

WAT HEBBEN WIJ TE VERWACHTEN?

Wat hebben wij te verwachten? Wat hebben te verwachten vooral die landen en die volken waar het Evangelie verworpen wordt en een terugkeer is naar een nieuw heidendom? Weinigen zijn er, die zich de ernst van de toestand en de ernst van wat komen gaat, realiseren. Waarlijk, er rest ons niet veel tijd meer. Ons Nederlandse volk heeft de banden van de dienst des Heerera vrijwel geheel verbroken. Het is te vrezen dat er straks andere banden van slavernij zullen worden aangelegd. Dat het daarbij door een zee van bloed en tranen zal gaan, is zeker en gewis.

Wij geloven stellig, dat het woord van de profeet Ezechiël nu ons geldt: "De ondergang komt; en zij zullen de vrede zoeken; maar hij zal er niet zijn. Ellende zal op ellende komen, en er zal gerucht op gerucht wezen."

Zoals er dezer dagen⁸ een tijdelijke alarmtoestand was van de Amerikaanse strijdkrachten; zo heerst er een doorlopende alarmtoestand in kerk en wereld. En het meest ontstellende hiervan is, dat het vrijwel niet gezien en gevoeld wordt!

De huidige situatie is niet minder erg dan kort voor de zondvloed en de ondergang van Sodom en Gomorra. En het is te vrezen - en onze vaders hebben het geprofeteerd - dat er ook niet meer gehoor of opmerken zijn zal.

Nederland is topzwaar van theologische "kennis" en de kerken tieren welig als klaver in de kerkelijke weide; maar . . . we vrezen, dat als THOMAS SHEPPARD in onze dagen zou opstaan hij met nóg meer nadruk tot Nederland zou zeggen

"Elk loopt voor zijn eigen huis. Ieder mens leeft voor zichzelf, voor zijn eigen huis, zijn deel, gemak en kinderen; intussen ligt des Heeren huis woest, gij bouwt dit niet op; de zielen uwer broeders in de gemeenschap der kerk, ja, die van Uw eigen familie worden niet opgebouwd; het Huis des Heeren is nu veracht; het is gelijk de scholen der profeten, en veel meer . . . Als er een scheuring gemaakt is, vrees dan de vijanden.

Verdeeldheden en scheuringen, gaan het gallen der kerken vooraf; waar is de geest van Jósafat die vreesde en een vasten uitriep? 1 Kronieken 20:3 ..." (In een verhandeling over "De gelijkenis van de 10 maagden.")

Deze uitspraken van een voortreffelijk theoloog als Shepard, zijn niet in het minst in onze tijden, het overdenken en behartigen, meer dan waard!

Als de Heere het niet genadiglijk wil verhoeden, dan zal het oordeel, dat Van der Groe aankondigde over Nederlands kerk als zij zich niet zal bekeren, in vervulling gaan:

"Hij zal onze kandelaar van zijn plaats weren; dat is, de Heere zal Nederlands kerk ontkerken, zodat zij Zijn kerk niet meer zijn zal. Hij zal het licht der leer en van Zijn waarheid van ons komen wegnemen, ons beroven van onze ordonnantiën. Hij zal ons brengen onder een paapse macht, die ons niet zal toelaten onze Godsdienst hier meer vrij uit te oefenen. Hij zal ons brengen onder zware vervolgingen der afgodendienaars, die er velen om de religie zullen doden, in gevangenis werpen, het land doen ontvluchten en hun dagen in ballingschap doen eindigen. Duizenden belijders die de hitte der vervolging niet zullen kunnen uitstaan zullen afvallen tot het pausdom. Dan zal Nederlands kerk geen kerk, geen kandelaar van Christus meer zijn, maar een anti-christelijke kerk; men zal dan onze kerk veranderd zien in afgodische tempelen, waar de misgod in gediend zal worden en waar het zuivere woord Gods dan niet meer gehoord zal worden. En dit zal dan het einde zijn van onze Godsdienst, vrijheid,

⁸ Tijdens de Yom-Kippoeroorlog oktober 1973

geruste bezittingen en mogelijk ook van ons leven." (Uit: predikatie over Openbaring 2:5.)

Over de tijd vlak voorafgaande aan het Vrederijk heeft Gods Woord ons niet onkundig gelaten en onze "ouden" hebben het gedegen vóórgehouden en áán en vóór ons nágelaten. Onze tijd is zwanger van de állergrootste, állervreselijkste en állerheerlijkste gebeurtenissen die komende zijn.

De Kerk rijze dus voor deze tekenen der tijden op en zegge met Mozes: ***"Ik zal mij nu daarheen wenden en bezien dat grote gezicht."***